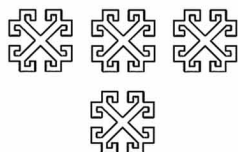

Çykyş kitaby

Giriş

«Çykyş» Ysraýylyň taryhynda iň wajyp wakany suratlandyrýar. Bu kitapda ysraýyl halkynyň gul bolup ýaşan ýurdy Müsürden çykyp gaýdyşy gürrüň berilýär. Kitap üç bölümden durýar:

1) Ýewreýleriň gulçulykdan azat edilmegi (1-nji bapdan 13-nji baba çenli). Musa ysraýyl halkynyň azat edilmegini talap edende, Müsür patyşasy fyrown ondan boýun towlady. Reb Musa Müsüriň başyna on sany betbagtçylyk getirmegi tabşyrdy. Ahyrsoňy, fyrown ysraýyllara Müsürden gitmäge rugsat berdi.

2) Ysraýyllaryň Sinaý dagyna ýörişi (14-18-nji baplar). Fyrown ysraýyllary azat etmek pikirini dessine üýtgedip, öz goşunyna olary yzyna gaýtarmagy buýurdy. Emma Reb ysraýyllary gorap, Müsür goşunyny weýran etdi. Ysraýyl halky bolsa çölün içi bilen ýoluny dowam etdirdi. Reb olary azyk hem suw bilen üpjün etdi.

3) Sinaý dagynda Hudaýyň Öz halky ysraýyl bilen eden ähti. Hudaý ysraýyllara ýaşayş üçin ahlak, dini kanunlary we raýat hukuklaryny berdi. Şeýle hem Hudaý Ysraýyla ybadat öýüniň gurluşygy we enjamlaşdyrylyşy, ruhanylar we olaryň Rebbi Alla ybadat edişi baradaky kanunlary berdi (19-40-njy baplar).

Kitabyň baş gahrymany Musa pygamberdir. Musa Rebbi – Allanyň Öz halkyny Müsürden alyp çykmak üçin saýlan adamydyr. Kitabyň iň meşhur bölümi ýigriminji bapdaky On tabşyrykdyr (20 bap, 1-nji aýatdan 17-nji aýada çenli). Iň soňky bölüm (19-40-njy baplar) halkyň but ýasap, On tabşyrygyň birinjisini ret edendigini beýan edýär.

Mazmuny

Müsür gulçulygy	1:1-22
Musanyň dogluşy we onuň ýaşlyk döwri	2:1-4:31
Musa we Harun Müsür patyşasynyň önünde	5:1-11:10
Pesah we Müsürden çykyş	12:1-15:21
Gamyş deňzinden Sinaý dagyna tarap ýöriş	15:22-18:27
Kanun we Äht	19:1-24:18
Mukaddes çadyr we sežde etmek üçin düzgünler	25:1-40:38

1-nji bap

Müsürliler ysraýyllary ezyärler

¹ Ine, Ýakubyň Müsüre öz tutuş hojalyklary bilen gelen ogullarynyň atlary: ² Ruben, Şimgon, Lewi, Ýahuda ³ Ysakar, Zebulun, Benýamin ⁴ Dan, Naftaly, Gat, Aşer. ⁵ Ýakubyň ähli nesilleriniň sany jemi yetmişdi. Ýusup eýýäm Müsürdedi. ⁶ Wagtyň geçmegi bilen Ýusup we onuň ähli erkek doganlary, şeýle hem, şol döwrüň adamlary dünýäden ötdi. ⁷ Emma ysraýyl ogullarynyň nesilleriniň tohum-tiji ýaýrap köpeldiler we olaryň sany juda artdy, şoňa görä hem tutuş Müsür olardan doludy.

⁸ Indi bolsa Müsür tagtyna Ýusup hakynda hiç zat bilmeýän başga bir täze patyşa çykdy. ⁹ Ol patyşa öz halkyna yüzlenip: «Serediň, bize görä ysraýyllaryň sany köp we güýçli. Bu biziň üçin howply. ¹⁰ Olar mundan artyk köpelmez ýaly, geliň, mekirlilik bilen olaryň soňuna çykalyň. Ýogsam, uruş turaysa, olar duşmanymyzyň tarapyna goşulyp, bize garşy söweşmekleri we biziň ýurdumyzdan çykyp gitmekleri mümkin» diýdi. ¹¹ Şeýlelikde, müsürliler ysraýyllary mejbury işledip, olary ezmek üçin, olaryň üstünden hojaýynlar bellediler. Ysraýyllar fyrown üçin Pitom we Ragmeses diýen galla saklanýan galalary gurdular. ¹² Emma müsürliler ysraýyllara näçe zulum etseler-de, olar öňküsinden-de has köpeldiler we olaryň sany juda artdy. Müsürlileriň ysraýyllardan sussy basyldy. ¹³⁻¹⁴ Şeýdip, olar ysraýyllary zalymlyk bilen ezip, olary laý we kerpiç ýaly agyr işlerde, her hili meýdan işlerinde işledip, olaryň durmuşyny aýy ýaşayşa öwürdiler. Ähli agyr işlerde olara rehimsizlik bilen sütem etdiler.

¹⁵ Soňra biriniň adyna Şipra, beýlekisiniň adyna Puğa diýilýän iki sany ýewreý göbegenelerine Müsür patyşasy şeýle diýdi: ¹⁶ «Siz ýewreý

ayallaryna göbegenesi bolup hyzmat edýän wagtyňyz, serediň, eger ogul dogursalar, ol bäbegi öldüriň, eger gyz dogursalar, goý, onda ol ýaşabersin». ¹⁷ Emma bu göbegeneler Hudaýdan gorkýan aýallar eken, olar Müsür patyşasynyň buýruşy ýaly etmän, gaýtam, erkek doglan çagalary-da diri galdyrypdyrlar. ¹⁸ Şonuň üçin hem, Müsür patyşasy şol göbegeneleri ýanyna çagyryp, olardan: «Näme üçin siz beýle etdiňiz, erkek doglan çagalary hem diri galdyrdyňyz?» diýip sorady. ¹⁹ Göbegeneler fyrowna: «Sebäbi ýewreý aýallary Müsür aýallary ýaly däl, olar dogumly, olaryň ýanyna göbegenelere gelip ýetýänçä, olaryň özleri dograýýarlar» diýdiler. ²⁰ Hudaý hem bu göbegenelere garaşyk etdi, şeýdip, ysraýyl halky has köpeldi, has hem güýçlendi. ²¹ Göbegeneleriň Hudaýdan gorkýandygy sebäpli, Hudaý olara-da uly maşgala berdi. ²² Soňra fyrown ähli müsürlilere: «Ýewreýlerden doglan her bir ogul bäbegi alyp, Nil derýasyna taşlaň, emma gyz bäbek bolsa, goý, ol ýaşabersin» diýip buýruk berdi.

2-nji bap

Musa dünýä inýär

¹ Şol wagtlar lewili bir adam öz tiresinden bir gyza öylendi. ² Onuň aýaly göwreli bolup, bir ogul dogurdy, ol çagasynyň ýakymlyjadygyny görüp, ony öýünde üç aý gizläp saklady. ³ Ol aýal çagasyny mundan artyk gizläp saklap bilmejekdigine göz ýetirip, onuň üçin gamyşdan örülen sebet aldy-da, onuň daşyny suw geçmez ýaly şepbik bilen örttdi. Ol çagany şol sebediň içinde ýatyryp, ony derýanyň gyrasyndaky suwda ösüp oturan gamyşlaryň arasynda ýerleşdirdi. ⁴ Jigisine näme bolarka diýip, çaganyň gyz dogany hem uzakdan seredip durdy.

⁵ Şol wagt fyrownuň gyzy derýa suwa düşmäge geldi. Onuň kenizleri bolsa derýanyň kenarynda aýlanyp ýördüler. Birdenkä fyrownuň gyzy gamyşlaryň arasyndaky sebedi görýär we ony getirmäge kenizleriň birini iberýär. ⁶ Fyrownuň gyzy sebedi açyp görse, ynha, onuň içinde bir çaga aglap ýatyr. Onuň çaga ýüregi gyýlyp: «Bu ýewreý çagalarynyň biridir» diýýär. ⁷ Soňra çaganyň gyz dogany fyrownuň gyzynyň ýanyna gelip: «Men gidip, çaga enekelik eder ýaly ýewreý aýallaryndan birini çagyraýnmy?» diýýär. ⁸ Fyrownuň gyzy «çagyraý» diýýär. Şeýdip, ol gyz gidip, çaganyň öz ejesini alyp gelýär. ⁹ Fyrownuň gyzy ol aýala: «Şu çagany äkit-de, muňa enekelik et. Men seniň hakyňy tölärin» diýýär. Şeýlelikde, bu aýal çagany äkidip, oňa enekelik edýär. ¹⁰ Çaga ösüp

kemala gelende, ol ony fyrownyň gyzynyň ýanyna getirýär we fyrownyň gyzy ony özüne ogullyga alýar. Ol: «Men muny suwdan çykar-dym» diýip, onuň adyna Musa* dakýar.

Musa Midýana gaçyp gutulýar

¹¹ Musa ýigit çykandan soň, bir gün öz halky bolan ýewreýleriň ara-syna aýlanmaga çykdy we olaryň agyr iş zerarly çekýän jebrini gördi. Ol bir müsürliniň öz halkyndan bolan bir ýewreýi ýenjip duranyny gördi. ¹² Musa eýlesine-beýlesine göz gezdirdi, hiç kime gözi düşmänsoň, ol ýaňky müsürlini öldürdi we onuň jesedini çägä gömüp gizledi. ¹³ Ertesi günü ol aýlanmaga çykanda, iki sany ýewreýiň öz aralarynda urşup duranlaryny gördi we olaryň günälisiniň ýanyna baryp: «Näme üçin sen öz ýewreýiňi urýarsyň?» diýdi. ¹⁴ Ol adam: «Kim seni biziň üstümizden hökümdar ýa kazy edip goýdy? Dünki müsürlini öldürişiň ýaly, meni hem öldürmekçimiň?» diýip jogap berdi. Mundan soň Musa gorkdy we ol: Meniň eden işim eýýäm aýan bolupdyr diýip pikir etdi. ¹⁵ Fyrown bu hakda eşidip, Musany öldürtmegiň küyüne düşdi. Emma Musa gaçyp, Midýan ýurdunda ornaşdy.

Bir gün Musa bir guýynyň başynda otyrды. ¹⁶ Midýan ruhanysynyň yedi gyzy bardy. Şol wagt olar guýa gelip, öz kakalarynyň sürüsini suwa ýakmak üçin nowalary suwdan doldurdylar. ¹⁷ Şonda beýleki çopanlar gelip, ol gyzlary kowdular, emma Musa bu gyzlara arka durdy, olaryň sürüsini suwa ýakmaga kömekleşdi. ¹⁸ Gyzlar öýlerine kakalary Ýitronyň** ýanyna gelenlerinde, olaryň kakasy: «Nä dip siz bu gün öňkiňiz-den ir gelip bildiňiz?» diýip sorady. ¹⁹ Gyzlar: «Şu gün bizi bir müsürli adam çopanlardan gorady, hatda ol biziň sürimizi suwa ýakmaga hem kömek etdi» diýdiler. ²⁰ Ol gyzlaryna: «Hany, ol adam niredede? Näme üçin siz ony taşlap gaýtdyňyz? Ony çagyryň, biziň bilen duz-çörek iý-sin» diýdi. ²¹ Şeýlelikde, Musa bu adamyňkyda ýaşamaga razylaşdy we ol öz gyzy Syporany Musa durmuşa çykardy. ²² Ol bir ogul dogurdy, Ýat ýurtda men bir gelmişek boldum diýip, Musa onuň adyna Gerşom*** dakdy.

²³ Köp wagtyň geçmegi bilen Müsür patyşasy dünýäden ötdi. Ysra-ýyllar bolsa heniz hem gulçulykda ezilýändiklerinden nalap, kömek

* 2:10 *Musa* – bu ýewreýçe «çykarmak» sözünüň aýdylyşyna meňzeşdir.

** 2:18 *Ýitro* – ýewreýçe «Reguwal», bu Ýitronyň beýleki ady.

*** 2:22 *Gerşom* – bu ýewreýçe «gelmişek» sözünüň aýdylyşyna meňzeşdir.

sorap perýat etdiler. Olaryň zulum astynda edýän ahy-nalasy Hudaýa baryp ýetdi. ²⁴Hudaý olaryň nalyşyny eşitdi we Ol Ybraýym, Yshak we Ýakup bilen eden ähtini ýadyna saldy. ²⁵Hudaý ysraýyllara nazar saldy we olaryň hal-ahwallarynyň nähilidigine düşündi.

3-nji bap

Hudaý Musany çagyryr

¹Şol wagtlar Musa gaýynatasy Midýan ruhanysy Ýitronyň sürüsini bakýardy. Bir gün ol sürüsini çölün içi bilen sürüp, Hudaý dagy Horebe* geldi. ²Oňa çalyynyň ortarasynda alawly ot bolup, Rebbiň bir perişdesi göründi. Musa çalyynyň ýanyandygyna garamazdan, onuň hiç otda ýanyp gutarmaýandygyny gördi. ³Musa: «Bu geň zady ýakynrak baryp göreýin-le, näme üçin çaly otda ýanmaýarka?» diýdi. ⁴Reb Musanyň ýakynlaşyp gelyändigini görende, çalyynyň içinden oňa: «Musa! Musa!» diýip seslendi. Musa: «Men bärde» diýip jogap berdi. ⁵Soňra Hudaý: «Mundan ýakyn gelme, aýagyňdaky çarygyňy çykar, çünki seniň bu duran ýeriň mukaddes toprakdyr! ⁶Men seniň ata-babalaryňyň Hudaýy, ýagny Ybraýymyň, Yshagyň we Ýakubyň Hudaýydyryn» diýdi. Musa Hudaýa seretmekden gorkup, ýüzüni ýapdy.

⁷Soňra Reb ýene-de: «Men halkymyň Müsürde çekýän jebir-sütemini gördüm, olaryň müsür hojalarynyndan ýaña nalaýandyklaryny eşitdim. Men olaryň çekýän jebir-jepalaryny bilýärim. ⁸Şonuň üçin hem Men olary müsürlileriň elinden azat etmek üçin aşak indim. Men olary süýt we bal akýan baý toprakly ýurda – kenganlaryň, hetleriň, amurlaryň, perizleriň, hiwileriň we ýabuslaryň ýurduna alyp barjak. ⁹Ine, indi Maňa ysraýyllaryň ahy-nalasy gelip ýetdi, Men müsürlileriň olary zalymlyk bilen ezyändiglerini gördüm. ¹⁰Häzir bolsa Men seni Öz halkym bolan ysraýyllary Müsürden alyp gaýtmak üçin fyrownyň ýanyna ibereýin» diýdi. ¹¹Musa bolsa Hudaýa: «Fyrownyň ýanyna gidip, ysraýyllary Müsürden çykaryp getirer ýaly, men kim bolupdyryn?» diýdi. ¹²Hudaý oňa: «Men seniň bilen bolaryn. Sen halky Müsürden çykaryp getireniňde, Maňa şu dagda sežde edersiňiz. Bu bolsa seni Meniň ýolandygymyň nyşany bolar» diýdi.

¹³Soňra Musa Hudaýa: «Eger men ysraýyllaryň ýanyna baryp: „Meni siziň ýanyňyza ata-babalaryňyzyň Hudaýy iberdi“ diýsem, olar hem:

* ^{3:1} *Horep* – bu Sinaý dagy.

„Onuň ady näme?“ diýip sorasalar, men olara näme jogap bereýin?» diýdi. ¹⁴ Hudaý Musa: «Men Biribardyryn. Ysraýyllaryň ýanyna baryp: „Meni siziň ýanyňyza Biribar iberdi“ diýip aýt» diýdi. ¹⁵ Hudaý Musa ýene-de şulary aýtdy: «Ysraýyllaryň ýanyna seni ata-babalaryňyzyň Hudaýy bolan Rebbiň, ýagny Ybraýymyň, Yshagyň we Ýakubyň Hudaýynyň iberendigini aýt. Bu Meniň ebedilik adymdyr, şu at bilen Men nesilme-nesil ýatlanaryn. ¹⁶ Sen bar-da, ysraýyl ýaşulularyny bir ýere ýygna we olara ata-babalaryňyzyň Hudaýy Rebbiň, ýagny Ybraýymyň, Yshagyň we Ýakubyň Hudaýynyň saňa görnendigini we olaryň Müsürdäki hal-ahwallaryndan Meniň habarymyň bardygyny aýt. ¹⁷ Men olary Müsür zulumyndan azat edip, süýt we bal akýan baý toprakly ýurda, ýagny kenganlaryň, hetleriň, amorlaryň, perizleriň, hiwileriň we ýabuslaryň ýurduna eltmegi wada berendigimi olara gürrüň ber. ¹⁸ Olar seniň sözüňe gulak asarlar, soňra ysraýyl ýaşululary bilen Müsürini patyşasynyň ýanyna bararsyňyz hem-de oňa: „Ýewreýleriň Hudaýy Reb biziň bilen duşdy. Indi bolsa Hudaýymyz Rebbe gurbanlyk bermek üçin, bizi üç günlük çöle goýbermegiňi senden towakga edýäris“ diýiň. ¹⁹ Müsürini patyşasy gudratly gol bilen mejbur edilýänçä, sizi goýbermejekdigini Men bilýärim. ²⁰ Şonuň üçin hem, Men Müsüre göz görkezerin we onuň içinde etjek ähli geň gudratlarym bilen olaryň temmisini bererin. Şondan soň patyşa sizi goýberer. ²¹ Ysraýyllar Müsürden çykanlarynda, Men müsürlilere ysraýyllary sylar ýaly ederin. Ysraýyllar ol ýerden elleri boş çykmazlar. ²² Her bir ysraýyl aýaly müsürli goňşusyndan we öz öýünde ýaşayan müsürli aýaldan altyn-kümüş şaý-sepler we geým-gejimler sorap alarlar. Siz olary ogul-gyzlaryňyza dakarsyňyz we olary geýindirersiniz. Siz müsürlileriň baýlyklaryny talap gaýdarsyňyz».

4-nji bap

Hudaý Musa gudratly güýç berýär

¹ Soňra Musa Rebbe: «Eger olar maňa ynanmasalar ýa-da sözüme gulak asman „Reb saňa görnen dälidir“ diýseler, men näme edeyin?» diýdi. ² Reb Musadan: «Eliňdäki näme?» diýip sorady. Ol hem: «Hasa» diýdi. ³ Reb: «Ony ýere taşla» diýdi. Musa ony ýere taşlady, ol hasa ýylana öwrüldi. Şonda Musa ondan gaçyp başlady. ⁴ Emma Reb Musa: «Eliňi uzat-da, onuň guýrugyndan tut» diýdi. Musa elini uzadyp, ony tutan badyna, ýylan onuň elinde öňküsi ýaly hasa öwrüldi. ⁵ Reb oňa: «Ine, muňa ynanarlar, olaryň ata-babalarynyň Hudaýy Rebbiň, ýagny

Ybraýymyň, Yshagyň we Ýakubyň Hudaýynyň saňa görnendigine ynanarlar» diýdi.

⁶ Reb Musa ýene-de: «Eliňi donuňyň içine sok» diýdi. Ol hem elini donuňyň içine sokdy. Ol elini daşyna çykaranda, onuň eli ak gar ýaly pis açdy. ⁷ Soňra Hudaý oňa: «Eliňi yzyna donuňyň içine sal» diýdi. Musa elini ýene-de donuňyň içine salyp, täzeden çykaranda, bedenindäki beýleki agzalar ýaly bolup, onuň eli öňki kaddyna geldi. ⁸ Hudaý: «Eger olar saňa ynanmasalar ýa-da birinji görkezen alamatyňa ikerjiňlenseler, belki, olar seniň görkezen şu ikinji alamatyňa ynanarlar. ⁹ Eger olar bu görkezen iki alamatyňa-da ynanmasalar ýa-da saňa gulak asmasalar, onda Nil derýasyndan biraz suw getirip, ony gury ýere dök. Şol getiren suwuň gury ýerde gana öwürüler» diýdi.

¹⁰ Emma Musa Rebbe: «Eý, Taňrym, Öz guluň bolan maňa geplemeziňden öňem, soňam hiç haçan men dilewar adam bolmadyk. Men gepe çeper däl, dilim tutuk ýaly» diýdi. ¹¹ Reb oňa: «Adamyň agzyny kim ýaratdy? Ony lal ýa-da ker edýän kim? Kim oňa göreç berýär ýa-da kim ony kör edýär? Bu Men Reb dälmi näme? ¹² Häzir bolsa ýola düş, Men saňa sözlemäge kömek ederin we saňa näme aýtmalydygyňy öwrederin» diýdi. ¹³ Musa bolsa ýene-de: «Eý, Taňrym, ýalbarýaryn, şol ýere maňa derek başga birini iberäýsene» diýdi. ¹⁴ Şundan soň Rebbiň Musa gahary geldi we oňa: «Lewili doganyň Harun şol ýerde dälmi näme? Men onuň dile çeperdigini bilýärin. Ol eýýäm seni garşy almak üçin ýolda we ol seni görenine ýürekden begener. ¹⁵ Sen oňa gepläp, sözleri onuň agzyna salyp berersiň. Men siziň ikiňize hem geplemäge kömek ederin we size näme etmelidigiňizi öwrederin. ¹⁶ Saňa derek adamlar bilen Harun gepleşer. Ol seniň sözleýjiň bolar, sen bolsa onuň üçin Hudaý ýaly bolarsyň. ¹⁷ Almatlary görkezer ýaly, sen bu hasany hem öz ýanyň bilen al» diýdi.

Musa Müsüre dolanyar

¹⁸ Musa gaýynatasy Ýitronyň ýanyna gelip, oňa: «Maňa yzyna, Müsüre öz dogan-garyndaşlarymyň ýanyna gitmäge ygtyýar ber. Olar dirimikä, gidip göreýin» diýdi. Ýitro Musa: «Sag-aman gidip gel» diýdi. ¹⁹ Midýanda Reb Musa: «Müsüre, zyňa gidiber, çünki seniň janyňa kast etjek adamlaryň hemmesi öldi» diýdi. ²⁰ Şeýlelikde, Musa aýalyny we ogullaryny eşege mündürüp, yzyna, Müsür ýurduna gaýtdy. Ol öz ýany bilen keramatly hasany hem aldy.

²¹ Reb Musa şeýle diýdi: Müsüre, zyňa baranyňda, Meniň saňa beren güýjüm bilen fyrownyň önünde ähli gudratlary görkezersiň. Emma

Men fyrowny doňýürek adam ederin, şol sebäpli hem ol ysraýyl halkyna gitmäge rugsat etmez. ²² Siz bolsa fyrowna şeýle diýiň: «Reb saňa: „Ysraýyl Meniň ilkinji bolan oglum. ²³ Maňa gulluk eder ýaly Meniň oglumy goýber“ diýdim, emma sen onuň gitmegine garşy bolduň. Seret, indi Men hem seniň ilkinji bolan ogluňy öldürerin».

²⁴ Ýolda olar bir kerwensarayıda düşlänlerinde, Reb Musa duşup, ony öldürmäge synanyşýar. ²⁵ Emma Sypora çakmakdaşdan edilen pyçagy alyp, ogluňy ujdynyň pürçüginini kesýär-de, ony Musanyň aýagyna degirýär we oňa: «Hakykatdan-da, sen gan üsti bilen baglaşan ärimsiň» diýýär. ²⁶ Şundan soň Reb onuň ýanyndan aýrylýar. Sypora «Sen gan üsti bilen baglaşan ärimsiň» diýip, sünnet sebäpli aýtdy.

²⁷ Reb Haruna: «Çöle git-de, Musanyň önünden çyk» diýýär. Şeýlelikde, Harun gidip, ony Hudaýy dagynda garşy alyp, ony gujaklaýar. ²⁸ Soňra Musa Haruna Rebbiň oňa aýt diýip iberen zatlarynyň hemmesini aýtdy. Rebbiň oňa ýerine ýetirmeli diýip buýran ähli gudratly alamatlary hakynda hem gürrüň berdi. ²⁹ Musa bilen Harun Müsüre baryp, ysraýyl ýaşulularynyň hemmesini bir ýere ýygnadylar. ³⁰ Harun Rebbiň Musa aýdanlarynyň ählisini olara gürrüň berdi. Halkyň önünde ol alamatlary hem görkezdi. ³¹ Adamlar oňa yrandylar. Ysraýyl halkyna Rebbiň nazar salandygyny we olaryň çekýän jebirlerini görendigini eşidenlerinde, olar başlaryny egip sežde etdiler.

5-nji bap

Fyrownyň adalatsyzlygy

¹ Şundan soň Musa bilen Harun fyrownyň ýanyna gidip, oňa şeýle diýdiler: «Ysraýylyň Hudaýy Reb şeýle diýýär: „Meniň halkymy goýber, goý, olar çölde Meniň şanyma baýram etsinler“». ² Emma fyrow: «Kimmiş Ol Reb, Onuň sözüne gulak asyp, men ysraýyllary goýberer ýaly? Men Rebbi bilmeyärin, ysraýyllaryň gitmegine ýol berjek däl» diýdi. ³ Soňra olar: «Ýewreýleriň Hudaýy bize duşdy. Indi bolsa bize üç günlük çöle gidip, Hudaýymyz Rebbe sadaka bermäge rugsat et, ýogsam, Reb bizi gyrgyna berer ýa-da gylç bilen biziň başymyzy alar» diýdiler. ⁴ Emma Müsüriň patyşasy olara: «Eý, Musa we Harun, näme üçin siz bu halkyň elini işden sowadýarsyňyz? Öz işiňiz bilen boluň. ⁵ Görýäňizmi, häzir bu ýerde olaryň sany biziň öz halkymyzyňkydan-da köp, siz bolsa olary işinden dyndarjak bolýarsyňyz» diýdi.

⁶ Şol günün özünde fyrown gul hojaýynlaryna we ysraýyllaryň özleriniň baş gözegçilerine şeýle buýruk berdi: ⁷ «Mundan buýana bu halka kerpiç guýar ýaly saman bermäň. Goý, olar gidip, samany özlari tapsynlar. ⁸ Emma olaryň guýan kerpiçleriniň sany öňküsi bilen deň bolsun, ýekejesini hem kemeltmäň. Olar ýalta, şonuň üçin olar: „Bizi goýber, Hudaýymyza sadaka bereli“ diýşip gygyryşýarlar. ⁹ Bu adamlaryň ünsi diňe işde bolar ýaly, has agyr işler bilen olaryň egninden basyň. Şonda olar ýalan geplere gulak gabartmazlar».

¹⁰ Şeýlelikde, ysraýyllaryň gul eýeleri we olaryň baş gözegçileri çykyp, olara: «Fyrown şeýle diýýär: Men size saman berjek däl. ¹¹ Nireden tapsaňyz, şondan tapyň, samany özüňiz ediniň, emma gündelik edýän işiňiz bolsa sähelçe-de azaljak däl» diýdiler. ¹² Şeýdip, halk özlere samany edinmek üçin orlan meýdan gözläp, Müsürin ähli ýerine dagadylar. ¹³ Gul eýeleri olardan her günki etmeli işlerini edil saman bilen üpjün edilýän döwründäki ýaly ýerine ýetirmeklerini erjellik bilen talap edýärdiler. ¹⁴ Fyrownyň gul eýeleri tarapyndan bellenen ysraýyllaryň baş gözegçileri urulýardylar we olardan: «Näme üçin siz bu gün guýmaly kerpiç paýyňyzy öňkiňiz ýaly doly ýerine ýetirmeyärsiňiz?» diýip hasabat soralyardylar.

¹⁵ Ahry ysraýyllaryň baş gözegçileri fyrownyň ýanyna gidip, oňa: «Näme üçin biz gullaryňa beýle daraýaň? ¹⁶ Bize saman berilmeyär, muňa garamazdan, kerpiç guýuň diýip buýruk berýärler. Ýnha, gullaryň ýençýärler, emma günä seniň öz adamlaryňda ahry» diýip arz edýärler. ¹⁷ Emma fyrown: «Siz baryp ýatan bir işyakmaz. Şonuň üçin hem siz: „Bizi goýber, gidip, Rebbe sadaka bereli“ diýýärsiňiz. ¹⁸ Häzir bolsa gidiň-de işläň. Size saman berilmez, ýöne şonda-da kerpiji öňki möçberde öndürersiňiz» diýdi. ¹⁹ Ysraýyllaryň baş gözegçilerine her günki öndürilmeli kerpijiň sanynyň ýekejesiniň hem kemeldilmeli däldigini aýdanlarynda, olar özleriniň betbagtlyga uçrandyklaryna göz ýetirdiler. ²⁰ Olar fyrownyň ýanyndan çykanlarynda, özlere, garaşyp duran Musa bilen Haruna duşdular. ²¹ Olar Musa bilen Haruna: «Fyrown we onuň emeldarlary tarapyndan siz biziň başymyza bela getirdiňiz, bizi öldürer ýaly, olaryň eline gylyç berdiňiz. Munuň üçin Reb size göz görkezip, jezaňyzy berer» diýdiler.

Reb azatlygy söz berýär

²² Soňra Musa ýene-de Rebbe ýüzlenip: «Eý, Rebbim, näme üçin bu adamlara betbagtlyk getirdiň? Aslynda näme üçin meni goýberdiň?

²³ Seniň adyňdan fyrown bilen gepleşmäge gelelim bári, ol bu adamlara görgi baryny görkezdi. Sen bolsa Öz halkyňy azat etmek üçin ýekeje-de zat etmediň» diýdi.

6-njy bab

¹ Emma Reb Musa: «Meniň fyrowna näme etjegimi indi görersiň. Men ony gudratly golum bilen halkymy goýbermäge mejbur ederin, ol şu gudratly goluň zarbyndan ýaña, hatda olary öz ýurdundan kowup çykarar» diýdi.

Hudaý Musany çagyryýar

² Hudaý Musa şeýle diýdi: «Men Rebdirin. ³ Men Ybraýyma, Yshaga we Ýakuba Gudratygüýçli Alla bolup göründim, emma Özümi Reb adym bilen olara aýan etmedim. ⁴ Men olara gelmişek bolup ýaşan ýurdy bolan Kengan topragyny bermegi äht etdim. ⁵ Şeýle hem, Men ysraýyllaryň Müsürde gulçulykdan ýaña ezilýändigleri sebäpli edýän ahy-nalasyňy eşitdim we Öz eden ähtimi ýatladym. ⁶ Şonuň üçin hem ysraýyllara aýt: „Men Rebdirin. Men sizi Müsür zulumyndan çykaryp, gulçulykdan azat ederin. Gudratly güýç bilen we agyr jezalarym bilen Men sizi olardan halas ederin. ⁷ Men sizi Öz halkym edip kabul ederin we Men siziň Hudaýyňyz bolaryn. Şonda sizi Müsür süteminden alyp çykanyň Mendigimi, ýagny Hudaýyňyz Rebdigimi bilersiňiz. ⁸ Men sizi Ybraýyma, Yshaga we Ýakuba söz beren ýerime elterin we Men size ol ýeri eýelemäge berjekdirin. Men Rebdirin“». ⁹ Musa bu sözleri ysraýyllara aýdyp berdi, emma olar göwnüçökgündikleri we rehimsiz ezilýändigleri sebäpli Musany diňlemediler.

¹⁰⁻¹¹ Soňra Reb Musa: «Git-de, Müsüriň patyşasy fyrowna aýt, goý, ol ysraýyllara ýurdundan çykyp gaýtmaga rugsat bersin» diýdi. ¹² Emma Musa Rebbe: «Görýäňmi, entek ysraýyllar meni diňlänok, onsoň fyrown maňa nädip gulak assyn, men bir dilsiz-agyzsyz adam ýaly ahyryn» diýdi. ¹³ Reb Musa we Harun bilen ysraýyllar we Müsüriň patyşasy fyrown hakynda gepleşip, olara ysraýyllary Müsürden alyp çykarmagy buýurdy.

Ysraýyllaryň atalarynyň urugbaşylary

¹⁴ Bular ysraýyllaryň atalarynyň urugbaşylary: Ysraýylyň ilkinji ogly Rubeniň ogullary: Hanok, Pallu, Hesron we Karmy. Bular Rubeniň uruglary bolupdyrlar. ¹⁵ Şimfonyň ogullary: Ýemuwel, Ýamyn, Ohat,

Ýakyn, Sohar we kenganly aýalyndan bolan ogly Şawul. Bular Şimgo-nyň uruglarydy. ¹⁶ Lewiniň nesil daragtyna görä, onuň ogullarynyň at- lary şulardyr: Gerşon, Kohat we Merary. Lewi bir ýüz otuz ýedi ýaşap dünýäden ötdi. ¹⁷ Gerşonyň ogullary: Libni we Şimgi uruglary bilen. ¹⁸ Kohadyň ogullary: Imran, Ýishar, Hebron we Uzyýel. Kohat bir ýüz otuz üç ýaşap öldi. ¹⁹ Merarynyň ogullary: Mahly we Muşy. Ynha, bu aşakdakylar bolsa Lewileriň nesilleri boýunça uruglary. ²⁰ Imran öz kakasynyň gyz jigisi Ýokebedi özüne aýal edip aldy, ol hem oňa Harun bilen Musany dogrup berdi. Imran bir ýüz otuz ýedi ýaşap aradan çyk- dy. ²¹ Ýisharyň ogullary: Kora, Nepek, Zikri. ²² Uzyýeliň ogullary: Mişa- ýel, Elsapan we Sitri. ²³ Harun Arynadabyň gyzy, Nahşonyň gyz do- gany Elişeba öylendi we olaryň Nadap, Abyhu, Elgazar we Ytamar diýen ogullary boldy. ²⁴ Koranyň ogullary: Asyr, Elkana we Abyýasap. Bular Koranyň uruglary bolupdyr. ²⁵ Harunyň ogly Elgazar Putyýeliň gyzlarynyň birini özüne aýal edip aldy we ondan Pinehas diýen ogly boldy. Ynha, şular lewileriň uruglary boýunça olaryň atalarynyň urug- başlary bolupdyr.

²⁶ Rebbiň: «Ysraýyllary topar-topar edip, Müsürden alyp çyk» diýip buýruk beren adamlary ine, şu Harun bilen Musady. ²⁷ Ysraýyllary Mü- sürden alyp gaýtmak üçin, Müsür patyşasy fyrown bilen gepleşenler hem şular – Musa bilen Harundy.

Harun Musanyň sözlejisi bolýar

²⁸ Şol gün Reb Müsürde Musa ýüzlendi. ²⁹ Reb Musa: «Men Rebbi- rin. Meniň saňa aýdýanlarymyň hemmesini Müsüriň patyşasy fyrowna ýetir» diýdi. ³⁰ Emma Musa Rebbe: «Men söze garyp adam, onsoň fy- rown meni nädip diňlesin» diýdi.

7-nji bab

¹ Soňra Reb Musa şeýle diýdi: «Fyrownyň önünde Men seni Hudaý ýaly edýärin we doganyň Harun bolsa seniň pygamberiň ýaly bolar. ² Meniň saňa buýurýan tabşyryklarymyň ählisini sen aýtmalysyň, dog- anyň Harun bolsa fyrowndan ysraýyllary öz ýurdundan goýbermegini so- rar. ³ Emma Men fyrown doňýürek adam ederin. Hatda Men Müsürde alamatlarymyň we gudratlarymyň sanyny köpeltsem-de, ⁴ fyrown sizi diňlemez. Şundan soň Men Müsüre göz görkezip, olara agyr jezalar be- rip, Öz halkym bolan ysraýyllary topar-topar edip, Müsürden alyp çy- karyn. ⁵ Men golumyň güýjüni görkezip, Müsürden ysraýyllary alyp

çykanymda, müsürliler Meniň Rebdigime göz ýetirerler». ⁶ Musa bilen Harun Rebbiň hut özlerine buýruşy ýaly etdiler. ⁷ Fyrown bilen gepleşen wagtlary Musa segsen, Harun bolsa segsen üç ýaşyndady.

Taýak ýylana öwrülýär

⁸ Reb Musa bilen Haruna ýüzlenip: ⁹ «Eger fyrown size „Gudrat görkeziň“ diýse, Musa sen Haruna: „Taýagyňy al-da, fyrownyň öňünde ony ýere taşla“ diý, şonda hasa ýylana öwürüler» diýdi. ¹⁰ Şeýlelikde, Musa bilen Harun fyrownyň ýanyna bardylar we Rebbiň buýruşy ýaly etdiler. Harun fyrownyň we onuň emeldarlarynyň öňünde hasasyny ýere taşлады, ol ýylana öwrüldi. ¹¹ Fyrown hem öz akyldarlaryny, jadygöýlerini ýygnydy. Olar hem özleriniň gizlin syrlary bilen hut şeýle gudraty ýerine ýetirdiler. ¹² Olaryň hersi öz hasalaryny ýere taşладыlar welin, olar hem ýylana öwürüldiler. Emma Harunyň hasasy olaryň hasalaryny ýuwutdy. ¹³ Fyrownyň ýüreginiň doňy entek hem çözülenokdy. Rebbiň aýdyşy ýaly, ol heniz hem bulara gulak gabartmaýardy.

Birinji betbagtçylyk: Suw gana öwrülýär

¹⁴ Soňra Reb Musa şeýle diýdi: «Fyrown doňýürek adam, ol halky goýbermekden yüz öwürýär. ¹⁵ Fyrownyň irden derýa suwa düşmäge çykýan wagty, sen onuň ýanyna bar. Oňa duşmak üçin, Nil derýasynyň ýanynda garaş, eliňe ýylana öwürülen hasany hem al. ¹⁶ Soňra oňa şeýle diý: „Ýewreýleriň Hudaýy Reb ine şulary aýtmak üçin meni seniň ýanyňa iberdi. Ol saňa: ‘Meniň halkymy goýber, goý, olar çölde Maňa ybadat etsinler’ diýdi. Ine sen bolsa, entek hem muňa boýun bolmadyň. ¹⁷ Reb şeýle diýýär: ‘Şu etjek işimi görüp, sen Meniň Rebdigimi bilersiň: Görýäňmi, men şu elimdäki hasa bilen Nil derýasynyň suwuna uran badyma, suw gana öwürüler. ¹⁸ Nildäki balyklar öler we derýa porsar. Müsürliler Niliň suwundan içip bilmezler’». ¹⁹ Reb Musa: «Haruna aýt: „Taýagyňy alsyn-da, Müsüriň ähli suwlaryna olaryň derýalaryna, ýaplaryna, howuzlaryna we ähli suw howdanlaryna hasasy bilen urup çyksyn. Müsüriň ähli suwy, hatda çeledäki we daş küyzelerdäki suwlar hem gana öwürüler“» diýdi.

²⁰ Musa bilen Harun Rebbiň buýruşy ýaly etdiler. Harun fyrownyň we onuň emeldarlarynyň öňünde hasasyny uzadyp, Nil derýasynyň suwuna urdy, Nil derýasynyň tutuş suwy gana öwrüldi. ²¹ Nildäki balyklar öldi, Nil derýasy porsady. Şeýlelikde, müsürliler Nil derýasyndan suw içip bilmediler, Müsüriň ähli suwy gana boýalypdy. ²² Emma Müsür

jadygöýleri hem özleriniň gizlin usullary bilen edil şu gudraty ýerine ýetirdiler. Şeýdip, fyrownyň ýüregi doňlugyna galdy. Rebbiň aýdyşy ýaly, fyrown olary diňlemedi. ²³ Fyrown yzyna öwrüldi-de, öz jaýyna girip gitdi, muny ol hatda piňine-de almady. ²⁴ Niliň suwundan içip bilmeýändikleri üçin, ähli müsürliler agyz suw gözläp, Nil derýasynyň boýuny gazdylar.

Ikinji betbagtçylyk: Gurbagalar

²⁵ Rebbiň Nil derýasyny şeýle edeninden soň ýedi gün geçipdi.

8-nji bap

¹ Soňra Reb Musa şeýle diýdi: «Fyrownyň ýanyna bar-da, oňa şeýle diý: „Reb saňa şeýle diýýär: ‘Meniň halkymy goýber, olar gidip, Maňa ybadat etsinler. ² Sen olary goýbermekden yüz öwürseň, onda Men gurbagalar çozduryp, tutuş ýurduňa betbagtlyk getirerin. ³ Nil derýasy gurbaga sürüsinden dolup, olar seniň öýüne, köşgüne we ýatýan düşegine çenli gelerler. Gurbagalar seniň emeldarlaryňyň we halkyňyň öýlerine dolar, hatda olar tamdyrlaryňyzyň içine we hamyr ýugrulýan jamyňyza çenli girerler. ⁴ Gurbagalar seniň üstüne, seniň halkyňyň we ähli emeldarlaryňyň üstüne çykarlar“». ⁵ Reb Musa: «Haruna aýt: „Goý, ol elindäki hasasyny uzadyp, derýalara, ýaplaryna we suw howdanlaryna urup gurbagalar çyarsyn. Müsüriň ýerini gurbagalar gaplap alar“» diýdi. ⁶ Şeýlelikde, Harun hasasy bilen Müsürdäki suwlara urup çykdy we gurbagalar peýda boldy. Tutuş Müsüriň ýeri gurbagalar bilen örtüldi. ⁷ Emma jadygöýler hem özleriniň gizlin usullary bilen şeýle etdiler, olar hem Müsürde gurbagalar çykardylar.

⁸ Soňra fyrown Musa bilen Haruny çagyryp, olara: «Menden we halkymdan gurbagalaryň aýrylyp gitmegini sorap, Rebbe dileg ediň. Men bolsa halkyňyzy Rebbe sadaka bermäge goýbererin» diýdi. ⁹ Musa fyrowna: «Seniň üçin, emeldarlaryň we halkyň üçin haçan dileg etmelidigini maňa özün aýdaý, şonda gurbagalar sizden we siziň öýleriňizden ýok bolup giderler, olar diňe Nil derýasynda galar» diýdi. ¹⁰ Fyrown hem oňa: «Ertir dileg edäý» diýdi. Musa oňa: «Goý, seniň aýdyşyň ýaly bolsun! Çünki sen biziň Hudaýymyz Reb ýaly başga hiç kimiň ýokdugyny bilersiň. ¹¹ Gurbagalar senden, siziň öýleriňizden, emeldarlaryňdan we halkyňdan aýrylyp, olar diňe Nil derýasynda galar» diýdi. ¹² Şeýlelikde, Musa bilen Harun fyrownyň ýanyndan gaýtdylar. Musa fyrownyň üstüne çozduran gurbagalaryny ýok etmegini sorap, Rebbe dileg etdi.

¹³ Reb hem Musanyň dilegini ýerine ýetirdi. Öýlerdäki, howlulardaky we meýdanlardaky gurbagalar öldüler. ¹⁴ Müsürliler ölen gurbagalary uly üýşmekler edip ýygnaýdylar, ýerden porsy ys haplap urdy. ¹⁵ Fyrown bu zatlary görüp, göwni aram tapdy. Soň ýene-de özüniň doňýürekligini etdi. Rebbiň aýdyşy ýaly, ol Musa bilen Haruna gulak asmady.

Üçünji betbagtçylyk: Çirkeýler

¹⁶ Soňra Reb Musa: «Haruna aýt: „Goý, ol hasasyny alsyn-da, ýeriň tozuna urup çyksyn, şonda tutuş Müsüriň içinde çirkeýler peýda bolar“» diýdi. ¹⁷ Olar şeýle hem etdiler. Harun eline hasasyny alyp, ýeriň tozuna urup çykdy welin, adamlaryň we haýwanlaryň üstüne çirkeýler çozdy. Tutuş Müsüriň ähli tozy çirkeýe öwürüldi. ¹⁸ Jadygöýler hem öz gizlin usullary bilen çirkeý döretmäge synanyşdylar, emma olar muny başarmadylar. Şeýlelikde, çirkeýler adamlaryň we haýwanlaryň üstünde gezişip ýördüler. ¹⁹ Jadygöýler fyrowna: «Bu Hudaýyň işi» diýdiler. Emma fyrownuň ýüregi doňdy we ol Rebbiň aýdyşy ýaly, olara gulak asmady.

Dördünji betbagtçylyk: Siňekler

²⁰ Soňra Reb Musa: «Irden tur-da, fyrownuň suwa düşmäge çykýan wagty oňa garaş we oňa şeýle diý: „Reb şeýle diýýär: ‘Meniň halkymy goýber. Olar gidip, Maňa ybadat etsinler. ²¹ Eger sen Meniň halkymy ýene-de goýbermeseň, onda Men seniň üstüne, seniň emeldarlaryňnyň we halkyňnyň üstüne we seniň öýüne siňek sürüsini ibererin. Müsürlileriň öýleri siňek sürüsinden dolar, şeýle hem, olaryň ýaşaýan ýerleri siňek bilen gurşalar. ²² Emma şol gün Men Öz halkymyň ýaşaýan ýeri bolan Goşen topragyny aýry goýjak. Ol ýerde hiç hili siňek sürüsi bolmaz, şonda sen Meniň bu ýurduň Rebbidigimi bilersiň. ²³ Men Öz halkymy seniň halkyňdan tapawutlandyrarın. Bu gudratly alamat ertir bolar“»». ²⁴ Reb şeýle hem etdi. Fyrownuň öýi we onuň emeldarlarynyň öýleri güýçli siňek sürüsi bilen doldy. Siňeklerden ýaňa tutuş Müsür ýurdy weýran boldy.

²⁵ Soňra fyrown Musa bilen Haruny ýanyna çagyrdyp, olara: «Baryň, gidin-de, şu ýurtda Hudaýyňyza sadaka beriň» diýdi. ²⁶ Emma Musa: «Beýle etsek dogry bolmaz. Hudaýymyz Rebbe berýän sadakamyzy müsürliler nejislik hasaplarlar. Eger biz müsürlilere nejislik edip, mal sadakamyzy olaryň gözünüň alnynda bersek, onda olar bizi daşlap öldürmezlermi? ²⁷ Hudaýymyz Rebbe berjek sadakamyzy biz Onuň Özüniň

buýruşy ýaly, üç günlük çöle gidip bermeli» diýdi. ²⁸ Fyrown oňa: «Men size çöle gidip, Hudaýyňyz Rebbe sadaka bermäge rugsat edýärim, ýöne siz gaty uzaga gitmeli dälisiňiz. Meniň üçin Rebbe dileg edäý» diýdi. ²⁹ Soňra Musa: «Ine, men häzir gidip, fyrowndan, onuň emeldarlaryndan we halkyndan siňek sürüsiniň aýrylyp gitmegini sorap, Rebbe dileg etjek. Ýöne fyrown ýene-de ýalan sözläp, halky Rebbe sadaka bermäge goýbermekden saklamawersin» diýdi.

³⁰ Şeýlelikde, Musa fyrownyň ýanyndan gaýdyp, Rebbe dileg etdi. ³¹ Reb hem Musanyň dilegini ýerine ýetirdi. Siňek sürüsi fyrowndan, onuň emeldarlaryndan we halkyndan aýrylyp ýok bolup gitdi, ýekeje siňek hem galmady. ³² Emma fyrown bu gezek hem doňýürekligine galdy we ysraýyllara gitmäge rugsat etmedi.

9-njy bap

Bäşinji betbagtçylyk: Mallaryň gyrylmagy

¹ Soňra Reb Musa: «Fyrownyň ýanyna bar-da, oňa şeýle diýip aýt: „Ýewreýleriň Hudaýy Reb şeýle diýýär: ‘Meniň halkymy goýber, olar gidip, Maňa ybadat etsinler’. ² Eger sen olary ýene-de saklap, goýbermekden boyun towlasaň, ³ onda Reb meýdandaky mal-garalaryňyzyň, ýagny atlaryňyzyň, eşekleriňiziň, düýeleriňiziň we dowarlardyr sürüleriňiziň üstünden iň agyr külpetleri inderer. ⁴ Emma Reb ysraýyl mallary bilen Müsür mallarynyň arasynda tapawut goýjakdyr, ysraýyllara deňişli mallaryň ýekejesi hem ölmez“» diýdi. ⁵ Şeýle hem Reb bu işi Müsürde ertir etjekdigini aýdyp, onuň wagtyny mälim etdi. ⁶ Ertesi gün Reb bu işi etdi: Müsürlileriň ähli mallary gyryldy, emma ysraýyl mallarynyň ýekejesi hem ölmedi. ⁷ Fyrown ýagdaýy bilmäge adam ýollady, görse, ysraýyl mallarynyň biri hem ölmändir. Emma fyrownyň ýüregi entek hem doňdy, ol halky ýene-de goýbermedi.

Altynjy betbagtçylyk: Çybanlar we ýaralar

⁸ Soňra Reb Musa bilen Haruna: «Küreden goşawujyňyzy dolduryp kül alyň. Goý, Musa ony fyrownyň önünde göge seçsin. ⁹ Ol kül tutuş Müsürde tozana öwürüler. Tozan bolsa adamlaryň we haýwanlaryň bedenine siňip, olarda açyk iriňli çybanlar emele getirer» diýdi. ¹⁰ Şeýlelikde, Musa bilen Harun küreden kül alyp, fyrownyň önünde durdular. Musa küli howa seçdi weli, adamlarda we haýwanlarda açyk iriňli çybanlar emele geldi. ¹¹ Müsür jadygöýleri bu çybanlardan ýaňa,

Musanyň ýanyna baryp bilmediler. Çünki çybanlar jadygöýleriň hem, ähli müsürlileriň hem üstünden inipdi. ¹² Emma Reb fyrowny doňýürek etdi. Ol Rebbiň Musa aýdyşy ýaly, olara gulak asmady.

Ýedinji betbagtçylyk: Doly we ot

¹³ Soňra Reb Musa şeýle diýdi: «Irden tur-da, fyrownyň huzuryna bar we oňa şuny aýt: „Ýewreýleriň Hudaýy Reb şeýle diýýär: ‘Meniň halkymy goýber, olar gidip, Maňa ybadat etsinler. ¹⁴ Ýogsam, bu gezek Men seniň öz üstünden, emeldarlaryňyň we halkyňyň üstünden ähli bela-beterlerimi indererin. Şonda sen bütün ýer yüzünde Meniň ýaly hiç kimiň ýokdugyny bilersiň. ¹⁵ Şu wagta çenli Men golumyň güýji bilen seni we seniň halkyňy gyrgyna berip, köküniz bilen ýerden sogrup taşlap hem bilýärdim. ¹⁶ Emma Men sizi diňe şeýle maksat bilen, ýagny size Öz güýjümi görkezmek üçin diri saklap ýörün. Şeýdip, bütün ýer yüzünde Meniň adym jar ediler. ¹⁷ Sen entek hem Meniň halkyma garşy tekep-birlik edip, olaryň gitmegine rugsat etmersiň. ¹⁸ Ine, ertir şu wagtlar Men Müsüriň taryhynda ömür görüp-eşidilmedik güýçli doly ýagdyrjakdyryn. ¹⁹ Şonuň üçin hem häziriň özünde adam ýollap, meýdandaky bar bolan mal-garalaryňyzy we ähli zadyňyzy ýygnap, howpsuz ýere getiriň. Sebäbi öýüne getirilmän, meýdanda galan her bir adamyň we малыň üstünden güýçli doly ýagyp, olar öler“». ²⁰ Fyrownyň emeldarlarynyň arasynda Rebbiň sözünden gorkýanlary meýdandaky öz gullaryny we mallaryny derrew içeri ýygnadylar. ²¹ Emma Rebbiň sözünü piňine almaýanlar özleriniň gullaryny we mallaryny meýdanda galdyrdylar.

²² Soňra Reb Musa: «Eliňi asmana uzat, şonda tutuş Müsüriň üstüne doly ýagar. Müsüriň meýdanlarynda galan adamlaryň, mallaryň we her bir ekin nahallarynyň üstünden doly iner» diýdi. ²³ Şundan soň, Musa hasasyny asmana uzatdy we Reb gök gürledip doly ýagdyrdy, ýyldyrym çakyp, ýere ot düşdi. Şeýdip, Reb Müsürde güýçli doly ýagdyrdy. ²⁴ Doly ýagýarka, doly bilen bir wagtda ýyldyrym çakyp, zýy üzülmän ýere ot düşüp durdy. Müsürliler millet bolaly bäri, onuň tutuş ýerinde hiç haçan şeýle güýçli doly ýagmandy. ²⁵ Doly tutuş Müsüriň meýdanlaryndaky ähli zatlary: adamlary we mallary weýran etdi, ol her bir ekin meýdanyny sandan çykardy. Şeýle hem, meýdandaky hemme agaçlaryny syndyrdy. ²⁶ Diňe ysraýyllaryň ýaşaýan ýeri bolan Goşen topragynda doly ýagmady.

²⁷ Soňra fyrown adam ýollap, Musa bilen Haruny çagyrttdy we olara: «Bu gezek men günämi boýun alýan. Rebbiňki dogry, meniň we halkymyň edýäni nädogry. ²⁸ Rebbe dileg et! Gök gürrüldemesini we doly

ýagmasyny bes etsin! Men sizi goýberjek, ýöne siz ol ýerde uzak galmany däläsiňiz» diýdi. ²⁹ Musa oňa: «Men galadan çykyp, ellerimi Rebbe uzatdygym, gök gürrüldisi kesiler we dolynyň ýagmasy galar. Şonda sen bu dünýäniň Rebbiňkidigini bilersiň. ³⁰ Emma seniň we emeldarlaryňyň entek hem Reb Hudaýdan gorkmaýandyklaryny men bilýärim» diýdi. ³¹ (Zygyr we arpa weýran bolupdy. Arpa gulak çykaryp oturdy, zygyr bolsa pyntyklapdy. ³² Emma bugdaýa we ýazlyk bugdaýa zeper ýetmän-di, sebäbi olar gijräk gögerýärdi.) ³³ Şeýlelikde, Musa fyrownyň ýanyndan gidip, galadan çykdy we asmana ellerini uzadyp, Rebbe dileg etdi. Şobada gök gürrüldisi we doly ýagmasy galdy. Ýere ýaguş guýmasy kesildi. ³⁴ Ýöne fyrown ýagşyň, dolynyň we gök gürrüldisiniň kesilenini göreňde, ýene-de günä etdi. Fyrown we onuň emeldarlary ýene-de doňýüregligini etdiler. ³⁵ Şeýdip, fyrown öňküsi ýaly doňýüregligine galdy. Edil Rebbiň Musanyň üsti bilen aýdyşy ýaly, ol ysraýyllary goýbermedi.

10-njy bap

Sekizinji betbagtçylyk: Çekirtge sürüsi

¹ Şundan soň Reb Musa: «Fyrownyň ýanyna git. Olaryň arasynda gudratly alamatlarymy görkezmek üçin, Men fyrowny we onuň emeldarlaryny doňýürek etdim. ² Sen öz nesilleriňe we nebereleriňe Meniň müsürlileriň aňkasyny aşyryp, olaryň arasynda nähili gudratly alamatlar görkezendigimi gürrüň berersiň. Şonda siz Meniň Rebdigimi bilersiňiz» diýdi.

³ Şeýlelikde, Musa bilen Harun fyrownyň ýanyna baryp, oňa şuny aýtdylar: «Ýewreýleriň Hudaýy Reb şeýle diýýär: „Meniň önümde sen haçana çenli öz pespälligiňden boýun towlajak? Meniň halkymy goýber, olar gidip, Maňa ybadat etsinler. ⁴ Eger sen Meniň halkymy goýbermekden ýüz öwürseň, onda Men ertir seniň ýurduňa çekirtge ibererin. ⁵ Çekirtgeler ýeriň ýüzünü örterler, olardan ýaňa ýeriň üsti görünmez. Doly ýagandan soňky galan zatlaryňyzy we meýdandaky ösüp oturan her bir agaçlaryňyzy çekirtgeler iýerler. ⁶ Seniň öýleriň, ähli emeldarlaryňyň we tutuş müsürlileriň öýleri çekirtgeden dolar. Dünýä ineli bári, şu güne çenli şeýle zady siziň ata-babalaryňyz hem gören däldir“. Soňra Musa yzyna öwrülip, fyrownyň ýanyndan çykyp gaýtdy.

⁷ Fyrownyň emeldarlary gelip, oňa: «Bu adam haçana çenli bize duzak boljakka? Halky goýber, goý, gidip, Hudaýy Rebbe ybadat etsin. Müsüriň weýran bolýandygyna sen näme entek hem düşüneňokmy?» diýdiler. ⁸ Şeýdip, Musa bilen Haruny yzyna, fyrownyň ýanyna çagyrdylar.

Fyrown olara: «Gidiň-de, Hudaýyňyz Rebbe ybadat ediň! Ýöne sizden kimler gider?» diýip sorady. ⁹ Musa oňa: «Biz garry-ýaşlarymyz bilen, ogul-gyzlarymyz bilen, mal-garadyr dowarlarymyz bilen bile gideris, sebäbi biz Rebbiň şanyna baýram etmeli» diýdi. ¹⁰ Fyrown olara: «Eger siz aýallaryňyz we oglan-uşaklaryňyz bilen gitmäge menden rugsat alyp bilen günüňiz, goý, Reb sizlik bolsun! Görýäňizmi, siziň päliňiz düzüw däl eken. ¹¹ Ýok. Rebbe ybadat etmäge diňe erkekleriňiz gider, siziň öz islegiňiz hem şudy ahyryn» diýdi. Soňra Musa bilen Harun fyrownyň huzuryndan kowuldylar.

¹² Şundan soň, Reb Musa: «Eliňdäki hasaňy Müsür topragyna urup, çekirtgeler çykar. Olar Müsür ýurduna çozarlar we doly ýagandan soňky galan ähli zatlary, ähli bag-bakjalary iýerler» diýdi. ¹³ Şeýlelikde, Musa elindäki hasasyny Müsür topragyna urup çykdy. Reb şol gün uzakly gün we uzakly gije gündogar ýelini turuzdy. Ertesi irden bu gündogar ýeli çekirtgeler getirdi. ¹⁴ Çekirtgeler tutuş Müsür topragyna inip, tutuş ýurdy boýdan-başa eýelediler. Şeýle san-sajaksyz çekirtge sürüsi hiç haçan önem-soňam bolmadyk, indi hem bolmajak, görüp-eşidilmelik zatdyr. ¹⁵ Çekirtgeler tutuş ýurduň ýüzünü örtendigi sebäpli, ýeriň üsti garalypdy. Olar ýurtdaky doly ýagandan soňky galan ähli bag-bakjalary we ähli agaçlaryň miwelerini iýdiler. Tutuş Müsür topragynda ne agaç, ne-de bag-bakja galdy, ýekeje-de ýaşyl zat galmady. ¹⁶ Fyrown derrew Musa bilen Haruny çagyrdyp, olara: «Bu bolan ähli zatdan soň, men ýene-de siziň we Hudaýyňyz Rebbiň garşysyna günä etdim. ¹⁷ Şonuň üçin hem indi meniň günämi ötüň we bu nejis betbagtçylygyň menden aýrylmagyny sorap, ýene-de birje gezek Hudaýyňyz Rebbe dileg edäýiň» diýdi. ¹⁸ Şeýdip, Musa fyrownyň ýanyndan gaýdyp, Rebbe dileg etdi. ¹⁹ Reb hem şemaly günbatardan örän güýçli öwüsýän şemala öwürüp, çekirtgeleri syryp-süpürüp, Gamyş deňzine getirip taşlady. Tutuş Müsür ýurdunda ýekeje-de çekirtge galmady. ²⁰ Emma Reb fyrowny ýene-de doňýürek etdi, ol ysraýyllary goýbermedi.

Dokuzynjy betbagtçylyk - Garaňkylyk

²¹ Şundan soň Reb Musa: «Eliňdäki hasaňy asmana uzat, şonda Müsürin içine garaňky düşer, tüm-garaňkylyk gaplap alar» diýdi. ²² Şeýdip, Musa elindäki hasasyny asmana uzatdy we tutuş Müsürin içinde üç günläp tüm garaňkylyk boldy. ²³ Olar hatda bir-birlerini hem görüp bilmediler. Üç günläp olaryň hiç biri hiç ýere gozganyp hem bilmedi, emma ähli ysraýyllaryň ýaşayan ýerinde ýagtylyk boldy. ²⁴ Soň fyrown Musany

ýanyna çagyrdyp, oňa: «Baryň, gidip, Rebbe ybadat ediň. Çagalaryňyz hem siziň bilen gidibersin, ýöne diňe sygyrlaryňyz bilen dowarlaryňyz bärde galsyn» diýdi. ²⁵ Emma Musa: «Sen Hudaýymyz Rebbe mal-garalarymyz bilen sadakalarymyzdyr ýakma gurbanlyklarymyzy bermäge-de rugsat etmelisiň. ²⁶ Biz mal-garalarymyzy hökman özümüz bilen alyp gitmeli, bärde ýekeje-de toýnakly galmaz. Biz olary Hudaýymyz Rebbe ybadat etmek üçin äkitmeli. Ol ýere baryp ýetýänçäk, biz Rebbe näme bilen ybadat etmelidigini bilemzok» diýdi. ²⁷ Emma Reb fyrowny doňýürek etdi, ol ysraýyllara gitmäge rugsat etmedi. ²⁸ Soňra fyrown Musa jogap berip: «Gümüni çek şu ýerden. Özüňden habardar bol! Gaýdyp meniň gözüme görünme. Çünki meniň gözüme görnen günüň, şol pursatda ölersiň» diýdi. ²⁹ Musa hem oňa: «Aýdyşyň ýaly bolar! Men indi hiç haçan seniň gözüňe görünmerin» diýdi.

11-nji bap

Iň soňky betbagtçylyk jar edilýär

¹ Reb Musa ýene-de: «Fyrownyň we Müsüriň üstünden ýene bir betbagtçylyk indererin. Şondan soň fyrown size ol ýerden gitmäge rugsat eder. Ol sizi goýberende, öz ýurdundan büs-bütin kowup çykarar. ² Indi bolsa halka eşitdirip aýt, goý, her bir erkek we her bir aýal öz müsürli goňsusyndan altyn-kümüşden ýasalan şaý-sepler dilesin» diýdi. ³ Reb müsürlilere ysraýyllary sylar ýaly edipdi. Mundan başga-da, Müsür topragynda, fyrownyň emeldarlarynyň we halkynyň önünde Musa beýik adam bolupdy.

⁴ Musa fyrowna şeýle diýdi: «Reb şeýle diýýär: „Men ýary gije töweregi Müsüriň içine aylanyp çykaryn. ⁵ Şonda ähli müsürlilileriň ilkinji doglan ogullary öler. Tagtda oturan fyrownyň ilkinji doglan oglundan başlap, tä degirmen üwäp oturan hyzmatkär aýalyň ilkinji bolan ogluna çenli öler. Ähli mallaryň hem ilkinji doglanlary öler. ⁶ Tutuş Müsür ýurdunda uly ses bilen perýat ediler. Şeýle agy sesi öň hiç haçan bolan däldir, indi hem bolmaz. ⁷ Emma ysraýyllaryň ýekeje adamyna-da, malyna-da zelel ýetmez, hatda olara it hem üýrmez. Şonda siz Men Rebbiň müsürliler bilen ysraýyllaryň arasynda tapawut goýýandygymy bilersiňiz“». ⁸ Musa sözüni dowam edip, fyrowna: «Seniň ähli emeldarlaryň huzury ma gelip, maňa baş egerler we maňa: „Seniň özüň hem, zýyňa düşýän ähli halk hem gidwersin“ diýerler. Şundan soň men giderin» diýdi. Şeýdip, Musa gahar-gazaba münüp, fyrownyň ýanyndan çykyp gaýtdy.

⁹ Soňra Reb Musa: «Fyrown seni diňlemez. Müsürde Meniň geň gudratlarym köpeler» diýdi. ¹⁰ Musa bilen Harun fyrownyň önünde şol geň gudratlaryň hemmesini ýerine ýetirdiler. Reb fyrowny ýene doňýürek etdi, ol ýurdundan ysraýyllary goýbermedi.

12-nji bap

Pesah baýramy

¹ Reb Müsürde Musa bilen Haruna şeýle diýdi: ² «Bu aý siziň üçin aýlaryň başlangyjy bolar. Siziň üçin bu aý ýylyň ilkinji aýy bolar. ³ Ysraýyl halkyna aýt, goý, şu aýyň onunjy güni her bir maşgalabaşy öz hojalygy üçin soýmaga bir janly saýlap alsyn. ⁴ Eger bir hojalyk bir janlyny iýerden kiçi bolsa, onda olar özleriniň iň ýakyn goňsusy bilen bilelikde, hersiniň maşgala agzalaryna görä bir janlyny öz aralarynda paylaşsýnlar. ⁵ Janlyňyz hiç hili şikessiz bolmalydyr. Muňa siz birýaşar tokly ýa-da birýaşar çebiş saýlap bilersiňiz. ⁶ Siz ony şu aýyň on dördü gününe çenli saklaň we şol gün gije bütin ysraýyl jemagatynyň hersi öz saýlap goýan janlysyny soýup öldürer. ⁷ Soňra olar janlynyň ganyndan alyp, onuň eti iýiljek öýleriň gapylarynyň ikiýan söyesine hem-de üstki söyesine çalsynlar. ⁸ Olar şol gije janlynyň etini otda kebab edip, petir we aýj gök otlar bilen iýsinler. ⁹ Onuň etini bişirmän, çigligine ýa-da suwda gaýnadyp iýmän. Ony diňe tutuşlygyna kellebaşyagy we içgoşlary bilen birlikde otda kebab edip iýiň. ¹⁰ Daňdana çenli ondan hiç zat galdyрман iýiň. Eger ertire çenli iýilmän artyp galsa, şol galan-gaçanlary otda ýakyň. ¹¹ Siz ony şu ýagdaýda iýmelisiňiz: ýol geýimiňiz egniňize, çarygyňyz aýagyňyza geýlen bolsun, hasaňyz eliňizde bolsun. Şeýle hem, siz ony çaltlyk bilen iýmelisiňiz. Bu Rebbiň Pesahydyr. ¹² Şol gije Men Müsüriň içine aýlanyp, müsürlileriň ähli nowbahar ogullaryny, adamlaryndan tä mallaryna çenli ilkinji doglan erkeklerini öldürerin. Men Müsüriň ähli hudaýlarynyň üstünden höküm çykararyn. Men Rebdirin. ¹³ Bolýan öýleriňiziň gapysyna çalnan gan siziň üçin nyşan bolar. Men ol gany görenimde, siziň üstüňizden aýlanyp geçerin. Men Müsüri jezalandyranymda, hiç hili betbagtlyk sizi weýran etmez.

¹⁴ Bu gün siz üçin ýatlama güni bolar. Siz muny Maňa bagyşlap, baýram edip bellärsiňiz. Soň siz bu baýramy nesilme-nesil ebedilik düzgün edip saklarsyňyz. ¹⁵ Ýedi günläp siz petir iýmelisiňiz. Şu ýedi günüň ilkinji gününde, siz öýleriňizden hamyrmaýalary çykaryp taşlaň. Kimde-kim birinji günden tä ýedinji güne çenli aralykda hamyrmaýa goşulan zatdan

iýse, onda ol ysraýyllaryň arasyndan kowlup çykarylsyn. ¹⁶ Birinji günde we ýedinji günde siz mukaddes ýygnanyşyk etmelisiz. Şol günler ýekeje iş hem edilmeli däldir, diňe öz iýjek zatlaryňyzy taýýarlaň. ¹⁷ Şeýle hem, siz Petir baýramyny-da bellemelisiniz, sebäbi Men sizi Müsürden topar-topar edip, hut şol gün alyp çykdy. Şonuň üçin hem siz bu günü nesilme-nesil ebedilik düzgün edip saklamalysyňyz. ¹⁸ Ilkinji aýyň on dördüni aňşamyndan tä şol aýyň ýigrimi biri günü aňşamyna çenli siz petir iýmelisiniz. ¹⁹ Şu ýedi günün dowamynda öýleriňizde ýekeje-de hamyrmaýa bolmasyn. Kimde-kim hamyrmaýaly zat iýse, ol gelmişek ýa-da ýerli bolsun, ysraýyl halkynyň arasyndan kowlup çykarylsyn. ²⁰ Siz hamyrmaýaly hiç zat iýmeli dälisiniz. Ýaşap oturan ähli ýerleriňizde diňe petir iýmelisiniz».

²¹ Soňra Musa ähli ysraýyl ýaşulularyny çagyryp, olara şeýle diýdi: «Heriňiz maşgalaňyza görä özüňize janly saýlaň we ony Pesah baýramy üçin soýuň. ²² Bir bogdak hissop otuny alyp, ony jamdaky janlynyň gany batyryp, gapynyň üstki söýesine we ikiýan söýesine çalyň. Daňdana çenli hiç kim öz öýüniň gapysyndan daşary çykmaly däldir. ²³ Reb müsürlileri birýandan öldürüp çykar. Gapynyň üstki we ikiýan söýesindäki gany göreňde, Reb ol gapydan sowlup geçer we janyňyzy almak üçin öýleriňize girmäge Ezraýyla rugsat etmez. ²⁴ Siziň özüňiz we ogullaryňyz bu baýramy ebedilik kanun hökmünde bellemelisiniz. ²⁵ Rebbiň size bermegi söz beren ýurduna geleniňizde hem, siz bu baýramçylygy ýerine ýetirmelisiniz. ²⁶ Çagalaryňyz sizden: „Bu baýram nämäni aňladýar?“ diýip soranlarynda, ²⁷ siz olara: „Bu Rebbiň Pesahynyň gurbanlyk sadakasydyr. Müsürde Reb müsürlileri öldürende ysraýyllaryň öýleriniň üstünden sowlup geçdi, biziň janymyzy aman galdyrdy“ diýip jogap beriň». Muňa ysraýyllar başlaryny egip, sežde etdiler.

²⁸ Soňra ysraýyllar baryp, edil Rebbiň Musa bilen Haruna buýruşy ýaly etdiler.

*Soňky betbagtçylyk we ysraýyllaryň
Müsürden çykýşy*

²⁹ Ýary gije Reb Müsüriň ilkinji doglan ogullarynyň ählisini öldürüp çykdy. Tagtda oturan fyrownyň ilkinji doglan oglundan başlap, zyndan-da oturan bendiniň ilkinji doglan ogluna çenli öldürdi, şeýle-de, mallaryň hem ähli ilkinji guzlanlaryny öldürdi. ³⁰ Gije fyrownyň özi, onuň ähli emeldarlary garaz, tutuş müsürliler ýerlerinden turdular. Müsürde uly dady-perýat boldy, çünki olaryň arasynda ölüsi bolmadyk ýekeje-de öý

ýokdy. ³¹ Şol wagt gije fyrown Musa bilen Haruny çagyrdyp, olara: «Baryň, gidiň, meniň halkymyň arasyndan çykyň. Özüňizem halkyňyz bilen bile gidiň-de, öz aýdysyňyz ýaly, Rebbe ybadat ediň. ³² Öz soragyňyz ýaly, mallaryňyzdyr dowarlaryňyzy hem ýanyňyz bilen alyp gidiň. Maňa ak pata beriň!» diýdi. ³³ Müsürliler öz ýurdundan ysraýyllary çalt çykarmak üçin gyssaýardylar. Sebäbi olar: «Biziň hemmämiz öleris» diýişýärdiler. ³⁴ Şeýlelikde, ysraýyllar petirlik hamyrlaryny kendirige dolap, ony hamyr jamlara salyp, eginlerinde göterip gaýtdylar. ³⁵ Ysraýyllar edil Musanyň özlerine aýdysy ýaly etdiler. Olar müsürlilerden altyn-kümüşden ýasalan şaý-sepler, şeýle hem, geým-gejimler soradylar. ³⁶ Reb hem müsürlilere ysraýyllary sylar ýaly edipdi. Olar ysraýyllaryň soran zatларыny berdiler. Şeýdip, ysraýyllar müsürlileriň baýlygyny talap gaýtdylar.

Ysraýyllar Müsürden çykyp gaýdýarlar

³⁷ Şeýlelik bilen, ysraýyllar Ragmeseden Sukota tarap ýola düşdüler. Olar aýallardan we çagalardan başga alty ýüz müň töweregi pyýada erkek adamdy. ³⁸ Müsürlilerden hem bir topar märeke, şeýle hem, gaty köp mal-gara: sygyrlar we dowarlar ysraýyllara goşulyp gaýtdy. ³⁹ Ysraýyllar Müsürden alyp gaýdan hamyrlaryndan petir kökeler bişirdiler. Hamyr petirlikdi, olar Müsürden gyssanmaç kowlup çykarylandyklary sebäpli, olaryň hamyry ajatmaga wagtlary ýokdy. Hatda olar özlerine ýol üçin azyk-owkat hem taýýarlap ýetişmändiler. ⁴⁰ Ysraýyllar Müsürde dört ýüz otuz ýyl ýaşadylar. ⁴¹ Dört ýüz otuzynjy ýylyň soňky günü, hut şol günü, Rebbiň halky topar-topar bolup, Müsürden çykdy. ⁴² Bu gije Rebbiň ysraýyllara nazar salyp, olary Müsürden alyp çykan gijesidir. Şonuň üçin hem hut şu gije ähli ysraýyllaryň we olaryň nesilleriniň dik oturyp, Rebbe bagyş edýän gijesidir.

Pesah baýramynyň düzgünleri

⁴³ Soňra Reb Musa bilen Haruna şeýle diýdi: «Pesahyň düzgünleri şudur: Ýekeje-de gelmişek gurbanlyk sadakasyndan iýmeli däldir. ⁴⁴ Emma pula satyn alan guluňyz sünnet edilenden soň ondan iýip biler. ⁴⁵ Ýekeje gelmişek ýa-da hakyna tutulan talaban ondan iýmeli däldir. ⁴⁶ Ony bir jaýda oturyp iýiň. Ondan birje bölek eti hem öýden daşa çykarmaly dälşiňiz. Şeýle hem, janlynyň sünklerini döwmeli dälşiňiz. ⁴⁷ Ähli ysraýyl halky bu baýramy bellemelidir. ⁴⁸ Eger bir gelmişek gelip, siziň araňyzda ornaşyp, Rebbiň Pesahyny bellemek islese, onda, goý, onuň hojalygyndaky ähli erkekler sünnet edilsin. Şundan soň ol

size goşulyp, muny belläp biler we ol siziň öz ýerli halkyňyza degişli adam hasap ediler. Emma sünnet edilmedik hiç bir adama ondan iýmek bolmaz. ⁴⁹ Ýerli adam üçin hem, araňyzda ýaşayan her bir gelmişek üçin hem ýeke-täk bir kanun bolmalydyr». ⁵⁰ Ysraýyllaryň hemmesi ähli zady edil Rebbiň Musa bilen Haruna buýruşy ýaly etdiler. ⁵¹ Hut şol gün Reb ysraýyllary topar-topar edip, Müsürden çykardy.

13-nji bap

¹⁻² Soňra Reb Musa: «Ilkinji doglan ähli erkek göbeklileri Maňa ba-guş ediň. Ysraýyllaryň göwresinden ilkinji dünýä inen her bir ogul, şeý-le hem, olaryň mallarynyň hem ilkinji erkek guz lany Meniňkidir» diýdi.

Petir baýramy

³ Musa halka şeýle diýdi: «Bu günü ýatda saklaň, çünki siz bu gün gul bolup ýaşan ýurduňyz Müsürden çykdyňyz. Ol ýerden Reb sizi Özüniň beýik güýji bilen alyp çykdy. Hamyrmaýaly çörek iýilmeli däl-dir. ⁴ Bu gün siz Müsürden Abyp aýynda* çykýarsyňyz. ⁵ Reb siziň ata-babalary-ňyza söz beren süýt we bal akýan baý toprakly ýurt bolan kenganlaryň, hetleriň, amorlaryň, hiwileriň we ýabuslaryň ýurduna getiren wagty hem siz şu aýda bu baýramy bellärsiňiz. ⁶ Siz ýedi günläp petir iýmelisiňiz we ýedinji günü siz Rebbiň şanyna toý edersiňiz. ⁷ Şol ýedi günün dowamynda diňe petir iýiň. Siziň ýaşayan ähli ýerleriňizde ýekeje-de hamyr-maýaly bişirilen çörek bolmasyn. ⁸ Sen şol gün ogluňa: „Munuň sebä-bi men Müsürden çykanymda, Rebbiň meniň üçin bitiren işi üçindir“ diýip gürrüň ber. ⁹ Goý, bu baýram eliňize baglanan ýaly ýa-da maňlaýy-ňyza daňlan ýaly bir ýatlama alamaty bolsun. Bu bolsa Rebbiň kanuny-nyň elmydama diliňizde bolmagyny ýatladar, çünki Reb sizi gudratly goly bilen Müsürden alyp çykdy. ¹⁰ Şonuň üçin hem siz her ýyl şol bir belli wagtda bu kanuny ýerine ýetirmelisiňiz».

Ilkinji doglan erkekler hakynda

¹¹ «Reb size we ata-babalaryňyza söz berşi ýaly, sizi kenganlaryň ýeri-ne getirip, ony size berende, ¹² siz ilkinji doglan her bir erkek göbeklini Rebbe niýetlemelisiňiz. Mallaryňyzyň hem ähli ilkinji erkek guzlanla-ry Rebbiňkidir. ¹³ Her bir eşeginiziň kürrälän kürresini guzyňyz bilen

* ^{13:4} *Abyp aý* – bu ysraýyllaryň birinji aýy bolup, Nowruz aýynyň ortasyndan Gurbansoltan aýynyň ortasyna çenli bolan döwürdir.

çalşyp, yzyna satyn alyň. Eger yzyna satyn almasaňyz, onda onuň boý-nuny omruň. Çagalaryňyzyň arasynda ilkinji doglan her bir ogluňyzy yzyna satyn alyň. ¹⁴Her haçan ogluň senden munuň nämäni aňladýandygyny soranda, oňa şeýle diý: „Reb Öz gudratly goly bilen bizi gul bolup ýaşan ýurdumyz Müsürden alyp çykdy. ¹⁵Fyrown doňýüreklik edip, bizi goýbermekden yüz öwreni üçin, Reb Müsüriň ähli ilkinji doglan ynsan ogullaryndan başlap, tä mallaryň ilkinji dogran erkek jynslylaryna çenli öldürüp çykdy. Şonuň üçin hem ilkinji doglan ähli erkek jynslylary Rebbe gurban edýärin, ýöne ähli ilkinji bolan ogullarymy yzyna satyn alyp bilýärin“. ¹⁶Reb bizi Öz gudratly güýji bilen Müsürden alyp çykandygy üçin, bu baýram eliňize baglanan ýaly ýa-da maňlaýyňyza daňlan ýaly bir belgi bolsun».

Bulut we ot sütüni

¹⁷Fyrown halky goýberende, Hudaý olary piliştileriň üstünden geçýän ýakyn ýol bilen alyp gitmedi. Çünki Hudaý: Eger halk ýolda urşa duçar bolaýsa, olar puşman edip, yzyna Müsüre dolanarlar öýtdi. ¹⁸Şeýdip, Hudaý ysraýyllary Gamyş deňzine gidýän çöllükden alyp gitdi. Ysraýyllar Müsürden urşa taýýar bolup, ýaragly çykydylar. ¹⁹Musa Ýusubyň süňklerini özi bilen aldy, sebäbi Ýusup ysraýyllara: Hudaý size nazar salar, şonda siz bu ýerden meniň süňklerimi hem öz ýanyňyz bilen alyp gidiň diýip, olara ant içiripdi. ²⁰Ysraýyllar Sukotdan çykyp, çölün çetindäki Etamda düşlediler. ²¹Reb olaryň önünden ýol görkezip, gündizine bulut sütüni bolup, gijesine bolsa ot sütüni bolup, olaryň ýollaryny ýagtyldýardy. Şonda olar gündiz hem, gije hem ýol ýöräp bilýärdiler. ²²Gündizine bulut sütüni, gijesine bolsa ot sütüni halkyň önünden asla uzaklaşmaýardy.

14-nji bap

Ysraýyllaryň Gamyş deňzinden geçişi

¹⁻²Ine, şonda Reb Musa: «Ysraýyllara aýt, goý, olar yzyna öwrülip, deňziň gyrasyndaky Bagalsepona golaý ýerde, Migdol bilen deňziň arasyndaky Pihahyrotta düşlesinler. ³Fyrown: „Ysraýyllar çölde azaşyp ýörendirler“ diýip pikir eder. ⁴Men fyrowný doňýürek ederin, ol ysraýyllaryň yzyndan kowalap gaýdar. Fyrownýň we onuň goşunyny ýeňip gazanjak ýeňsim Maňa şöhrat getirer. Şonda müsürliler Meniň Rebdigimi bilerler» diýdi. Ysraýyllar özlerine aýdylyşy ýaly etdiler.

⁵ Müsür patyşasyna ysraýyllaryň gaçandyklary barada aýdanlarynda, ol we onuň emeldarlary ysraýyllar hakdaky pikirlerini üýtgetdiler. Olar: «Ysraýyllary özümize gul bolmaktan boşadyp, bu biziň näme etdigimiz boldy?» diýişdiler. ⁶ Şeýlelikde, fyrown söweş arabasyna atlanyp, goşunyny hem öz ýany bilen alyp ugrady. ⁷ Ol alty yüz sany iň saýlama söweş arabalaryny we Müsüriň ähli beýleki söweş arabalaryny alypdy. Olaryň hersiniň öz onbaşysy bardy. ⁸ Reb Müsür şasy fyrowny doňýürek etdi. Ol Rebbiň goragy astynda gaýdan ysraýyllaryň zyndan kowlap gaýtdy. ⁹ Fyrownyň ähli söweş arabalary, atlylary bilen birlikde tutuş pyýada goşun bolup, müsürlililer olaryň zyndan kowdular. Olar deňziň kenarynda, Bagalseponyň golaýyndaky Pihahyrotta düşlän ysraýyllaryň zyndan kowup, olara golaý geldiler.

¹⁰ Fyrown olara ýakyn gelende, ine, birdenkä öz yzlaryndan müsürlilileriň kowup gelyändiglerine ysraýyllaryň gözi düşdi. Olar gaty gorkdular we Rebbe perýat etdiler. ¹¹ Ysraýyllar Musa: «Müsürde näme gabyr ýokmudy? Sen biziň çölde ölmegimiz üçin alyp gaýtdyňmy? Bizi Müsürden çykaryp, bu näme etdigiň boldy? ¹² Biz saňa Müsürde: „Bizi öz günümize goý, biz müsürlilere hyzmat edibereli“ diýip aýtmanmydyk? Biz çölde ölenimizden, müsürlilileriň guly bolup ýören bolsak, mün paý gowy bolardy» diýdiler. ¹³ Musa ysraýyllara: «Gorkmaň! Berk duruň we Rebbiň bu gün siziň üçin amala aşyrjak gutulyşyny görüň. Çünki siz bu günki görýän müsürlilileriňizi gaýdyp hiç haçan görmersiňiz. ¹⁴ Siziň üçin Reb söweşer. Siz diňe bu ýerde bolsaňyz bolýar» diýdi.

¹⁵ Reb Musa: «Näme üçin sen Maňa perýat edýärsiň? Ysraýyllara aýt, goý, olar öňe tarap gitsinler. ¹⁶ Sen eliňdäki hasaňy uzat-da, deňziň suwuna ur. Deňziň suwy ikä bölüner we ysraýyllar şol gury ýer bilen yöräp, deňizden geçerler. ¹⁷ Men müsürlilileri doňýürek ederin, şeýdip, olar siziň zyznyňdan kowup gaýdarlar. Fyrownyň, onuň bütin goşunynyň, söweş arabalarynyň we atlylarynyň üsti bilen Men şöhrat gazanaryn. ¹⁸ Haçan-da, Men fyrownyň, onuň söweş arabalarynyň we atlylarynyň üstünden şöhrat gazananymda, şonda müsürlililer Meniň Rebdigimi bilelerler» diýdi.

¹⁹ Şundan soň, Ysraýyl goşunynyň önünden yöreýän Hudaýyň perişdesi olaryň yzyna geçdi. Olaryň önünden süýşüp baryan bulut sütüni hem olaryň arka tarapyna geçip, ²⁰ Müsür goşuny bilen Ysraýyl goşunynyň arasyna gelip durdy. Bulut gije ysraýyllar tarapyny ýagty, müsürlililer tarapyny bolsa garaňky etdi. Şeýdip, bütin gije bular biri-biriniň golaýyna baryp bilmediler.

²¹ Soňra Musa elindäki hasasyny deňze ýetirdi. Reb bolsa şol bütin gije güýçli gündogar şemaly bilen deňziň suwuny kowdy. Deňiz gury ýere öwürlip, suw ikä bölündi. ²² Ysraýyllar hem deňziň ortasyndaky şol gury ýer bilen geçdiler, suw sag tarapdan we çep tarapdan olara diwar bolup durdy. ²³ Müsürlililer olary yzarlap gelyärdiler, fyrownyň ähli atлары, onuň söweş arabalary we atlylary olaryň zyzndan kowup, deňziň ortasyna girdiler. ²⁴ Daň atmazdan öň Reb ot we bulut sütüniniň içinden aşak, Müsür goşunyna tarap seretdi we olary aljyraňny ýagdaýa saldy. ²⁵ Reb olaryň söweş arabalarynyň tigrilerini batga batyrdy, şonuň üçin hem, olara arabalaryny sürmek gaty kyn düşdi. Şonda müsürlililer: «Ýörün, ysraýyllardan gaçalyň, çünki Müsüriň garşysyna olar üçin Reb söweşýär» diýdiler.

²⁶ Soňra Reb Musa: «Eliňi deňze tarap uzat, goý, suw müsürlilileriň, olaryň söweş arabalarynyň we atlylarynyň üstünden basyp, yzyna öwürilsin» diýdi. ²⁷ Şeýdip, Musa elini deňze tarap uzatdy welin, daňdan deňziň suwy öňki akymyna öwürüldi. Müsürlililer ondan gaçyp çykmaga dyrjaşdylar, emma Reb müsürlilileri deňziň ortasyna eltip taşlady. ²⁸ Suw yzyna dolup, ysraýyllaryň zyzndan deňze giren söweş arabalaryň, atlylaryň, fyrownyň tutuş goşunynyň üstüni basyp örtüdi. Olaryň ýekejesi hem diri galmady. ²⁹ Emma ysraýyllar deňizden gury ýer bilen geçdiler, suw olara sag we çep tarapdan diwar bolup durdy.

³⁰ Şeýlelikde, Reb şol gün ysraýyllary müsürlilileriň elinden halas etdi. Ysraýyllar deňziň kenarynda ölüp ýatan müsürlilileri gördüler. ³¹ Rebbiň müsürlililere garşy görkezen beýik gudratyny görüp, ysraýyllar Rebden gorkdular. Olar Rebbe we onuň guly Musa iman etdiler.

15-nji bap

Musanyň aýdymy

¹ Soňra Musa bilen ysraýyllar Rebbe bagyşlap, şu nagmany aýtdylar:

«Men Rebbe nagma aýdaryn.

Ol şöhratly ýeňiş gazandy.

Aty çapyksuwary bilen deňze gapgardy.

² Reb meniň güýjüm hem aýdymym.

Ol meniň halasgärim boldy.

Ol meniň Hudaýym, Ony alkışlaryn.

Ol atamyň Hudaýy, Ony beýgelderin.

-
- 3 Reb esgerdir.
Onuň ady Rebdir.
- 4 Fyrownyň söweş arabalaryny
Ähli goşuny bilen deňze zyňdy.
Saýlama urşujylary-da
Gamyş deňizde gark boldy.
- 5 Olary tolkunlar gaplap,
Daş kimin çuň düýbe çökdüler.
- 6 Ýa Reb, Seniň sag goluň
Güýç-gudratda şöhratlydyr.
Ýa Reb, Seniň sag goluň
Duşmany mynjyradýar.
- 7 Özüne garşy çykanlary
Beýik ýeňşiň bilen çökerýäň.
Alawly gazabyňy inderip,
Olary saman dek ýakýaň.
- 8 Haýbatly demiňden,
Suw dik ýokary galdy.
Tolkunlar diwar ýaly bolup,
Çuň deňziň düýbi daş dek gatady.
- 9 Duşman diýdi:
„Kowalaryn, yzlaryndan ýeterin.
Oljasyny bölüp, teşneligimi gandyrarın.
Gylyjymy ýalaňaçlap, olary ýok ederin“.
- 10 Üflän ötgür demiňden,
Deňiz olary gaplady.
Olar gurşun kimin
Äpet suwa çökdüler.
- 11 Eý, Rebbim, hudaýlaryň arasynda heý-de Seň ýalysy barmydyr?
Kim mukaddeslikde Seniň ýaly beýik!
Geň gudratlaryňdan gorkup, halk Seni şöhratlar.

- 12 Sag goluňy uzadanynda,
Olary ýer ýuwutdy.
- 13 Tükeniksiz söýgiň bilen
Azat eden halkyňa baş bolduň.
Beýik güýjüň bilen olara
Mukaddes mekanyňa ýol görkezdiň.
- 14 Milletler eşidende sandyraşýarlar.
Pilişteriniň ýüregi ýarylara gelyär.
- 15 Edomyň beglerini gorky basýar.
Mowabyň serdarlaryny ysytma tutýar.
Ähli kenganlylar dowla düşýär.
- 16 Seniň goluň gudratyndan,
Olaryň üstüne howp we gorky inýär.
Öz azat eden halkyň geçip bolýança,
Olar daş kimin doňýarlar.
- 17 Sen halkyňy getirip,
Öz dagynda oturdarsyň.
Ýa Reb, bu ýeri Öz öýüň üçin saýlarsyň.
Ýa Reb, mukaddes öýi Özüň bina edersin.
- 18 Reb hemişelik we baky höküm sürer».

¹⁹ Fyrownyň atlary, söweş arabalary we atlylary bilen deňze girende, Reb deňziň suwuny yzyna serpikdirip, olaryň üstünden inderdi. Emma ysraýyllar deňziň ortasyndan gury ýer bilen geçdiler. ²⁰ Soňra Harunyň aýal dogany bibi Merýem eline depregini aldy. Hemme aýallar hem depreklerini çalyň, tans edip, onuň yzyna düşdüler.

- ²¹ Merýem olara şu aýdymy aýtdy:
«Rebbe nagma aýdyň.
Ol şöhratly ýeňiş gazandy.
Aty çapyksuwary bilen deňze gapgardy».

Ajy suw

²² Şundan soň Musa ysraýyllara baş bolup, olary Gamyş deňzinden alyp, Şur çölüne gaýtdy. Çölde olar üç gün ýörediler, emma suw

tapmadylar. ²³ Mara gelenlerinde, olar Maranyň suwundan içip bilmediler. Sebäbi ol ajydy. Şol sebäpli ony Mara* diýip atlandyrypdylar. ²⁴ Adamlar Musa: «Biz indi näme içeli?» diýşip hünürdeşdiler. ²⁵ Musa Rebbe perýat etdi. Reb oňa agaç bölegini görkezdi. Ol ony suwa taşlady welin, suw süýji suwa öwürüldi. Şol ýerde Reb olar üçin parzlar we hökümler berip, olary synady. ²⁶ Reb şeýle diýdi: «Eger-de siz Hudaýyňyz Rebbiň sözüne dykgat bilen gulak goýup, Onuň nazarynda dogry hasap edýän işlerini etseňiz, Onuň buýruklaryna boýun bolup, buýran ähli parzlaryny ýerine ýetirseniz, onda Men müsürlileriň başyndan inderen apatlarymyň hiç birini siziň başyňyza salmaryn. Çünki Men-Reb siziň şypakäriňizdirin».

²⁷ Soňra olar Eýlime geldiler. Ol ýerde on iki sany suwly çeşme we ýetmiş sany hurma agajy bardy. Olar suwuň başynda düşlediler.

16-njy bap

Manna we bedeneler

¹ Ähli ysraýyl halky Eýlimden çykyp gaýtdy. Müsürden çykanlaryndan soň, olar ikinji aýyň on bäşi güni Eýlim bilen Sinaýyň aralygynda ýerleşýän Sin çölüne geldiler. ² Çölde ähli ysraýyl halky Musa we Haruna igenmäge başladylar. ³ Olar şeýle diýdiler: «Biz Rebbiň elinden Müsürde ölen bolsak gowy bolardy. Biz ol ýerde etli gazanlar ataryp, doýyançak nahar iýerdik. Siz bolsa bu tutuş jemagaty açlykdan öldürmek üçin çöle getiripsiňiz».

⁴ Reb Musa: «Ine, Men size gökden çörek ýagdyrjak. Adamlar her gün gündelik paýyny ýygnamaga çykarlar. Şonda Men olary synap görerin. Olar Meniň kanunym boýunça ýöreyärlermi ýa-da ýok? ⁵ Altynjy gün olar gündelik ygnaýan paýy bilen deňeşdirende iki esse köp ygnap, iki günlügin taýýarlap goýsunlar» diýdi. ⁶ Şeýlelikde, Musa bilen Harun ähli ysraýyllara ýüzlenip: «Ağşam siz özüňizi Müsürden alyp çykanýň Rebdigini bilersiňiz. ⁷ Irden bolsa siz Rebbiň şöhratyny görersiňiz, sebäbi Reb siziň Özüne garşy edýän zeyrençleriňizi eşitdi. Bizden nalar ýaly, biz kim bolupdyrys?» diýdiler. ⁸ Musa ýene-de: «Reb size agşamyna iýmäge et, ertirine bolsa doýyançaňyz çörek berer. Sebäbi Reb siziň Oňa garşy edýän şikâýatlaryňyzy eşitdi. Biz kim? Siziň igençleriňiz bize däl-de, Rebbe garşydyr» diýdi.

⁹ Musa Haruna: «Bütün ysraýyl halkyna aýt: „Indi olar Rebbiň huzuryňa gelsinler, çünki Reb olaryň nalasyny eşitdi“» diýdi. ¹⁰ Harun tutuş

* 15:23 *Mara* – yewreyçe bu söz «ajy» diýmegi aňladýar.

ysraýyl halkyna ýüzlenip geplän badyna, olar çölde buludyň içinde peýda bolan Rebbiň şöhratyny gördüler. ¹¹ Reb Musa şeýle diýdi: ¹² «Men ysraýyllaryň nalyşyny eşitdim. Olara aýt: ağşamyna et iýersiňiz, ertirine bolsa çörekden doýarsyňyz. Şonda siz Meniň Hudaýyňyz Rebdigimi bilersiňiz».

¹³ Ağşam bedeneler uçup gelip, düşelgäni bürediler. Ir ertir bolsa, düşelgäniň töweregine çyg düşdi. ¹⁴ Çyg sowlanda, çölün ýüzünde gyrawa meňzeş maýda inçe patrak ýaly zat galdy. ¹⁵ Ysraýyllar muny görende, biri-birlerinden: «Bu näme?» diýşip soradylar. Çünki olar munuň nämedigini bilmeyärdiler. Musa olara: «Bu size Rebbiň ýümäge beren çöregi. ¹⁶ Rebbiň buýrugy şudur: Her biriňiz ondan öz iýip biljeginizi ýygnaň. Düşelgäniňdäki adam sanyna görä, her jan başyna bir omer* ýygyp alarsyňyz» diýdi. ¹⁷ Ysraýyllar şeýle hem etdiler. Olaryň käbiri köpräk, käbiri azrak ýygnydy. ¹⁸ Emma bir omer ölçegi bilen ölçänlerinde, köp ýygnanlaryňky azaldy, az ýygnanlaryňky köpeldi. Her kim öz iýip biljek paýyny ýygnydy. ¹⁹ Musa olara: «Ýekeje adam hem ondan ertire hiç zat galdyrmaly däldir» diýdi. ²⁰ Emma olar Musa gulak asmadylar. Ýygnanlaryndan bir azragy ertire galdy. Ol bolsa gurtlap porsapdyr. Musanyň olara gaty gahary geldi. ²¹ Her gün ertirine her kim ondan öz iýip biljegini ýygnydy. Gün gyzyp, yssy düşende, ol eredi.

²² Altynjy güni olar adam başyna iki esseden, ýagny, iki omer möçberinde ýygnydylar. Halkyň ähli ýolbaşçylary gelip, muny Musa aýdanlarynda, ²³ Musa şeýle diýdi: «Rebbiň buýrugy şudur: Ertir dynç alyş güni, bu Reb üçin mukaddes Sabat günüdür. Bişirjek zatlaryňyzy bişirip, gaýnatjak zatlaryňyzy gaýnadyň. Artan zatlaryňyzyň hemmesini ertir daňdana alyp goýuň». ²⁴ Şeýlelikde, olar Musanyň buýrugy boýunça ertire çenli ondan alyp goýdular. Ol porsamady hem, gurtlamady hem. ²⁵ Musa: «Muny şu gün iýiň, çünki bu gün Reb üçin Sabat günüdür. Bu gün siz olary meýdandan tapmarsyňyz. ²⁶ Alty günläp siz ondan ýygnaýsyz, emma ýedinji gün bolan Sabat güni meýdanda ondan hiç zat tapmarsyňyz» diýdi.

²⁷ Ýedinji gün birnäçe adam ondan ýygnamaga çykdy, emma hiç zat tapmadylar. ²⁸ Reb Musa: «Siz haçana çenli Meniň tabşyryklarymy we kanunlarymy ýerine ýetirmekden boýun towlajaksyňyz? ²⁹ Serediň! Men size Sabat gününü berdim. Şonuň üçin hem altynjy gün Men size çöregi iki günlük edip berýärim. Ýedinji gün her kim öz ýerinde galsyn, hiç kim daşary çykmasyn» diýdi. ³⁰ Şeýdip, adamlar ýedinji gün dynç aldylar.

* 16:16 *Omer* – bu takm. 2 litre deňdir.

³¹ Ysraýyllar ol çöregiň adyna manna* diýip at goýdular. Ol kinza-nyň tohumyna meñzeş ak we kiçi bolup, tagamy bal goşulyp bişirilen çelpak ýalydy. ³² Musa: «Rebbiň buýrugy şeýle: „Geljekki nesiller üçin bir omer möçberde manna saklaň, şonda olar Müsürden alyp çykanymdan soňra, çölde sizi nähili çörek bilen bakanymy görerler“» diýdi. ³³ Musa Haruna: Bir golça alyp, onuň içine bir omer mannany sal. Geljekki nesiller üçin saklar ýaly, ony Rebbiň huzurynda goý diýdi. ³⁴ Rebbiň Musa buýruşy ýaly, Harun ony saklamak üçin, Äht sandygynyň önünde goýdy. ³⁵ Ysraýyllaryň ornaşan ýurdy bolan Kengan topragyna baryp ýetýänçäler, olar kyrk ýyllap manna iýdiler. ³⁶ (Bir omer ýarym batmanyň ondan bir bolýar.)

17-nji bap

Gaýadan çykan suw

¹ Ähli ysraýyl halky Sin çölünden göçüp gaýtdy. Rebbiň buýrugy boýunça olar ondan-oňa göçüp-gonup, ahyry Repidimde düşlediler, emma ol ýerde adamlar üçin içmäge suw ýokdy. ² Olar Musa bilen dawalaşyp, ondan içer ýaly suw talap etdiler. Musa olara: «Näme üçin siz meniň bilen dawalaşýarsyňyz? Näme üçin siz Rebbi synaýarsyňyz?» diýdi. ³ Emma halk gaty suwsapdy. Olar Musa igenip, oňa şeýle diýdiler: «Näme üçin sen bizi Müsürden alyp gaýtdyň? Bizi, çagalarymyzy we mal-garalarymyzy suwsuzlykdan öldürmek üçin getirdiňmi?» ⁴ Şeýlelikde, Musa Rebbe dady-perýat edip: «Men bu halky näme edeýin? Olar meni daşlap öldürmäge taýýar ahyryn» diýdi. ⁵ Reb Musa: «Ysraýyllardan birnäçe ýaşulyny ýanyňa alyp, halkyň önünden yöre. Nil derýasyna uran hasaňy hem eliňe alyp git. ⁶ Men Horepdäki** gaýada seniň önünde duraryn. Gaýany ur, ondan suw çykar. Şeýdip, adamlar suw içip bilerler» diýdi. Musa ysraýyl ýaşulularynyň arasynda şeýle etdi. ⁷ Musa ol ýeri Masa*** we Meriba**** diýip atlandyrdy. Sebäbi ysraýyllar: «Reb biziň aramyzdamy ýa-da ýok?» diýip dawalaşyp, Rebbi synadylar.

* 16:31 *Manna* – bu ýewreýçe «Bu näme?» diýen sözünüň aýdylyşyna meñzeşdir.

** 17:6 *Horep* – bu Sinaý dagy.

*** 17:7 *Masa* – ýewreýçe bu söz «synag» diýmegi aňladýar.

**** 17:7 *Meriba* – ýewreýçe bu söz «dawa» diýmegi aňladýar.

Amalekler bilen bolan uruş

⁸ Soňra amalekler gelip, Repidimde ysraýyllar bilen söweşdi. ⁹ Musa Ýeşuwa: «Biziň üçin adamlar saýla we git-de amalekler bilen uruş. Ertir men elime Hudaýyň hasasyny alyp, depäniň üstünde duraryn» diýdi. ¹⁰ Ýeşuwa Musanyň aýdysy ýaly, amalekler bilen söweşdi. Musa, Harun we Hur bolsa depäniň üstüne çykdylar. ¹¹ Musa elini göterip duranda, ysraýyllar ýeňýärdi, elini aşak goýberende bolsa, amalekler ýeňýärdi. ¹² Musanyň elleriniň ysgyny gaçdy. Şonda olar ony oturdar ýaly daş getirip goýup, Musany onuň üstünde oturdylar. Harun bilen Hur onuň ellerini ýokary galdyryp, hersi bir ýandan tutup durdy. Tä gün ýaşýança, onuň ellerini göterip durdular. ¹³ Ýeşuwa amalekleri we olaryň goşunyňy gylyçdan geçirip, gyran-ýyran etdi.

¹⁴ Reb Musa: «Bu ýeňşi ýatdan çykarmazlary ýaly kitaba ýaz we Ýeşuwa hem eşitdirip aýt, Men amalekleriň tohum-tijini Ýer ýüzünden süpürüp taşlajakdyryn» diýdi. ¹⁵ Musa gurbanlyk sypasyny ýasady we oňa: «Reb meniň tugumdyr!» diýip at berdi. ¹⁶ Elim Rebbiň tugunda! Reb amalekleriň garşysyna nesiller boýy söweşer diýdi.

18-nji bap*Ýitro Musanyň ýanyna gelýär*

¹ Hudaýyň Musa üçin we ysraýyllar üçin eden ähli işleri baradaky we Rebbiň olary Müsürden nähili çykarandygy baradaky habar Musanyň gaýynatasy, Midýan ruhanysy Ýitro baryp ýetdi. ² Ine, Musa aýaly Syporany we iki ogluny yzyna Midýana goýberensoň, olary Musanyň gaýynatasy Ýitro saklapdy. ³ Onuň bir oglunyň ady Gerşom* (Ol ony: «Men bir ýat ýurtda gelmişek boldum» diýip dakypdy), ⁴ beýleki oglunyň ady Eligezerdi** (Onuň adyny bolsa: «Atamyň Hudaýy maňa ýardam berdi, Ol meni fyrownuň gyljyndan gutardy» diýip, şeýle dakypdy). ⁵ Musanyň gaýynatasy Ýitro onuň aýaly we iki ogly bilen Musanyň ýanyna çöle, onuň düşlän dagyna Hudaýyň dagyna geldi. ⁶ Kimdir biri Musa: «Gaýynataň Ýitro aýalyňy we iki ogluňy alyp, seniň ýanyňa gelýär» diýip habar berdi. ⁷ Musa gaýynatasyny garşy almaga çykdy we dizyna çöküp tagzym edip, ony ogşady. Olar biri-biri bilen saglyk-amanlyk

* 18:3 *Gerşom* – bu ýewreýçe «gelmişek» sözüniň aýdylýşyna meňzeşdir.

** 18:4 *Eligezer* – ýewreýçe «Hudaýym meniň medetkärim» diýmek.

soraşanlaryndan soň, çadyryň içine girdiler. ⁸ Musa Rebbiň ysraýyllar üçin fyrowna we müsürlilere eden ähli işleri barada, olaryň ýolda duçar bolan kynçylyklary, Rebbiň olary azat edişi barada gaýynatasyna ýekän-ýekän gürrüň berdi. ⁹ Ýitro Rebbiň ysraýyllara eden ähli ýagşy işleri üçin we olary müsürlileriň elinden azat edenligi üçin gaty begendi.

¹⁰ Ýitro: «Sizi müsürlileriň we fyrownyň elinden azat eden Rebbe alkyş bolsun! ¹¹ Häzir men bilýärim, beýleki ähli hudaýlardan Reb beýik, çünki Ol ysraýyllary tekep birlik bilen ezyän müsürlileriň elinden halas etdi» diýdi. ¹² Musanyň gaýynatasy Ýitro Hudaýa ýakma gurbanlygyny we beýleki sadakalary berdi. Harun ähli ysraýyl ýaşululary bilen birlikde Musanyň gaýynatasy bilen Hudaýyň huzurynda nahar iýmäge geldi.

Kazylaryň bellenişi

¹³ Ertesi gün Musa adamlara kazylyk etmek üçin kürsüsine çykdy. Musa adamlary ertirden aqşama çenli kabul etdi. ¹⁴ Musanyň gaýynatasy onuň adamlar bilen edýän ähli işlerini görende: «Adamlara edýän bu işiň näme boldugy? Näme üçin şunça adamy ýeke özüň kabul edýärsiň, bütin halk ertirden aqşama çenli seniň töweregiňde dur» diýdi. ¹⁵ Musa gaýynatasyna: «Munuň sebäbi adamlar Hudaýyň islegini bilmek üçin, meniň ýanyma gelýärler. ¹⁶ Olaryň dawasy bolsa, maňa gelýärler. Men hem iki dawagäriň arasyndaky dawany çözüp berýärim we Hudaýyň parzlaryny, Onuň taglymatlaryny olara aýan edýärim» diýdi. ¹⁷ Musanyň gaýynatasy oňa şeýle diýdi: «Seniň edýän bu işiň gowy däl. ¹⁸ Sen özüňi hem, adamlary hem kösöp, gynap yörsüň. Bu iş seniň üçin gaty agyr. Seniň ýeke özüň muny ýerine ýetirip bilmersiň. ¹⁹ Indi meniň sözüme gulak goý. Men saňa maslahat berjek. Hudaý saňa ýar bolsun! Sen Hudaýyň önünde halkyň wekili bolup, olaryň ýagdaýlaryny Hudaýa ýetir. ²⁰ Sen olara Hudaýyň parzlaryny we taglymatlaryny öwret. Olara haýsy ýoldan ýöremelidigini we näme iş etmelidigini görkez. ²¹ Mundan başga-da, ähli adamlaryň içinden başarjaňlaryny, ýagny Hudaýdan gorkýan, dogruçyl we parany ýigrenýän adamlary saýla. Olary müň adamyň, yüz adamyň, elli adamyň we on adamyň üstünden baştutan goý. ²² Goý, hemişe olar adamlara kazylyk etsinler. Uly dawalary saňa aýtsynlar, emma kiçi dawalary özleri çözsünler. Şonda seniň üçin aňsadrak bolup, agyr yüküň ýeňlär. ²³ Hudaýyň buýruşy ýaly, şeýle etseň, onda sen bu işiň hötdesinden gellersiň. Bu adamlaryň ählisi hem öýlerine kanagatlanyp gaýdarlar».

²⁴ Şeýlelikde, Musa gaýynatasynyň sözüne gulak goýdy. Onuň aýdan ähli zatlaryny ýerine ýetirdi. ²⁵ Musa ähli ysraýyllaryň içinden başarjaň

adamlary saýlap, olary halka münbaşy, ýüzbaşy, ellibaşy we onbaşy edip belledi. ²⁶ Olar halka hemme wagt kazylyk etdiler. Olar çözmesi kyn dawlary Musa getirdiler, emma kiçi dawlary özleri çözdüler. ²⁷ Soňra Musa gaýynatasyny ugratdy. Ýitro yzyna, öz ýurduna gaýtdy.

19-njy bap

Ysraýyllar Sinaýa gelyärler

¹⁻² Ysraýyllar Müsürden çykanlaryndan soň, edil üçünji aýyň birinji güni Sinaý çölüne geldiler. Olar Repidimden göçüp, Sinaý çölünde düşläp, dagyň eteginde yerleşdiler. ³ Musa Hudaý bilen duşuşmak üçin daga çykdy. Dagyň depesinden Reb ony çagyryp, şeýle diýdi: «Ysraýyllara, ýagny, Ýakubyň nesline şuny aýt: ⁴ „Müsürililere näme edendigimi siz gördüňiz, bürgüdiň öz çagasyny ganatynda göterip alyp gelşi ýaly, Men hem sizi ýanyma şeýdip alyp geldim. ⁵ Şonuň üçin hem indi siz Meniň sözüme boyun bolup, Meniň ähtimi saklasaňyz, ähli halklaryň arasynda siz Meniň Öz saýlan halkym bolarsyňyz, çünki tutuş zemin Meniňkidir. ⁶ Siz Meniň üçin ruhanylar bolup hyzmat edýän, Maňa bagyş edilen mukaddes halk bolarsyňyz“. Ýnha, seniň ysraýyllara aýtmaly sözleriň şudur».

⁷ Şeýlelikde, Musa gelip, ysraýyllaryň ýaşulularyny çagyrdy we Rebbiň buýran sözleriniň hemmesini olara aýan etdi. ⁸ Ähli adamlar birlikde: «Biz Rebbiň aýdanlarynyň barysyny ýerine ýetireris» diýip jogap berdiler. Musa hem halkyň jogabyny Rebbe ýetirdi. ⁹ Reb Musa: «Ine, seniň bilen gepleşenimde, adamlar eşider ýaly we olar saňa hemişelik ynanar ýaly, Men seniň ýanyňa galyň bulutda gelerin» diýdi.

Musa halkyň sözlerini Rebbe aýdanda, ¹⁰ Reb Musa şeýle diýdi: «Adamlaryň ýanyna bar, şu gün we ertir olary päkläp mukaddes et, goý, olar geýimlerini-de ýuwsunlar. ¹¹ Birigün taýýar bolsunlar. Sebäbi birigün Men ähli adamlaryň gözüniň alnynda aşak Sinaý dagyna injek. ¹² Sen adamlar üçin dagyň töweregine araçäk belle we olara aýt, olar daga çykmasyňlar ýa-da onuň araçäğine aýak basmasyňlar. Kimde-kim dagy ellese, ol öler. ¹³ Oňa el deşilmezden daşlanyp öler ýa-da ok, ýaý bilen atylar. Isle haýwan bolsun, isle ynsan bolsun, ol diri galmaz. Şahdan edilen surnaýyň owazy batly çalmandan soň, olar daga çykyp bilerler». ¹⁴ Şeýdip, Musa dagdan aşak, adamlaryň ýanyna düşdi we olary päkläp mukaddes etdi. Olar geýimlerini hem ýuwdular. ¹⁵ Musa halka: «Birigün taýýar boluň, aýalyňyza ýanaşmaň» diýdi.

¹⁶ Birigün irden gök gürläp, ýyldyrym çakdy. Galyň bulut dagyň üstüne geldi we şeýle bir batly sesli surnaý çalyndy. Düşelgedäki ähli adamlar gorkup titreşdiler. ¹⁷ Musa adamlary Hudaý bilen duşurmak üçin, düşelgeden çykaryp getirdi. Olar dagyň eteginde durdular. ¹⁸ Reb aşak ot içinde düşeni üçin, Sinaý dagyny tüsse gaplady. Tüsse ojakdan çykýan ýalydy we tutuş dag güýçli sarsýardy. ¹⁹ Surnaýyň owazy gitdigisayy güýçlenýärdi. Musa gepledi, Hudaý oňa gök gürrüldili ses bilen jogap berdi. ²⁰ Reb Sinaý dagynyň depesine inende, Ol Musany dagyň depesine çagyrdy. Musa ýokary çykdy. ²¹ Reb Musa: «Aşak düş-de, adamlara duýdur. Olar Meni görmek üçin serhedi bozmasynlar, ýogsam, olaryň köpüsi heläk bolar. ²² Hatda Meniň ýakynyma geljek ruhanýlar hem özülerini päkläp mukaddes etsinler, ýogsam Men olaryň-da jezasyny bererin» diýdi. ²³ Musa Rebbe: «Adamlar Sinaý dagyna çykyp bilmezler, çünki bize dagyň daşyna araçäk belläp, ony mukaddeslemegi Seniň Özüň tabşyrdyň ahyry» diýdi. ²⁴ Reb oňa: «Aşak düş-de, Haruny özüň bilen alyp gel, ýöne ruhanýlar we adamlar Meniň ýanyma çykjak bolup, serhedi bozmasynlar, ýogsam, Men ol adamlary heläk ederin» diýdi. ²⁵ Şeýlelikde, Musa aşak düşüp, adamlara ähli zady gürrüň berdi.

20-nji bap

On tabşyryk

¹ Onsoň Hudaý ähli şu sözleri diýdi: ² «Seniň gul bolup ýaşan ýurduň Müsürden alyp çykan Hudaýyň Reb Mendirin. ³ Seniň Menden başga hudaýlaryň bolmasyn.

⁴ Özüň üçin ýokarda gökde, aşakda ýerde ýa-da ýer asty suwlarda ýaşayan zatlaryň hiç birine meňzeş şekilde but ýasama. ⁵ Sen olara tagzym etme ýa-da olara gulluk etme, çünki Men Hudaýyň Reb gabanjaň Hudaýdyryn. Meni ýigrenýän atalaryň etmişiniň jezasyny olaryň çagalarynyň üçünji we dördünji arkasyna çekdirerin. ⁶ Emma kim Meni söýüp, buýruklarymy ýerine ýetirse, onuň münlerçe nesline tükeniksiz söýgimi görkezerin.

⁷ Hudaýyň Rebbiň adyny boş ýere agzama, çünki Reb Öz adyny boş ýere agzan adamy jezasyz goýmaz.

⁸ Sabat gününü ýerine ýetirip, ony mukaddes sakla. ⁹ Alty günde ähli işlerini edersin. ¹⁰ Emma ýedinji gün Hudaýyň Rebbe bagyşlanan dýnç gündür. Bu gün seniň özüň, ogul-gyzyň, gul-gyrnagýň, mal-garaň, galaňyzda ýaşayan gelmişek hijisi bir iş hem etmesin. ¹¹ Çünki Reb Ýeri,

Gögi, deňzi we olardaky ähli zatlary alty günde ýaratdy, ýedinji gün bolsa dynç aldy. Şonuň üçin hem Reb Sabat gününü alkyşlap, ony mukaddes etdi.

¹² Ata-eneňe hormat goý, şonda Hudaýyň Rebbiň özüňe beren ýerinde ömrüň uzak bolar.

¹³ Adam öldürme.

¹⁴ Zyna etme.

¹⁵ Ogurlyk etme.

¹⁶ Başga adamyň garşysyna ýalan şaýatlyk etme.

¹⁷ Başga adamyň öýüne, aýalyňa, gul-gyrnagyna ýa-da öküzine, eşegine oňa degişli zatlaryň hiç birine göz dikme». ¹⁸ Ähli ysraýyllar gök gür-rüldisini, ýyldyrym çakysyny we surnaýyň sesini eşidip, dagyň bolsa, tüsseleýändigini görüp, gorkudan ýaña titreşdiler we uzakda durdular.

¹⁹ Olar Musa: «Bize sen geple, biz eşideris, ýöne goý, Hudaý bize geplemesin, ýogsam, biz öleris» diýdiler. ²⁰ Musa adamlara: «Gorkmaň, çünki Hudaý sizi synamak üçin we ondan gorkup, günä etmezligiňiz üçin geldi» diýdi. ²¹ Musa Hudaýyň bolýan tüm garaňkylygyna ýakynlaşanda, adamlar uzakda durdular.

Gurbanlyk sypasy baradaky kanunlar

²² Reb Musa diýdi: «Şuny ysraýyllara ýetir: „Meniň siziň bilen Gökden gepleşenimi özüňiz gördüňiz. ²³ Özüňiz üçin Menden başga altyn-kümüşden hudaýlar ýasamaň. ²⁴ Meniň üçin topraktan gurbanlyk sypasyny ýasaň we onuň üstünde goýunlaryňyzy, öküzleriňizi başbitin ýakma gurbanlygy we salamatlyk gurbanlygy edip hödürläň. Adym tutulyp ýatlanylýan her bir ýere gelip, Men size ak pata bererin. ²⁵ Eger siz Maňa gurbanlyk sypasyny daşdan ýasasaňyz, ony ýonulan daşlardan ýasamaň, çünki gural ulansaňyz, siz ony harama çykararsyňyz. ²⁶ Meniň gurbanlyk sypama basgançaklar bilen çykmaň, sebäbi ýalaňaç ýeriňiziň görünmegi mümkin“».

21-nji bap

Ýewreý gullary hakynda düzgünler

¹ «Şu hökümleri ysraýyllara ýetir: ² Siz ýewreý guluny satyn alsaňyz, ol size alty ýyllap hyzmat eder, ýedinji ýyl bolsa ol hiç hili bergisiz azat adam bolar. ³ Eger ol sallah bolup gelse, sallahlygyna hem gider. Eger öýlenen gul gelse, onuň aýaly-da özi bilen gider. ⁴ Eger hojaýyny guluna

aýal alyp berse we ondan ogul-gyz dogulsa, onuň aýaly, çagalary hojaýyna degişli bolup galar-da, guluň ýeke özi gider. ⁵⁶ Emma gul: «Men hojaýynymy, aýalymy we çagalarymy söýýärim. Men azatlyga çykjak däl» diýip jar etse, hojaýyn ony Hudaýyň huzuryna getirsin. Ony gapynyň ýanyna ýa-da bosaga getirip, temen bilen gulagyny deşsin. Soň ol gul hojaýynyna ömürboýy hyzmat eder.

⁷ Bir adam öz gyzyny gyrnak edip satsa, ol gyrnak azatlyga guluň çykşy ýaly çykyp bilmez. ⁸ Eger gyrnak özüni saýlan hojaýynynyň göwnünden turmasa, gyrnagynyň maşgalasy ony yzyna satyn alyp biler. Hojaýynyň ony keseki adama satmaga haky ýokdur, sebäbi ol gyrnagyna adalatsyz garapdyr. ⁹ Eger hojaýyn ol gyrnagynyň ogluna gelinlik saýlasa, ol ony öz gzy ýaly görmelidir. ¹⁰ Eger hojaýyn özüne başga aýal edinse, ol birinji aýalyny hemişeki iýmitinden, geým-gejiminden ýa-da äraýal-lyk hukugyndan mahrum etmeli däl. ¹¹ Eger hojaýyn oňa şu üç zady etmese, ol aýal hiç zat tölemezen, azatlyga çykyp biler».

Zorluga garsy kanunlar

¹² «Kim adam urup öldürse, ol ölüme höküm edilsin. ¹³ Emma ol ony bilkastlaýyn öldürmän, eýsem, ol Hudaý tarapyn bolsa, onda ol adam Meniň bellejek ýerime gaçyp gutulyp biler. ¹⁴ Emma bir adam başga birine hile gurap, ony bilkastlaýyn öldürse, hatda ol Meniň gurbanlyk sypama gaçan hem bolsa ony öldürsün.

¹⁵ Kim atasyna-enesine el galdyrsa, ol ölüme höküm edilsin.

¹⁶ Kim adam ogurlap satsa ýa-da ogurlanan adam onuň öýünden tapylsa, ol ölüme höküm edilsin.

¹⁷ Atasyna ýa-da enesine gargan adam ölüme höküm edilsin.

¹⁸⁻¹⁹ Iki adam dawalaşyp, biri beýlekisini daş bilen ýa-da ýumruk bilen ursa, ol hem ölmän galyp, düşekde ýatsa, soňra ol ýene-de aýak üstüne galyp, pişegiň kömegi bilen içeri-daşary girip-çykyp bilse, ony uran adam jezasyz galsyn. Ýöne ol onuň ýitiren wagty üçin tölesin we gowy gutulýança oňa seretsin.

²⁰ Kim guluny ýa-da gyrnagyny hasa bilen ursa, urlan hem onuň elinden ölse, uran jezalandyrylmalydyr. ²¹ Emma ol gul ýa-da gyrnak bir-iki gün ölmän ýaşasa, hojaýyna jeza bermeli däl. Çünki ol gul onuň hususy emlägidir.

²² Adamlar uruşýan mahaly, göwreli aýala zeper ýetip, çagasy düşse, ýöne başga hiç hili zyýan etmese, oňa azar ýetiren adam ol aýalyň ärininiň talap eden zatlaryny kazylaryň tassyklan möçberinde jerime tölemeli.

²³ Eger oña başga bir ömür howply zyýan ýeten bolsa, onda jan ýerine jan almak bilen; ²⁴ göz ornuna göz, diş ornuna diş, aýak ornuna aýak almak bilen; ²⁵ ýanyk ýerine ýanyk, ýara ýerine ýara, gök ýerine gök salmak bilen jeza berilsin.

²⁶ Hojaýyn guluny ýa-da gyrnagyny urup, gözünü kör etse, gözünüň öwezine ony azat etsin. ²⁷ Eger-de kim guluny ýa-da gyrnagyny urup, dişini döwse, döwlen dişiň öwezine ony azat etsin».

Mal-garalar hakda düzgünler

²⁸ «Eger bir öküz bir erkek adamy ýa-da aýaly süsüp öldürse, onda ol öküz daşlanyp öldürilsin. Onuň eti hem iýilmesin. Öküziň eýesi bolsa günäkär saýylmasyn. ²⁹ Eger öküziň süsekdiği önden mälim bolup, ony eýesine duýdursalar, emma şonda-da ol adam öküzine göz-gulak bolmasa we ol öküz erkek adamy ýa-da aýaly süsüp öldürse, onda öküz daşlanyp öldürilsin. Onuň eýesi bolsa ölüme höküm edilsin. ³⁰ Eger öküziň eýesinden hun talap edilse, ol özünden talap edilen huny doly tölöp, öz janyny gutaryp biler. ³¹ Eger gara mal oglany ýa-da gyzy süsüp öldürse, oña garşy hem şuňa meñzeş kanun ulanylsyn. ³² Eger öküz guly ýa-da gyrnagy süsüp öldürse, öküz eýesi guluň hojaýynyna altmyş baş mysgal* kümüş jerime tölesin. Mal bolsa daşlanyp öldürilsin.

³³ Bir adam çukuryň üstüni açsa ýa-da çukur gazyp üstüni örtmese we oña öküz ýa-da eşek gaçsa, ³⁴ çukury gazan adam ýetirilen zyýany tölesin. Ölen malyň maslygy bolsa onuň özüne galsyn. ³⁵ Bir adamyň öküzi başga biriniň öküzini süsüp öldürse, onda olar diri öküzi satyp, onuň bahasyny deň bölüşmeli. Ölen maly hem deň ikä paýlamaly. ³⁶ Eger öküziň süsekdiği ozaldan belli bolup, ony eýesine duýdursalar, şonda-da eýesi oña göz-gulak bolmasa, ol öküziň öwezine öküz bermelidir. Ölen malyň maslygy bolsa, onuň özüne galmalydyr».

22-nji bap

Öwezine bermek hakda

¹ «Bir adam öküz ýa-da goýun ogurlap, ony soýsa ýa-da satsa, ol bir öküze derek baş öküz, bir goýna derek dört goýun tölemeli. Eger onuň hiç zady ýok bolsa, ogurlan zatlary üçin ol özüni gulçulyga satmaly. ² Eger ogurlanan mal ogrynyň emläginiň içinden diri tapylsa, ol isle

* ^{21:32} *Altmyş baş mysgal* – ýewreýçe «otuz şekel». Otuz şekel takm. 330 gr. deňdir.

öküz bolsun, isle eşek ýa-da goýun bolsun, ogry onuň üçin iki esse tölemelidir.

³⁴Eger ogry gije öý ýarıyan pursaty tutulsa we urlup öldürilse, ony öldüren adam ganhor hasaplanmaýar. Emma bu gündiz bolup geçse, onda ony öldüren adam ganhor hasaplanýar.

⁵Eger bir adamyň maly öz meýdanynda ýa-da üzüm bagynda otlap ýörkä azaşyp, başga biriniň meýdanyndaky zatlaryny iýse, ol oňa ýeten zeleliň öwezini öz meýdanyň we üzüm bagynyň iň gowy hasyly bilen doldurmaly.

⁶Ýandaga düşen ot tutaşyp, desselenip goýlan ýa-da ösüp oturan bugdaý ýa-da ekin meýdany ýansa, onda ýangyny döreden adam ýetirilen zyýany doly tölemelidir. ⁷Eger bir adam puly ýa-da harydy goňşusyna saklamaga berse, ol hem onuň öýünden ogurlansa, onda ogry tutulan ýagdaýynda, goý, ol ogry iki esse tölesin. ⁸Eger ogry tapylmasa, öý eýesi öz goňşusynyň zatlaryna el urandygyny ýa-da urmandygyny mälim etmek üçin, Hudaýyň huzuryňa getirilsin.

⁹Her bir emläk baradaky jedelde, ol öküz, eşek, goýun bolsun ýa-da geým-gejim bolsun, her bir ýiten mal-gara ýa-da zat üçin biri Bu meniňki diýip dawa etse, şeýle ýagdaýda iki tarap hem Hudaýyň önüne gelsin. Hudaý kimi günäkär hasaplasa, ol öz goňşusyna iki esse jerime tölemeli.

¹⁰Eger biri goňşusyna öz eşegini, öküzini ýa-da goýnuny, ýa-da islen-dik malyny saklamaga amanat berse, hiç kim görmänkä ol mal ölse, ýaralansa ýa-da alnyp gidilse, ¹¹goňşusynyň emläğine el urmandygy hakda ikisiniň arasynda Rebbiň adyndan ant içilsin. Amanat beren mal eýesi muny kabul etsin we oňa jerime tölemek gerek däl. ¹²Emma mal amany saklamaga alan adamdan ogurlanan bolsa, ol adam mal eýesine ýetirilen zyýanyň öwezini tölemelidir. ¹³Eger ony wagşy haýwan parçalan bolsa, goý, onuň jesedi subutnama hökmünde getirilsin. Parçаланan mal üçin jerime tölemeli däl.

¹⁴Eger bir adam goňşusynyň malyny wagtlaýyn sorap alandan soňra, ýanynda eýesi ýok wagty ol mal ýaralansa ýa-da ölse, maly sorap alan adam onuň bahasyny doly tölemelidir. ¹⁵Emma eýesi şol wagt malyň ýanynda bolsa, sorap alan kişi oňa hiç zat tölemeli däl. Eger-de mal kireýine berlen bolsa, ýetirilen zyýanyň öwezine diňe kireýiň muzdy tölenmelidir».

Ahlak we dini kanunlar

¹⁶ «Eger-de bir adam özüne adagly bolmadyk boý gyzyň başyny aýlap, oňa ýanaşsa, galyň töläp, oňa öylensin. ¹⁷ Emma atasy gyzyny oňa bermäge çürt-kesik garşy bolsa, onda ol adam boý gyz üçin berilýän galyňnyň nyrhyny tölemelidir.

¹⁸ Jadygöýlik bilen meşgullanýan her bir aýaly öldüriň.

¹⁹ Kimde-kim haýwanlar bilen ýanaşsa, ol ölüme höküm edilsin.

²⁰ Kimde-kim ýeke-täk Rebden başga hudaýa gurbanlyk berse, tutuş ýok edilsin.

²¹ Gelmişekleriň hukugyny kemsitmäň, olara sütem etmäň. Çünki özüňiz hem Müsürde gelmişek bolup ýaşapdyňyz. ²² Hiç bir dul hatyna ýa-da ýetime ezýet bermäň. ²³ Eger ezýet berseňiz, olar hem maňa nalyş etseler, Men hökman olaryň perýadyny eşiderin. ²⁴ Men gazap atyna atlanyp, sizi gylyçdan geçirerin. Siziň aýallaryňyz dul galar, çagalaryňyz bolsa ýetim galar.

²⁵ Eger meniň halkymdan bir garyp biçärä pul karz berseňiz, süýt-horlar kimin göterimine bermäň. ²⁶ Eger goňşyňyň donuny girewine alsaň, gün batmanka ony yzyna ber. ²⁷ Çünki bu onuň ýeke-täk ýapynjasydyr. Onsuz ol näme ýapynyp ýatsyn? Eger ol Maňa nalyş etse, eşiderin, çünki Men rehimlidirin.

²⁸ Hudaýa sögme. Öz halkyňyň ýolbaşçysyny näletleme.

²⁹ Hasylyňyzyň üzüm şerbetinden we zeýtun ýagyndan bermeli sadakalaryňyzy gijikdirmän beriň. Ilkinji doglan ogullaryňyzy Maňa bagyş ediň.

³⁰ Mallaryňyzyň-da, dowarlaryňyzyň-da ilkinji erkek guzlanlaryny ýedi gün enesiniň ýanynda saklap, sekizlenji gün Meniň huzuryma getirin.

³¹ Siz Meniň mukaddes halkymyňyz. Şonuň üçin hem ýyrtyjylaryň meýdanda parçalan mallaryňyň etini iýmäň. Ony itleriň öňüne oklaň».

23-nji bap*Adalat we wyždan*

¹ «Ýalan gep ýaýratma. Ýalana şaýatlyk edip, ýaramaz adama gol berme. ² Erbet iş edýän köpçüligiň yzyna düşme. Bir dawada şaýatlyk edeniňde, köpçüligiň tarapynda durup, adalatdan ýüz dönderme. ³ Dawada garybyň-da tarapyny çalma.

⁴ Öz duşmanyňyň azaşan öküzine ýa-da eşegine duşsaň, ony eýesine getirip ber.

⁵ Eger seni ýigrenýän biriniň eşeginiň yük astynda ýatanyny görseň, ony taşlap gitme. Oňa bu yükden azat bolmaga kömek et.

⁶ Dawada garyba adalatsyzlyk etme. ⁷ Ýalan işden daşda dur. Bigünä we dogruçyl adamy öldürme, çünki Men günälini aklamayaryn.

⁸ Para alma, çünki para emeldarlaryň gözünü kör eder, dogrynyň işini ters eder.

⁹ Gelmişege zulum etmäň. Gelmişegiň yüregini bilýänsiňiz, çünki siziň özüňiz hem Müsürde gelmişek bolup ýaşapdyňyz».

Ýedinji ýyl we ýedinji gün

¹⁰ «Alty ýyl topragyňyza ekin ekip, onuň hasylyny ýygyň. ¹¹ Emma ýedinji ýyl topraga dynç beriň, ony şüdügär edip goýuň. Şonda ondan halkyňyzyň arasyndaky garyplar iýsin, ondan galanlaryny bolsa ýyrtyjy haýwanlar iýsin. Üzüm we zeýtun baglaryňyzy hem şeýle ediň.

¹² Alty günläp öz işleriňizi ediň, emma ýedinji gün dynç alyň. Şonda öküziňize we eşegiňize-de ýeňillik bolar. Öýüňizdäki guluňyz hem, gelmişek hem rahatlanar. ¹³ Meniň size aýdanlarymyň ählisini ýerine ýetiriň. Başga hudaýlary çagyрмаň, goý, olaryň atlary-da agzalmasyn».

Üç baýram

¹⁴ «Ýylda üç sapar Maňa baýram ediň: ¹⁵ Petir baýramyny belläň. Meniň buýruşym ýaly, Abyp aýynyň bellenen günlerinde ýedi günläp petir iýiň, çünki siz Müsürden şol aýda çykdyňyz. Meniň önümde hiç kim eli boş görünmesin. ¹⁶ Meýdanda çeken zähmetiňiziň ilkinji hasylyndan Gyzyly kerwen baýramyny belläň. Meýdandaky miweleriňizi ýygyp bolup, ýylyň ahrynda bolsa hasyl toý beriň. ¹⁷ Ýylda üç gezek erkekleriňiziň hemmesi Meniň ýanyma Taňry Rebbiň huzuryna gelsinler. ¹⁸ Maňa gurbanlyk üçin öldürýän malyňyzyň ganyny hamyrmaýaly çörek bilen bermäň. Meniň baýramymyň şanyna gurban eden malyňyzyň ýagy ertire galmasyn. ¹⁹ Ýeriňizde önen ilkinji miweleri Hudaýyňyz Rebbiň öýüne getiriň.

Owlagy enesiniň süýdünde bişirmäň».

Wada edilen Kengan topragyň basylyp alynmagy

²⁰ «Sizi ýolda gorar ýaly we taýýarlan ýerime getirer ýaly, Men siziň önüňizden perişde iberýärim. ²¹ Onuň aýdanlaryna dykgat bilen gulak goýuň. Oňa garşy baş galdyрмаň. Ol siziň beýle etmişini bagyşlamaz, çünki ol Meniň adym bilen geler.

²² Eger siz oňa boýun bolup, Meniň ähli aýdanlarymy berjaý etseňiz, onda Men siziň duşmanlaryňyza duşman, ýagylaryňyza ýagy bolaryn.

²³ Meniň perişdäm siziň öňüňizden gidip, sizi amorlaryň, hetleriň, perizleriň, kenganlaryň, hiwileriň we ýabuslaryň ýurduna getirer we Men olary gyryp ýok ederin. ²⁴ Siz olaryň hudaýlaryna tagzym etmäh we olara gulluk etmäh. Olaryň dini adatlaryna uýmaň, gaýtam, olaryň butlaryny döwüp, dikme daşlaryny kül-peýekun ediň. ²⁵ Siz Öz Hudaýyňyz Rebbe gulluk ediň, şeýtseňiz, Men siziň nanyňyza, suwuňyza bereket bererin. Siziň arañyzdan keselçiligi aýraryn. ²⁶ Ýurduňyzda çagasy düşen ýa-da önelgesiz galan bolmaz. Ömrüňizi-de uzak ederin. ²⁷ Men Öz haýbatymy siziň öňüňizden ugradaryn. Siziň garşyňyza çykan her bir halky aljyraňnylyga salyp, ähli duşmanlaryňyzy ýeňse berip gaçar ýaly ederin. ²⁸ Men hiwilere, kenganlara we hetlere howp salyp, olary siziň öňüňizden kowup çykararyn. ²⁹ Ýer boş galmaz ýaly we ýyrtyjy haýwanlar garşyňyza köpelmez ýaly, Men duşmanlaryňyzy siziň öňüňizden bir ýylyň dowamynda kowjak däl. ³⁰ Siz köpeliň, ýeri eýeleýänçäňiz, Men olary siziň öňüňizden ýuwaş-ýuwaşdan kowup çykararyn. ³¹ Gamyş deňizden piliştilileriň deňzine çenli we çölden Perat derýasyna çenli araçäkleriňizi bellejek. Çünki olaryň ýaşajylaryny siziň eliňize berjek. Siz olary kowup çykaryň. ³² Siz olar bilen hem, olaryň hudaýlary bilen hem äht baglaşmaň. ³³ Olar siziň ýurduňyzda ýaşamasynlar, ýogsam, olar sizi Maňa garşy goýup, günä etmäge mejbur ederler. Olaryň hudaýlaryna gulluk etseňiz, onda siz gürrüňsiz duzaga düşersiňiz».

24-nji bap

Ähtnama baglaşylmagy

¹ Soňra Reb Musa: «Sen, Harun, Nadap, Abyhu we Ysraýylyň yetmiş sany ýaşulusy Meniň ýanyma gelip, Maňa uzakdan sežde ediň. ² Musa, seniň ýeke özün Meniň golaýyňa gel, beýlekiler ýakynlaşmasynlar, hatda halk daga-da aýak basmasyn» diýdi.

³ Musa gelip, Rebbiň ähli sözlerini we ähli hökümlerini halka mälim etdi. Tutuş halk bir agyzdan oňa: «Biz Rebbiň aýdan ähli sözlerini ýerine ýetireris» diýip jogap berdi. ⁴ Musa Rebbiň ähli sözlerini ýazdy. Ol daň bilen turup, dagyň eteginde gurbanlyk sypasyny ýasady. Ol Ysraýylyň on iki tiresine laýyklykda on iki sany uly daş dikdi. ⁵ Soňra Musa Rebbe ýakma gurbanlyklar beren we öküpler soýup, salamatlyk gurbanlyklaryny beren ysraýyllaryň ýaş ýigitlerini ugratdy. ⁶ Musa gurban

ganynyň ýarysyny alyp, legenlere guýdy, ýarysyny bolsa gurbanlyk sypasynyň üstüne dökdü. ⁷ Soňra Musa Äht kitabyny eline alyp, ony halka eşitdirip okap berdi. Olar: «Rebbiň aýdanlarynyň ählisini ýerine ýetireris we oňa boýun bolarys» diýdiler. ⁸ Musa gany alyp, halkyň üstüne serpdü we olara: «Ine, ähli şu sözleriň esasynda, bu Rebbiň siziň bilen eden äht ganydyr» diýdi. ⁹ Soňra Musa, Harun, Nadap, Abyhu we ysraýylyň ýetmiş sany ýaşulusy daga çykdy. ¹⁰ Olar Ysraýylyň Hudaýyny gördüler. Onuň aýaklarynyň astynda edil ýakut daşyndan edilen ýaly meýdança bardy. Ol asman ýaly dup-durudy. ¹¹ Hudaý ysraýyllaryň baştutanlaryna el degirmedü. Olar hem Hudaýy gördüler we iýip-içdiler.

Musa Sinay dagynda

¹² Reb Musa: «Meniň ýanyma daga çykyp, ol ýerde garaş. Halka öwretmek üçin, Men saňa ýüzüne kanun we tabşyryklarym ýazylan iki sany ýasy daş bölegini berjek». ¹³ Şeýlelikde, Musa kömekçisi Ýeşuwa bilen ornundan turdy. Musa Hudaýyň dagyna çykmaga başlady. ¹⁴ Ol ýaşullara şeýle diýdi: «Ýzymyza gaýdyp gelyňçäk, bize şu ýerde garaşyň. Harun bilen Hur siziň bilen galýar. Kimiň näme işi bolsa, şolara ýüz tutup bilersiňiz».

¹⁵ Soňra Musa daga çykdy. Bulut dagy gaplady. ¹⁶ Rebbiň şöhraty Sinay dagyna ornaşdy. Bulut dagy alty günläp örtüdi. Ýedinji gün Reb Musany buludyň içinden çagyrdy. ¹⁷ Indi Rebbiň şöhratynyň görnüşi ysraýyllaryň gözüne dagyň depesinde lowlap ýanýan ot ýaly bolup göründü. ¹⁸ Musa buludyň içine girip, daga çykdy. Musa dagda kyrk gije-gündiz boldy.

25-nji bap

Mukaddes çadyr üçin sadakalar

¹ Reb Musa şeýle diýdi: ² «Ysraýyllara aýt, Maňa sadaka bersinler. Meniň üçin her bir adamyň öz göwnünden çykaryp beren sadakasyny kabul ediň. ³ Olardan kabul edip almaly sadakalaryňyz şulardyr: altyn, kümüş, bürünç; ⁴gök, badam, gyrgyzy ýüplük, nepis zygyr mata, geçi ýüňi; ⁵goçuň eýlenen derisi, saýlama deri, akasiýa agajy; ⁶çyra üçin zeýtun ýagy, mesh ýagy üçin we ýakymly ysly tütetgi üçin hoşboý ysly zatlar; ⁷efota* we gursakça dakmak üçin hakyk we başga

* 25:7 *Efot* – bu baş ruhanynyň ýeňsiz üstki geýimi. Sözlüğe seret.

gymmatbaha gaşlar. ⁸ Men olaryň arasynda ýaşar ýaly, Maňa mukaddes öý gursunlar. ⁹ Mukaddes çadyr we onuň ähli esbaplary Meniň size görkezme berşim ýaly gurulsyn».

Äht sandygy

¹⁰ «Akasiýa agajyndan sandyk ýasasynlar. Onuň uzynlygy iki ýarym tirsek, ini we beýikligi bir ýarym tirsek bolsun. ¹¹ Onuň içini-de, daşynda sap altyna gaplap, onuň daş-töweregine altyndan jähek salsynlar. ¹² Sandyk üçin dört sany altyn halka ýasap, olary onuň dört aýagyna: ikisini bir tarapyna, beýleki ikisini beýleki tarapyna dakyň».

¹³ «Akasiýa agajyndan syryklar ýasap, olary altyna gaplaň. ¹⁴ Sandygy özünüz bilen göterip äkider ýaly, syryklary onuň gapdallaryndaky halkalardan geçiriň. ¹⁵ Syryklar sandygyň halkalarynda galsyn we ondan aýrylmasyn. ¹⁶ Meniň saňa berjek ýazgylý Ähtnamamy hem sandykda goýarsyň».

¹⁷ «Soňra sap altyndan gapak ýasasynlar. Onuň uzynlygy iki ýarym tirsek, ini bolsa bir ýarym tirsek bolsun. ¹⁸ Gapagyň her iki ýan çetinde sap altyndan iki sany kerup* ýasat. ¹⁹ Keruplaryň birini gapagyň bir çetinde, beýlekisini beýleki çetinde ýerleşdirsinler. Olary gapagyň her ýan çetinde goýup, gapak bilen bir bitewi edip berkitdir. ²⁰ Keruplar ganatlaryny gapagyň depesinde ýaýyp, onuň üstüne saýa salyp dursun. Olaryň yüzleri biri-birine bakyp, göni gapaga tarap seredip dursunlar. ²¹ Saňa berjek ýazgylý Ähtnamamy sandygyň içinde goýup, gapagy hem onuň üstünden goý. ²² Äht sandygynyň üstündäki, gapagyň ýokarsyndaky iki sany kerubyň aralygynda Men seniň bilen duşuşaryn we ysraýyllar üçin ähli buýruklarymy saňa bererin».

Hantagta

²³ «Akasiýa agajyndan hantagta ýasat. Onuň uzynlygy iki tirsek, ini bir tirsek we beýikligi bir ýarym tirsek bolsun. ²⁴ Ony sap altyna gapla we daş-töweregine altyndan jähek salsynlar. ²⁵ Hantagtanyň gyralaryna dört barmak giňlikde gurşaw etdir we gurşawyň daş-töweregine altyndan jähek saldyr. ²⁶ Hantagta üçin altyndan dört sany halka ýasat. Halkalary onuň dört künjündäki dört aýagyna berkitsinler. ²⁷ Hantagtany göterip äkider ýaly halkalardan geçen syryklary gurşawa ýakyn ýerleşdirsinler. ²⁸ Syryklary akasiýa agajyndan ýasap, olary altyna gapla. Hantagta şu

* ^{25:18} *Kerup* – perişdeleriň bir görnüşi. Sözlüğe seret.

syryklar bilen göterilmelidir. ²⁹ Ýakymly ysly tütetgi üçin tabaklar we jamlar, sadaka hökmünde şerap bermek üçin küyzeler we şakäseler ýasat. Olar sap altyndan bolsun. ³⁰ Hemişe hantagtanyň üstünde Maña hödür çöregini goý».

Şemdan

³¹ «Sap altyndan şemdan ýasat. Şemdanyň esasy we şahasy döwme sap altyndan bolsun. Şemdanyň gülkäsesi, gülgunçasy we gülýapragy özi bilen bir bitewi bolsun. ³² Şemdanyň her gapdalyndan üç şaha çykyk, onuň jemi alty şahasy bolsun. ³³ Şahalarda badam gülüniň şekilinde gülkäse bolsun. Gülgunçasy bilen gülýapragyny hem ýasaň. Beýleki şahalarda hem hut şunuň ýaly bolsun, umuman, alty şahanyň hemmesini bir meňzeş edip ýasaň. ³⁴ Şemdanyň ortasyndaky şahada badam gülüne meňzeş dört sany gülkäse bolup, olaryň hem gülgunçasy we gülýapragy bolsun. ³⁵ Her jübütiň astynda bir gunça bolup, hemmesi bilelikde jemi alty şaha çyksyn. ³⁶ Şemdanyň gunçalaryny we şahalaryny bir bitewi edip ýasat. Onuň tutuş özi döwme sap altyndan ýasalsyn. ³⁷ Şemdan üçin ýedi çyra dak. Çyralar şemdanyň önüne ýagty saçar ýaly, olary onuň depesine dak. ³⁸ Onuň müçenegi we nowasy sap altyndan bolsun. ³⁹ Şemdan we oňa degişli ähli enjamlar bir ýarym batman* sap altyndan ýasalsyn. ⁴⁰ Ynha, sen bularyň hemmesini dagda saña görkeziljek nusganyň esasynda ýasarsyň».

26-njy bap

Mukaddes çadyr

¹ «Bulardan başga-da, sen on perdeden ybarat mukaddes çadyr ýasat. Perdeler nepis zygyr matadan, gök, badam, gyrgyzy ýüplükden edilen bolsun. Ussat keşdeçiler olaryň yüzüne kerubyň şekilini owadanlap çeksinler. ² Her perdäniň uzynlygy ýigirmi sekiz tirsek, ini dört tirsek bolup, ähli perdeleriň ölçegi bir meňzeş bolsun. ³ Baş perde bir aýry, beýleki baş perde hem bir aýry edilip çatylsyn. ⁴ Birinji baş perdäniň in soňkusynyň ujuna gök halka ýasa, ikinji baş perdäniň hem in soňkusyna şeýle edilsin. ⁵ Birinji toplumyň in soňkusynyň ujuna elli sany halka ýasa we ikinji toplumyň soňkusyna-da elli halka ýasasynlar. Halkalar biri-biriniň garşysynda ýerleşsin. ⁶ Altyndan elli sany ildirgiç ýasat

* 25:39 *Bir ýarym batman* – ýewreýçe «bir kikkar». Bir kikkar takm. 35 kg. deňdir.

we perdeleri ildirgiç bilen biri-birine berkitdir. Şonda çadyr tutuş bir bitewi bolar».

⁷ «Şeýle hem, geçiniň yününden edilen on bir perdeden ybarat mukaddes çadyryň daşky örtüginu ýasasynlar. ⁸ Daşky örtügiň perdesiniň uzynlygy otuz tirsek, ini dört tirsek bolsun. On bir perdäniň-de ölçegi deň bolsun. ⁹ Perdeleriň başisini biri-birine çatsynlar, galan altysyny hem şeýle etsinler. Altynjy perdäni çadyryň ön tarapynda iki gatlaň. ¹⁰ Birinji toplumyň ortasyndan in soňkusynyň ujuna elli sany halka ýasaň, ikinji toplumyňka hem şeýle ediň».

¹¹ «Soňra bürünçden elli sany ildirgiç ýasat. Ildirgiçleri halkadan geçirip, çadyry birleşdir, şonda çadyr tutuş bir bitewi bolar. ¹² Perdeleriň galan bölegi, ýagny galan ýarysy çadyryň arka tarapyndan asylyp dursun. ¹³ Çadyryň perdeleriniň her iki gapdaly bir tirsek uzyn bolsun. Soňra näme artykmaç galsa, olary her iki tarapyndan çadyry örtmek üçin asyň. ¹⁴ Çadyr üçin goçuň eýlenen derisinden ýapynja ýasaň, onuň daşky örtügi üçin saýlama deriden ýene bir ýapynja ýasaň».

¹⁵ «Mukaddes çadyr üçin akasiýa agajyndan dikligine çarçuwalar ýasat. ¹⁶ Her çarçuwanyň uzynlygy on tirsek, ini bir ýarym tirsek bolsun. ¹⁷ Çarçuwalary biri-birine sepleşdirip durar ýaly, her çarçuwada iki sany gazyk bolsun. Çadyryň ähli çarçuwalary üçin şeýle edilsin. ¹⁸ Mukaddes çadyr üçin çarçuwalary ine şeýle ýasaň: günorta tarapy üçin ýigrimi sany çarçuwa ýasap, ¹⁹ şol ýigrimi çarçuwanyň aşagyndan kyrk sany kümüşden aýak ýasasynlar. Her çarçuwanyň aşagyndan onuň gazygy üçin iki sany aýak bolsun. ²⁰ Çadyryň ikinji, demirgazyk tarapy üçin hem ýigrimi çarçuwa ýasaň. ²¹ Olaryň hem her çarçuwa ikiden, jemi kyrk sany kümüşden aýagy bolsun. Her çarçuwanyň aşagyndan iki aýak bejert. ²² Çadyryň yeňsesi bolan günbatar tarapy üçin alty çarçuwa ýasaň. ²³ Çadyryň arka tarapyndaky burçlar üçin iki çarçuwa ýasaň. ²⁴ Olar aşakdan hem, ýokardan hem bir halka birleşen bolmaly. Olaryň ikisi-de şeýle edilsin we olar iki burç emele getirsin. ²⁵ Şeýdip, sekiz sany çarçuwa bolup, her çarçuwanyň aşagyndan iki aýak ýasalyp, jemi on alty sany kümüşden aýagy bolsun».

²⁶ «Akasiýa agajyndan taýaklar ýasat. Çadyryň bir tarapyndaky çarçuwalar üçin baş taýak, ²⁷ beýleki tarapyndaky çarçuwalar üçin hem başisini we arka tarapy bolan günbatoryndaky çarçuwalar üçin başisini ýasasynlar. ²⁸ Çarçuwalaryň ortasyndan geçýän taýak çadyryň bir ujundan beýleki ujuna çenli geçmelidir. ²⁹ Çarçuwalary altyna gaplat. Taýaklary saklar ýaly altynadan halkalar ýasat. Taýaklary hem altyna gaplat. ³⁰ Mukaddes çadyry dagda saňa görkezilen nusganyň esasynda gur».

³¹ «Gök, badam, gyrgyzy yüplükden we nepis zygyr matadan edilen tuty ýasat. Onuň yüzüne owadan edip, kerubyň şekilini nagyşlap çeksinler. ³² Tutyny asmak üçin, akasiýa agajyndan dört sany sütün ýasat. Olary altyn bilen gaplaň. Bu sütünler üçin altyndan ildirgiçler ýasaň we kümüşden dört sany ayak hem ýasaň. ³³ Tutyny ildirgiçden asyp, onuň iç tarapyna Äht sandygyny getir. Bu tuty siziň üçin mukaddes otag bilen iň mukaddes otagy biri-birinden aýyrsyn. ³⁴ Iň mukaddes otagdaky Äht sandygynyň gapagyny getirip goý. ³⁵ Hantagtany tutynyň daş tarapynda, çadyryň demirgazyk tarapynda goý. Şemdany bolsa hantagtanyň garşysynda, çadyryň günorta tarapynda goý. ³⁶ Çadyryň girelgesi üçin gök, badam, gyrgyzy yüplükden we nepis zygyr matadan ýapynja ýasat. Ol keşde bilen nagyşlansyn. ³⁷ Bu ýapynja üçin akasiýa agajyndan baş sany sütün dikip, olary altyna gaplat. Olaryň ildirgiçleri hem altyndan bol-sun we olar üçin baş sany bürünçden ayak ýasat».

27-nji bab

Gurbanlyk sypasy

¹ «Akasiýa agajyndan gurbanlyk sypasyny ýasa. Onuň uzynlygy baş tirsek, ini hem baş tirsek bolsun. Gurbanlyk sypasy dörtburç şekilinde bolup, beýikligi hem üç tirsek bolsun. ² Gurbanlyk sypasynyň dört burçy-da ýokary çykyp dursun. Şu burçlar gurbanlyk sypasy bilen bir bite-wi bolsun. Ony bürünç bilen gapla. ³ Gurbanlyk sypasy üçin kül gaplary, kül atarlar, legenler, çarşaklar we maňňallar ýasa. Olaryň hemmesi bürünçden bolsun. ⁴ Gurbanlyk sypasy üçin bürünçden torly gözenek ýasa. Onuň dört burçunyň hersine bürünçden halka ýasa. ⁵ Halkalary gurbanlyk sypasynyň aşaky gurşawynda ýerleşdir, şonda gözenek gurbanlyk sypasynyň ýarysyndan aşakda bolar. ⁶ Akasiýa agajyndan syryklar ýasa we olary bürünç bilen gapla. ⁷ Gurbanlyk sypasyny iki tarapyndan göterip äkider ýaly, syryklary halkalardan geçir. ⁸ Gurbanlyk sypasynyň daşyny tagtadan ýasap, gutusynyň içini boş goý. Ol saňa edil dagda görkezilişi ýaly ýasalsyn».

⁹ «Mukaddes çadyryň haýatyny gur. Haýatyň günorta tarapynda yüz tirsek uzynlykda nepis zygyr matadan perdeler as. ¹⁰ Perdeler üçin ýigrimi sany sütün we ýigrimi sany ayak ýasa. Olar diňe bürünçden bolsun, emma onuň ildirgiçleri we jähekleri kümüşden bolsun. ¹¹ Demirgazyk tarapy üçin hem şeýle et. Onuň boýuna yüz tirsek uzynlykda perdeler tut. Perdeler üçin bürünçden ýigrimi sany sütün we ýigrimi sany ayak

ýasa, emma onuň ildirgiçleri we jähekleri kümüşden bolsun. ¹² Haýatyň günbatar tarapyna elli tirsek uzynlykda perdeler tutulsyn we ol perdeler üçin on sany sütün we on sany aýak ýasa. ¹³ Haýatyň ön tarapy bolan gündogar tarapynyň giňligi elli tirsek bolsun. ¹⁴ Onuň bir tarapyna uzynlygy on baş tirsek bolan perdeler tut. Olaryň hem üç sütüni we üç aýagy bolsun. ¹⁵ Beýleki tarapyna hem on baş tirsek uzynlykda perdeler tut, onuň-da üç sütüni we üç aýagy bolsun. ¹⁶ Haýatyň girelgesine gök, badam, gyrmyzy ýüplükden we nepis zygyr matadan uzynlygy ýigrimi tirsek bolan perdeler tut we olary nagyşlar bilen keşdele. Onuň dört sütüni we dört aýagy bolsun. ¹⁷ Haýatyň töweregindäki ähli sütünler kümüş bilen jäheklensin. Onuň ildirgiçleri kümüşden, aýaklary bürünçden bolsun. ¹⁸ Haýatyň uzynlygy yüz tirsek, ini elli tirsek, beýikligi baş tirsek bolsun. Onuň nepis zygyr matadan perdeleri we bürünçden aýaklary bolsun. ¹⁹ Mukaddes çadyrda ulanylýan ähli esbaplar, onuň ähli gazyklary we onuň haýatynyň ähli gazyklary bürünçden bolsun».

²⁰ «Ysraýyllara aýt, çyra hemişe ýanyp durar ýaly, goý, olar saňa çyra üçin sap zeýtun ýagyny getirsinler. ²¹ Çyra Rebbe yüz tutulýan çadyrda, Äht sandygynyň önündäki tutynyň daş ýüzünde ýanyp dursun. Harun we onuň ogullary çyrany Rebbiň huzurynda ertirden agsama çenli ýak-synlar. Bu ysraýyllar üçin nesilme-nesil dowam etjek ebedilik kanun bolsun».

28-nji bap

Ruhany geýimleri

¹ «Ysraýyllaryň arasyndan agaň Haruny we onuň ogullaryny öz ýanyňa al. Harun we onuň ogullary Nadap, Abyhu, Elgazar we Ytamar Maňa ruhany bolup hyzmat etsinler. ² Agaň Harunyň hormatyny we owadanlygyny bezär ýaly, oňa ruhany geýimlerini tik. ³ Meniň ukyp beren ökde ussalarymyň hemmesine aýt: Meniň ruhanym bolmaga Harunyň bagyş edilmegi üçin, onuň ruhany geýimlerini tiksindir. ⁴ Olaryň tikjek geýimleri şulardan ybarat: gursakça, efot, don, nagyşly uzyn köýnek, selle we guşak. Agaň Harunyň we onuň ogullarynyň Maňa ruhany bolup hyzmat etmekleri üçin, bu ruhany geýimleri tikeninizde, ⁵ altyn, gök, badam, gyrmyzy ýüplük we nepis zygyr ulansynlar».

⁶ «Ukyply ökde ussalar efoty altyn sapakdan, gök, badam, gyrmyzy ýüplükden we nepis zygyrdan dokalan matadan tiksindir. ⁷ Her iki ujuny biri-birine baglaýan iki sany egin bagy bolup, ol hem berkidilsin.

⁸ Efotyň ýüzündäki nagyşly kemer hem edil efotyň tikilişi ýaly tikilsin, ol altýndan, gök, badam, gyrmyzy ýüplükden we nepis zygyr matadan tikilsin. ⁹ Iki sany hakyk daşyny al we olaryň ýüzüne Ysraýylyň on iki oglunyň adyny oýup ýaz. ¹⁰ Olaryň dogluş tertibi boýunça altysynyň adyny bir daşa, beýleki altysynyň adyny başga bir daşa oýup ýaz. ¹¹ Nakgaşlaryň oýup möhür basyşy ýaly, Ysraýylyň ogullarynyň atларыny şu iki daşa oýup ýaz. Olary altyn öýjüklere oturt. ¹² Ysraýylyň ogullary üçin ýatlama bolar ýaly, bu iki daşy efotyň egin bagyna dak. Rebbiň huzurynda ýatlanar ýaly, Harun olaryň atларыny iki egninde göterip gezsin. ¹³ Gaşlar üçin altýndan iki sany öýjük ýasa. ¹⁴ Sap altýndan ýüplük ýaly tow berlen iki sany zynjyr ýasa we şol örme zynjyrlary gaş öýjüklere berkit).

¹⁵ «Inçe nagyşlar bilen höküm gursakçasyny tik. Ony efot ýaly edip, altyn sapakdan, gök, badam, gyrmyzy ýüplükden we nepis zygyrdan dokalan matadan tik. ¹⁶ Gursakça iki gat bolup, uzynlygy bir garyş, ini hem bir garyş, dörtburç bolsun. ¹⁷ Gursakçanyň ýüzüne dört hatar gaş dak. Birinji hatarda goýy gyzyly, sary, zümmet gaşlary; ¹⁸ ikinji hatarda pöwrize, gök ýakut, almaz; ¹⁹ üçünji hatarda mämişi, ak we goňur ýakut, goýy gyrmyzy ýakut; ²⁰ dördünji hatarda altyn-sary, hakyk we yaşyl gaşlar bolsun. Olar altyn gaş öýjüklere oturdylysyn. ²¹ Ysraýylyň ogullarynyň atларыna görä, gaşlar on iki sany bolup, on iki tiräniň hersiniň ady edil möhür basylan ýaly, her gaşyň ýüzüne oýulyp ýazylysyn. ²² Gursakça üçin sap altýndan ýüplük ýaly tow berlen zynjyrlar ýasa. ²³ Gursakça üçin altýndan iki sany halka ýasa we olary onuň ýokarky iki ujuna dak. ²⁴ Örme iki altyn zynjyry gursakçanyň ujundaky iki halkadan geçir. ²⁵ Zynjyrlaryň beýleki iki ujuny iki gaş öýjüğine, efotyň oň tarapyndaky eginbaglara berkit. ²⁶ Altýndan ýene iki sany halka ýasap, olary gursakçanyň aşaky iki içki ujuna, efotyň içki gatyna dak. ²⁷ Altýndan başga ýene iki sany halka ýasap, olary efotyň oň tarapyndaky eginbagynyň aşaky bölegine berkit. Olar efotyň nagyşly kemeriniň ýokarsynda ýerleşsin. ²⁸ Gursakça efotdan sallanyň gaçmaz ýaly, onuň halkalary gök ýüp bilen efotyň halkalaryna daňlysyn. Şonda gursakça efotyň nagyşly kemeriniň ýüzünde durar. ²⁹ Şeýlelikde, Harun mukaddes otaga girende, ýüzünde Ysraýylyň ogullarynyň atлары ýazylan bu höküm gursakçasyny ýüreginiň üstünden dakyp barsyn. Şonda Men Reb halkymy hemişe ýatlap duraryn. ³⁰ Höküm gursakçada Urymy we Tummymy* goý. Harun

* 28:30 *Urym we Tummym* – Hudaýyň islegini bilmek üçin ruhanylar tarapyndan ulanylyan iki sany daş. Olary nähili ulanandyklary anyk belli däl. Sözlüğe seret.

Meniň huzuryma gelende, olary ýüreginiň üstünden dakyp gelsin. Meniň huzurymda Harun hemişe hökümimi ysraýyllara ýetirip gezer».

³¹ «Efotyň aşagyndan geýilýän dony gök matadan tik. ³² Onuň ortasyndan kelle girip-çykar ýaly açyk ýer bolsun. Bu açyk ýeri ýyrtylmaz ýaly, oňa gyýa aýla. ³³ Gök, badam, gyrmyzy ýüplükden naryň şekillerini ýasap, olary donuň aşaky etegine dak. Nar şekilleriniň arasynda altyndan edilen jaňjagazlar bolsun. ³⁴ Şeýdip, nar şekilleri we altyn jaňjagazlar biri-biri bilen başaşa düzülsin. ³⁵ Harun hyzmat edýän wagty bu dony geýsin. Ol Meniň huzuryma mukaddes otaga girende-çykanda jaňlaryň sesi eşidilip dursun. Şonda ol ölmez. ³⁶ Sap altyndan bezeg şaýyny ýasa. Oýup möhür basylan dek, onuň ýüzüne Rebbe bagyş edilen diýen sözleri oýup ýaz. ³⁷ Muny gök sapak bilen selläniň öň tarapyna berkit. ³⁸ Harun muny maňlaýyna daksyn. Ysraýyllar Maňa bagyşlap, mukaddes sadakalaryny getirenlerinde günä etseler, olaryň günäsini Harun öz üstüne alsyn. Harun ony hemişe maňlaýyna daksyn, şonda olar Meniň huzurymda ýalkanarlar».

³⁹ «Nepis zygyr matadan nagyşly uzyn köýnek we selle tik. Nagyşlar bilen keşdelenen bil guşagyny hem tik».

⁴⁰ «Harunyň ogullarynyň hormatyny we owadanlygyny bezär ýaly olara köýnekler, bil guşaklar we baş daňylar tik. ⁴¹ Bulary agaň Haruna we onuň ogullaryna geýdir. Olar Maňa ruhany bolup hyzmat etmekleri üçin, olary Maňa mesh edip* belle we Maňa bagyş et. ⁴² Ýalaňaç ýerlerini ýapar ýaly, olara zygyr matadan bilinden buduna ýetip duran iç geýimlerini tik. ⁴³ Harun we onuň ogullary bu geýimleri Rebbe yüz tutulýan öýe girenlerinde ýa-da mukaddes otagda hyzmat etmek üçin gurbanlyk sypasynyň ýanyna gelenlerinde, ýa-da günäni öz üstlerine alanlarynda, ölmezlikleri üçin geýsinler. Bu Harun üçin we onuň soňky nesil-leri üçin ebedilik kanun bolsun».

29-njy bap

Harunyň we onuň ogullarynyň ruhanýçylyga bagyş edilişi

¹ «Harun we onuň ogullary Meniň ruhanym bolup hyzmat etmekleri üçin, olary Maňa şeýle bagyş et: Bir sany ýaş öküçze we hiç bir şikessiz

* 28:41 *Mesh edip* – kimdir birini depesinden ýag guýup, ruhanýlyga ýa-da ýol-başçylyga bellemek. Sözlüğe seret.

iki sany goç al. ² Petir, ýaga ýugrulan külçe we ýüzüne ýag çalnan ýuka petir bişir. Olaryň hemmesini bugdaý unundan bişir. ³ Olary bir sebede salyp getir, şeýle hem, öküzi we iki goçy hem getir. ⁴ Haruny we onuň ogullaryny Maňa ýüz tutulýan çadyryň girelgesine getir we olary suw bilen ýuwundyr. ⁵ Soňra ruhany geýimleri bolan uzyn köýnegi, dony, efoty we gursakçany getirip, Haruna geýdir. Efotyň nagyşly kemerini dak. ⁶ Onuň başyna selläni geýdir. Sellesine mukaddes ýazgyny berkit. ⁷ Mesh edilyän ýagy alyp, onuň başyna guýup, ony mesh et. ⁸ Soňra onuň ogullaryny getir we olara hem uzyn köýnekleri geýdir. ⁹ Olara bil guşaklaryny daň we başdaňlaryny daň. Haruny we onuň ogullaryny ruhany edip belle. Ruhanyçylyk olar üçin ebedilik kanun bolsun. ¹⁰ Maňa ýüz tutulýan çadyryň önüne öküzi getir. Harun we onuň ogullary ellerini öküziň kellesine goýsunlar. ¹¹ Maňa ýüz tutulýan çadyryň girelgesinde, Meniň huzurymda öküzi soý. ¹² Öküziň ganyndan alyp, barmagyň bilen gurbanlyk sypasynyň ýokary çykyp duran burçlaryna çal. Galan ganyň hemmesini gurbanlyk sypasynyň aýagyna dök. ¹³ İçýagynyň hemmesini al, bagryň ýüzündäki ýagly perdäni, iki böwregini daşynyň ýagy bilen al. Olary gurbanlyk sypasynda ýak. ¹⁴ Emma öküziň läşimi, onuň derisini, içgoşuny düşelgäniň daşynda ýak. Bu günä gurbanlygydyr.

¹⁵ «Soňra goçlaryň birini al. Harun we onuň ogullary goçuň kellesine ellerini goýsunlar. ¹⁶ Goçy soýup, ganyny al we ony gurbanlyk sypasynyň çar tarapyna serp. ¹⁷ Soň goçy böleklere böl. Onuň içgoşlaryny we aýaklaryny ýuwup, kellesini bir aýry, aýaklaryny bir aýry edip goý. ¹⁸ Gurbanlyk sypasynyň üstünde tutuş goçy ýak. Bu Meniň üçin ýakma gurbanlygydyr. Ot üsti bilen berilyän bu gurbanlygyň ýakymly ysy Maňa ýaraýar».

¹⁹ «Beýleki goçy al. Harun we onuň ogullary ellerini goçuň kellesine goýsunlar. ²⁰ Goçy soýup, ganyny al. Ony Harunyň we onuň ogullarynyň sag gulaklarynyň ýumşak ýerine çal. Şeýle hem, olaryň sag elleriniň we sag aýaklarynyň başam barmaklaryna çal. Galan gany bolsa gurbanlyk sypasynyň çar tarapyna serp. ²¹ Soňra gurbanlyk sypasynyň üstündäki gandan alyp, mesh ýagyny hem alyp, olary Harunyň hem onuň ogullarynyň üstüne we geýimlerine serp. Şeýdip, Harun we onuň geýimleri, şeýle hem onuň ogullary we olaryň geýimleri Maňa bagyş ediler».

²² «Şeýle hem, goçuň ýagyny, guýruk ýagyny, içýagyny, bagryň ýüzündäki ýagly perdäni, iki böwregini daşynyň ýagy bilen we sag buduny al. (Çünki bu goç ruhanyçylyga bellemek üçindir.) ²³ Meniň huzurymdaky çörekler salnan sebetden bir petir, ýaga ýugrulan bir külçe we bir

sany hem ýüzüne ýag çalnan ýuka petir al. ²⁴ Olaryň hemmesini Harunyň we onuň ogullarynyň aýasyna ýerleşdir. Meniň huzurymda olary göterme sadakasy hökmünde ýokary galdyr. ²⁵ Soňra bulary olaryň elinden alyp, ýakma gurbanlygynyň üstünde goýup ýak. Huzurymda ot üsti bilen berilýän bu gurbanlygyň ýakymly sýy Maňa ýaraýar».

²⁶ «Haruny ruhanyçylyga bellemek üçin, soýlan goçuň döşüni al we ony Meniň huzurymda göterme sadakasy edip ýokary galdyr. Ol döş seniň paýyň bolar. ²⁷ Ruhanyçylyga bellemek üçin soýlan goçuň döşüni göterme sadakasy we buduny üwreme sadakasy hökmünde Maňa bagyş et. Bular Haruna we onuň ogullaryna berilmelidir. ²⁸ Bu ysraýyllar tarypyndan ebedilik kanun bolup, Haruna we onuň ogullaryna berilsin. Çünki bu sadaka ysraýyllaryň Reb üçin berýän salamatlyk sadakasyn-dan alyp, ruhanylara berilýän sadaka bolsun».

²⁹ «Harunyň mukaddes lybasy özünden soň ogullaryna galsyn. Olar şol geýimlerde mesh edilsin we ruhanyçylyga bellensinler. ³⁰ Harunyň ýerine ruhany bolan ogly ol geýimleri Maňa ýüz tutulýan öýe gelip, mukaddes otagda hyzmat edýän wagty geýsin».

³¹ «Ruhanyçylyga bellemek üçin soýlan goçy alyp, onuň etini mukaddes ýerde gaýnadyň. ³² Maňa ýüz tutulýan çadyryň girelgesinde Harun we onuň ogullary goçuň etini we sebetdäki çöregi iýsinler. ³³ Ruhanyçylyga bellenip, özlerini bagyş etmekleri üçin, bu günäden saplama gurbanlygynyň naharyndan özleri iýsinler. Emma bulardan başga hiç kim mundan iýmeli däldir, sebäbi bu nahar mukaddesdir. ³⁴ Eger ruhanyçylyga bellemek üçin soýlan malyň etinden ýa-da çörekden iýilmän ertir daňdana galsa, ony otda ýakyň. Ol iýilmeli däldir, sebäbi ol mukaddesdir».

³⁵ «Haruny we onuň ogullaryny edil Meniň buýruşym ýaly, ýedi günden soň Maňa ruhanyçylyga belle. ³⁶ Şeýle hem, günäden saplanmak üçin, her gün bir öküzi günä gurbanlygy edip ber. Gurbanlyk sypasyny günäden saplamak üçin, günä gurbanlygyny ber we ony mesh edip mukaddesle. ³⁷ Gurbanlyk sypasy üçin ýedi günläp saplama geçirip, ony mukaddes et. Şonda gurbanlyk sypasy iň mukaddes bolar. Ony ellän kişi hem mukaddes bolar».

Gündelik gurbanlyklar

³⁸ «Ynha, gurbanlyk sypasynda ýakyp bermeli gündelik gurbanlyklaryňyz: iki sany birýaşar tokly. ³⁹ Olaryň birini ertirine, beýlekisini agşamyna soý. ⁴⁰ Birinji tokly bilen bir okara saýlama bugdaý ununa bir

küýze zeýtun ýagyny garyp ber. Bir küýze şerap guýup, içgi sadakasy üçin ulanyň. ⁴¹ Agşamyna hem ertirine edişiň ýaly et. Beýleki toklyny soýup, onuň bilen hamyr we şerap ber. Ot üsti bilen berilýän bu gurbanlygyň ýakymly sypy Maňa ýaraýar. ⁴² Huzurymdaky Maňa ýüz tutulýan çadyryň girelgesinde bu adaty ýakma gurbanlygyny nesilme-nesil ýerine ýetir. Siziň bilen gepleşmek üçin, ol ýerde Men siziň bilen duşuşaryn. ⁴³ Ol ýerde Men ysraýyllar bilen duşuşaryn. Ol ýer Meniň şöhratym bilen mukaddes bolar. ⁴⁴ Maňa ýüz tutulýan çadyry we gurbanlyk sypasyny mukaddes ederin. Şeýle hem, Maňa ruhany bolup hyzmat etmekleri üçin, Haruny we onuň ogullaryny Özüme bagyş ederin. ⁴⁵ Men ysraýyllaryň arasynda ýaşaryn we olaryň Hudaýy bolaryn. ⁴⁶ Aralarynda ýaşamak üçin olary Müsürden alyp çykan olaryň Hudaýy Rebbiň Mendigimi bilsinler. Olaryň Hudaýy Reb Mendirin».

30-njy bap

Ýakymly ysly tütetgi üçin sypa

¹ «Ýakymly ysly tütetgi üçin akasiýa agajyndan sypa ýasa. ² Onuň uzynlygy-da, ini-de bir tirsek bolup, ol dörtburç bolsun. Onuň beýikligi iki tirsek bolup, çykyp duran burçlary bilen bile tutuş bir bitewi edilsin. ³ Onuň depesini, ähli taraplaryny we burçlaryny sap altyna gapla. Onuň daş-töweregine altyndan jähek çek. ⁴ Onuň üçin altyndan iki sany halka ýasa we olary jähegiň aşagyndan biri-birine garşy edip, iki tarapyna dak. Sypany göterip gider ýaly, ol halkalardan syryklar geçir. ⁵ Syryklary akasiýa agajyndan ýasa we olary altyna gapla. ⁶ Sypany Äht sandygynyň ýanyndan asyly tutynyň önünde ýerleşdir. Ony Äht sandygynyň gapagynyň dogrusynda goý, çünki Men ol ýerde seniň bilen duşuşaryn. ⁷ Her gün irden Harun çyrany arassalap ýaglamaga gelende, bu sypanyň üstünde ýakymly ysly tütetgi ýaksyn. ⁸ Ol agşam çyrany ýakmaga gelende-de şeýle etsin. Siz bu ýakymly ysly tütetgini Meniň huzurymda hemişe nesilme-nesil etmelisiňiz. ⁹ Bu sypada başga hiç hili tütetgi ýakylmasyň, ýakma gurbanlygy ýa-da galla sadakasy berilmesin we onuň üstüne içgi sadakasy dökülmesin. ¹⁰ Ýylda bir gezek Harun onuň burçlarynda günäden saplanma gurbanlygyny bersin. Günäden saplanmak üçin öldürilen malyň ganyny döküp, nesilme-nesil ýylda bir gezek günä gurbanlygyny ber. Bu Reb üçin iň mukaddesdir».

Mukaddes çadyr üçin salgyt

¹¹ Reb Musa şeýle diýdi: ¹² «Ysraýyllaryň hasabyny almak üçin, ilat sanawyny geçir. Hasaba alnanlaryň hemmesi öz jany üçin, Maňa töleg tölesin. Şonda töleg töläp hasaba alnan adamlaryň başyna hiç hili bela inmez. ¹³ Ynha, hasaba alnanlaryň tölemeli zatlary: mukaddes öýüň resmi ölçegi bilen bir mysгал*. Bir mysгалy Maňa sadaka hökmünde bersinler. ¹⁴ Hasaba alnanlaryň ýaşy ýigrimi we ondan ýokary bolan adamlaryň her biri şu mukdarda Maňa sadaka bersin. ¹⁵ Baýam, garybam şu bir mysгал möçberinde tölesin. Töleg şundan az-da bolmasyn, köp-de. Siz şu sadakany Maňa bereniňizde, günäňizden saplanarsyňyz. ¹⁶ Günälerinden saplanmak üçin ysraýyllardan pul ýygna we ony Maňa yüz tutulýan çadyryň hyzmaty üçin sarp et. Jany üçin töleýän tölegi Meniň huzurymda ysraýyllara ýatlama bolar».

Bürünç legen

¹⁷ Reb Musa ýene-de şeýle diýdi: ¹⁸ «Ýuwunmak üçin bürünçden legen ýasa. Onuň aýagy hem bürünçden bolsun. Ony Maňa yüz tutulýan çadyr bilen gurbanlyk sypasynyň ortasynda goý we içine suw guý. ¹⁹ Şol suw bilen Harun we onuň ogullary ellerini we aýaklaryny ýuwsunlar. ²⁰ Olar Maňa yüz tutulýan çadyra girenlerinde ýa-da gurbanlyk sypasynda ot üsti bilen Maňa gurbanlyk bermäge gelenlerinde, şol suw bilen ýuwunsynlar. Şonda olar ölmezler. ²¹ Olar şol suw bilen ellerini, aýaklaryny ýuwsunlar, şonda olar ölmezler. Bu Harun üçin we onuň nesilleri üçin arkama-arka gaýtalanýan ebedilik parz bolsun».

Mesh ýagy we tütetgi

²² Reb Musa şeýle diýdi: ²³ «İne, şu in gowy hoşboý ysly zatlary al: ýarym put** mukdarda suwuk mür, ýarym putuň ýarysý*** mukdarda ýakymly ysly dalçyn we ýene-de ýarym putuň ýarysý mukdarda hoşboý ysly gamyş, ²⁴ ýarym put mukdarda hindi dalçynyny al. Bularyň

* ^{30:13} *Bir mysгал* – Ýewreýçe «ýarym şekel. Bir şekel ýigrimi gera deňdir». Ýarym şekel takm. 6 gr. deňdir.

** ^{30:23} *Ýarym put* – ýewreýçe «baş yüz şekel». Baş yüz şekel takm. 6 kg. deňdir.

*** ^{30:23} *Ýarym putuň ýarysý* – ýewreýçe «iki yüz elli şekel». Iki yüz elli şekel takm. 3 kg. deňdir.

hemmesi mukaddes öýüň resmi ölçegi bilen ölçensin we dört küýze* zeytun ýagyny al. ²⁵Ussatlyk bilen garyp, bulardan mukaddes mesh ýagyny ýasa. Bu mukaddes mesh ýagydyr. ²⁶⁻²⁸Maňa ýüz tutulýan çadyry, Äht sandygyny, hantagtany we onuň ähli enjamlaryny, şemdany we onuň ähli enjamlaryny, tütetgi sypasyny, ýakma gurbanlyk sypasyny we onuň ähli enjamlaryny, legeni we onuň sütünini şu mesh ýagy bilen mesh et. ²⁹Olary mukaddes et, şonda olar iň mukaddes zatlar bolar. Olara galtaşan hem mukaddes bolar. ³⁰Haruny we onuň ogullaryny ruhany bolup hyzmat etmekleri üçin mesh edip, Maňa bagyş et. ³¹Ysraýyllara aýt: Bu siziň üstüňiz bilen nesilme-nesil geçýän Meniň mukaddes mesh ýagydyr. ³²Bu mesh ýagyny adaty bedeniňize çalmak üçin ulanmaly däldir, başga her hili zatlar bilen garyşdyrmaly däldir. Bu mukaddesdir we siziň üçin hem mukaddes bolmalydyr. ³³Ruhanydan başga kimde-kim şonuň ýaly atyr ýasasa we biriniň üstüne sepse, öz halkynyň arasyndan kowlup çykarylar».

³⁴Reb Musa şeýle diýdi: «Hoşboý ysly zatlary: balzamy, onikany, galbanumy we ýakymly ys berýän şepbik al. (Bularyň hemmesi deň möçberde bolsun.) ³⁵Atyr ýasaýjy garyp, olardan hoşboý ysly tütetgi ýasa. Oňa duz hem goş, ol sap we mukaddes bolsun. ³⁶Onuň bir bölegini külkeläp, siziň bilen duşuşýan ýerim bolan Äht sandygynyň önündäki Maňa ýüz tutulýan çadyrda goý. Bu siziň üçin iň mukaddes bolar. ³⁷Şu usul bilen özüňiz üçin tütetgi taýýarlamaň. Ol Men Reb üçin mukaddes hasap edilsin. ³⁸Kim muny atyr hökmünde ulansa, öz halkynyň arasyn-dan kowlup çykarylar».

31-nji bab

Mukaddes çadyr üçin ussalar

¹Reb Musa şeýle diýdi: ²«Ynha, Men ýahuda tiresinden Huruň agtygy, Urynyň ogly Besaleli saýladym. ³Men ony Öz ruhum bilen doldurdym. Her dürli senet işinde Men oňa ukyp, akyl-paýhas we başarjaňlyk berdim. ⁴Ol ökde nakgaş bolup, altyna-kümşe we bürünje dürli nagyşlar salsyn. ⁵Gaşlar üçin öýjüklere daşlary oýmakda, agaç ýonmakda, her hili ussachylyk işinde oňa ussatlyk berdim. ⁶Şeýle hem, Besalel bilen işläř ýaly, Men dan tiresinden Ahysamagyň ogly Oholyýaby hem saýladym. Men ähli ökde ussalara-da ukyp berdim. Şeýlelikde, olar Meniň

* ^{30:24}Dört küýze – ýewreýçe «bir hin». Bir hin takm. 4 litre deňdir.

saňa buýran şu ähli zatlarymy ýasasynlar: ⁷Maňa yüz tutulýan çadyr, Äht sandygy we onuň üstüniň gapagy, çadyryň ähli esbaplary, ⁸hantagta we onuň enjamlary, sap altyndan edilen şemdan we onuň ähli enjamlary, tütetgi sypasy, ⁹ýakma gurbanlyk sypasy we onuň ähli enjamlary, legen we onuň sütüni, ¹⁰şeýle hem, nagyşlar bilen keşdelenen geýimler, ruhany bolup gulluk edenlerinde geýmek üçin, Haruna we onuň ogullaryna niýetlenen mukaddes lybaslary, ¹¹mesh ýagy we mukaddes öý üçin ýakymly ysly tütetgi. Olar bulary edil Meniň saňa buýruşym ýaly etsinler».

Sabat günü

¹²Reb Musa ýene-de şulary diýdi: ¹³«Seniň özüň ysraýyllara aýt, goý, olar Meniň Sabat günümü berjaý etsinler, çünki bu Men bilen siziň geljekki nesilleriňiziň arasyndaky belgidir. Munuň bilen siz Men Rebbiň sizi mukaddes halkym edendigimi bilersiňiz. ¹⁴Sabat gününü ýerine ýetiriň, sebäbi ol siziň üçin mukaddesdir. Kimde-kim ony harlasa, ölüme höküm ediler. Kim şol gün ýekeje iş edäýse-de, öz halkynyň arasyndan kowlup çykarylar. ¹⁵Alty gününň dowamynda işleriňizi edip boluň, emma ýedinji gün Meniň üçin mukaddes bolan Sabat günüdür. Sabat günü kim-de kim ýekeje iş etse hem, ölüme höküm ediler. ¹⁶Şonuň üçin hem ysraýyllar Sabat gününü berjaý etmelidirler, nesilme-nesil ony ebedi äht hökmünde ýerine ýetirmelidirler. ¹⁷Bu ysarýyl halky bilen Meniň aramdaky hemişelik belgidir, çünki Men alty günde Gögi we Ýeri ýaratdym. Ýedinji gün bolsa hemme işden dynyp, dynç aldym». ¹⁸Hudaý Sinaý dagynda Musa bilen gepleşip bolansoň, oňa ýüzüne buýruklar ýazylan iki sany ýasy daş bölegini berdi. Ony Hudaýyň hut Özi ýazypdy.

32-nji bab

Altyn göle

¹Halk Musanyň dagdan yzyna dolanman, ol ýerde köp eglenenini görüp, Harunyň daşyna üýşdüler we oňa: «Öňümüzden ýol görkezip ýörär ýaly, hany, bize bir hudaý ýasa, çünki bizi Müsürden çykaryp getiren Musa diýen adama näme bolanyny biz bilemezok» diýdiler. ²Harun olara: «Aýallaryňyzyň, ogullaryňyzyň we gyzlaryňyzyň gulaklaryndaky altyn halkalary aýryp, maňa getirip beriň» diýdi. ³Şeýlelikde, olaryň hemmesi gulaklaryndan altyn halkalaryny aýryp, Haruna getirip berdiler. ⁴Harun galyp etdi, olaryň altynlaryny eredip, ondan göläniň

heykelini ýasady. Halk muňa: «Eý Ysraýyl, ynha, sizi Müsürden çykaran hudaýlaryňyz şudur» diýişdiler. ⁵Harun muny görende, onuň önünde gurbanlyk sypasyny gurdy we jar edip: «Ertir Rebbiň şanyna baýramçylyk ederis» diýdi. ⁶Ertesi gün halk irden turup, ýakma gurbanlygyny we salamatlyk sadakasyny berdi. Adamlar iýip-içmäge oturdylar, soňra turup oýnaşmaga başladylar.

⁷Reb Musa şeýle diýdi: «Häziriň özünde aşak düş! Seniň Müsürden çykaran halkyň azgynçylyga yüz urdy. ⁸Olar Meniň aýdan ýolumdan gaty çalt çykdylar. Olar özlerine göleden but ýasap, oňa sežde etdiler. Oňa sadaka berip: „Eý Ysraýyl, ynha, sizi Müsürden çykaran hudaýyňyz şudur“ diýişdiler». ⁹Reb Musa ýene-de: «Men bu halkyň nähili boýnuýogynydygyny gördüm. ¹⁰Indi Meni ýeke goý, çünki Men gazap atyna atlanyp, olary yok edip taşlaýyn we senden bir beýik millet döredeýin» diýdi.

¹¹Emma Musa Hudaýy Rebbe ýalbaryp, şeýle diýdi: «Ýa Reb, näme üçin beýik güýjüň bilen we gudratly goluň bilen Müsür ýurdundan getiren bu halkyňa gahar edýän? ¹²Näme üçin müsürliler: „Hudaý olary dagda öldürmek üçin we ýer yüzünden süpürüp taşlamak üçin erbet niýet bilen getiripdir“ diýmeli? Gahar oduňy öçür, gaýtmysym et. Öz halkyňyň üstünden bu bela-beteri inderme. ¹³Öz gullaryň Ybraýymy, Yshagy we Ysraýly ýadyňa sal. Seniň Özüň olara: „Men siziň nesilleriňizi asman ýyldyzlary deý köpelderin we nesilleriňize söz beren bu ähli ýeri size berjek. Olar ony müdimilik miras alarlar“ diýipdiň». ¹⁴Şundan soň, Reb halkyňyň üstünden bela-beter indermek pikirinden el çekdi.

¹⁵Soňra Musa eline äht ýazylan iki sany ýasy daş bölegini alyp, dagdan aşak gaýtdy. Bu ýasy daş bölekleriniň hersiniň iki tarapyna-da: öň tarapyna hem, arka tarapyna hem ýazylandy. ¹⁶Bu ýasy daşlar Hudaýyň işidi. Ýasy daşlaryň yüzündäki oýulyp ýazylan ýazgylar Hudaýyň ýazgylarydy. ¹⁷Ýeşuwa halkyň gygyryşýan gykylygyny eşidip, Musa: «Düşelgeden urşuň sesi gelyär» diýdi. ¹⁸Emma Musa: «Bu ses ýeňijileriň sesem däl, ýenlenleriňki hem däl. Bu eşidýänimiz aýşy-eşretiň sesidir!» diýdi. ¹⁹Ol düşelgä ýakyn gelen badyna göläni we tans edip yören adamlary gördi. Musa gahar-gazaba münüp, elindäki ýasy daş böleklerini zyňyp goýberdi, olar dagyň eteginde çym-pytrak boldy. ²⁰Musa olaryň ýasan gölesini alyp, otda eredýär, soň ony külkeläp, suwa garýar we ondan ysraýyllara içirýär.

²¹Musa Haruna: «Bu halka beýle uly günä gazandyrar ýaly, bular saňa näme etdiler?» diýdi. ²²Harun oňa: «Jenabym, maňa gaharyň gelmesin, bu halkyň päliniň bozukdygyny özüň bilýärsiň-ä. ²³Olar maňa:

„Öňümüzden ýörär ýaly, bize hudaý ýasa, çünki bizi Müsürden çykaryp getiren Musa diýen adama näme bolanyny bilemzok“ diýdiler. ²⁴ Şeýdip, men olardan kimde altyn bar bolsa, maňa getirip bermegini soradym. Olary alyp, otda eretdim, ondan hem şu göle emele geldi!» diýdi.

²⁵ Musa Harunyň bu halky başyna goýberendigini gördi, olar duşmanlarynyň önünde gülküdiler. ²⁶ Soňra Musa düşelgäniň girelgesinde durup: «Kimde-kim Rebbiň tarapynda bolsa meniň ýanyma gelsin!» diýdi. Ähli lewiler onuň daşyna üýşdi. ²⁷ Musa olara: «Ysraýylyň Hudaýy Reb şeýle diýýär: „Siziň hemmãňiz gylyçlaryňyzy dakynyň! Siziň her biriňiz düşelgeleriň bir çetinden beýleki çetine çenli gapyma-gapy aýlanyp, öz garyndaşyňyzy, dostuňyzy we goňşyňyzy öldürin!“» diýdi. ²⁸ Lewiler Musanyň buýruşy ýaly etdiler. Şol gün üç müňe golaý adam heläk boldy. ²⁹ Musa lewilere: «Şu gün siz Rebbiň gullugyna bellendiňiz. Her biriňiz öz ogluňyzy we garyndaşyňyzy öldürip, bu gün siziň özünüňiz ýalkandyňyz» diýdi.

³⁰ Ertesi gün Musa halka: «Siz agyr günä gazandyňyz. Emma men häzir Rebbiň ýanyna çykaýyn, belki sizi günãňizden sapladyň bilerin» diýdi. ³¹ Şeýdip, Musa Rebbiň ýanyna gaýdyp geldi we Oňa: «Wah, bu halk özüne altyndan göle ýasap, agyr günä etdi. ³² Ýöne, indi Sen bularyň günãlerini geçeweri, ýogsa-da meniň adymy Öz adamlarynyň ady ýazylan kitabyňdan öçür» diýdi. ³³ Reb Musa: «Kimde-kim Maňa garşy günã etse, onuň adyny kitabyňdan öçürüp taşlaryn. ³⁴ Indi bar, git-de, halky saňa aýdan ýerime äkit. Meniň perişdãm seniň önüňden gitjekdir. Emma jeza günü gelende, Men olaryň eden günãlerine görä jezasyny bererin» diýdi.

³⁵ Şeýlelikde, Reb halkyň üstünden betbagtçylyk inderdi, sebäbi olar Haruna göle ýasatdyrypdylar.

33-nji bab

Reb Sinaý dagyndan gitmegi buýurýar

¹ Reb Musa: «Baryň, bu ýeri taşlap gidiň. Sen we Müsürden getiren halkyň Ybraýymyň, Yshagyň we Ýakubyň nesillerine Meniň söz beren ýerime gidiň. ² Men siziň önüňizden perişde ibererin we kenganlary, amurlary, hetleri, perizleri, hiwileri we ýabuslary kowup çykararyn. ³ Süýt we bal akýan baý toprakly ýurda gidiň. Emma Men siziň bilen gitjek däl, ýogsam siziň boýnuýogyn halkdygyňyz üçin, Men sizi ýolda ýok edip taşlaryn» diýdi.

⁴Halk bu ýakymсыz sözleri eşidip ýas tutdy, hiç kim şaý-sep dakynmady. ⁵Çünki Reb Musa: «Ysraýyllara aýt, olar boýnuýogyn halk, Men ýekeje pursat hem olar bilen bile gitsem, olary ýok edip taşlaryn. Şonuň üçin hem indi olar şaý-seplerini dakynmasynlar. Men olara näme etmelisini çözeýin» diýdi. ⁶Şol sebäpli ysraýyllar şaý-sep dakynmalaryny goýdular. Olar Horep* dagyndan çykyp gaýtdylar.

Rebbe ýüz tutulýan çadyr

⁷Musa düşelgäniň daşynda, ondan uzagrakda çadyr dikdi, ony Rebbe ýüz tutulýan çadyr diýip atlandyrdy. Kimde-kim Rebden maslahat soramak islese, şol çadyra baryp bilýärdi. ⁸Musa her gezek çadyra tarap ýörän wagty, ähli halk ýerinden turup, dik durardy. Musa tä çadyryň içine girýänçä, olaryň hersi öz çadyrlarynyň girelgesinde, onuň zyndan seredip durardylar. ⁹Musa çadyra girende, bulut sütüni aşak düşüp, çadyryň girelgesinde durardy we Reb Musa bilen gepleşerdi. ¹⁰Bulut sütüniniň çadyryň girelgesinde duranyňy göreňde, tutuş halk çadyrlarynyň girelgesinde durup sežde ederdiler. ¹¹Reb Musa bilen edil iki dostuň biri-biri bilen gepleşişi ýaly, ýüzbe-ýüz gepleşerdi. Soňra Musa düşelgä gaýdyp gelderdi, emma onuň ýaş kömekçisi Nunuň ogy Ýeşuwa çadyrda galardy.

Reb halky bilen bile bolmaga söz berýär

¹²Musa Rebbe şeýle diýdi: «Ine, Sen maňa bu halky äkit diýdiň, ýöne meniň bilen kimi iberjekdigiňi aýan etmediň. Sen maňa: „Men seniň adyňy gowy tanaýaryn, sen Meniň nazarymda merhemet tapdyň“ diýdiň. ¹³Eger men dogrudan-da, Seniň göwnüňden turan bolsam, maňa Öz ýollaryňy görkez. Şonda men Seni gowy tanap, nazaryňda ýene-de merhemet taparyn. Ýatdan çykarma, bu millet Seniň Öz halkyňdyr». ¹⁴Reb Musa: «Men seniň bilen giderin we saňa parahatçylyk bererin» diýdi. ¹⁵Musa hem Oňa: «Eger Sen biziň bilen gitmeseň, onda bizi bu ýerden gitmeli etme. ¹⁶Eger biziň bilen gitmeseň, onda meniň we halkyňy Seniň önünde merhemet gazanandygy nädip bilinsin? Şonuň üçin hem meniň we halkyňyň Ýer yüzündäki ähli halklardan aýratyndygy-myzy görkez» diýdi.

¹⁷Reb Musa: «Men seniň edil soran zadyňy ederin, sebäbi sen Meniň nazarymda merhemet tapdyň we Men seniň adyňy gowy tanaýaryn»

* ^{33:6}Horep – bu Sinaý dagy.

diýdi. ¹⁸ Musa: «Ýalbarýan, maňa şöhratyňy görkezäý» diýdi. ¹⁹ Reb oňa: «Men siziň öňüňizden ähli owadanlygym bilen geçerin we siziň öňüňizde Reb adymy jar ederin. Men islän adamyma merhemet, islän adamyma hem rehim-şepagat ederin. ²⁰ Ýöne sen Meniň yüzümi görmeli dälsiň, çünki Meni gören kişi diri galmaz» diýdi. ²¹ Reb sözüni dowam edip: «Ynha, Meniň gapdalymdaky şu gaýanyň üstünde dur. ²² Meniň şöhratym geçýänçä, Men seni gaýanyň jaýrygynda goýjak we Men geçýänçäm, seni elim bilen büräp duraryn. ²³ Soňra Men elimi aýraryn welin, sen Meniň arkamy görüp bilersiň. Emma Meniň yüzüm görülmeli däldir» diýdi.

34-nji bap

Ähtiň täzededen berilmegi

¹ Reb Musa: «Öňkä meñzeş edip, iki sany ýasy daş ýasa. Men olaryň yüzüne şol seniň birinji döwen ýasy daşlaryň yüzündäki sözleri ýazjak. ² Säher bilen taýýar bol. Sinaý dagyna çykyp, dagyň depesinde Meniň huzurymda dur. ³ Seniň bilen hiç kim daga çykmasyn. Tutuş dagyň üstünde bir adam hem görünmesin. Dowarlaryňyzy, sygyrlaryňyzy hem dagyň eteginde bakmaň» diýdi. ⁴ Şeýdip, Musa öňkä meñzeş edip, ýene-de iki sany ýasy daş bölegini ýasady. Rebbiň buýruşy ýaly, ol säher bilen turup, Sinaý dagyna çykdy. Ol eline iki ýasy daş bölegini hem aldy. ⁵ Reb bulut içinde aşak inip, Musanyň ýanynda durdy we Reb adyny yglan etdi. ⁶ Reb Musanyň öňünden geçip, şuny jar etdi:

«Men Rebdirin, Rebdirin,
Rehimli we merhemetli Hudaýdyryn.

Men giňgöwünli,

Tükeniksiz söýgüden doly we wepalydyryn.

⁷ Müňlerçe nesillere baky söygimi görkezerin.

Etmiş, ýazygy we günäni bagyşlaýaryn.

Ýöne günälini jezasyz hem goýmaýaryn.

Atalarynyň etmişiniň jezasyny çagalaryna,

Olaryň çagalarynyň çagalaryna,

Olaryň üçünji we dördünji arkasyna çekdirerin».

⁸ Musa derrew kellesini aşak egip sežde etdi. ⁹ Ol: «Eý Taňry, eger men Seniň öňünde merhemet gazanan bolsam, goý, onda Taňrym biziň bilen gitsin. Bu halk boýnuýogyn bolsa-da, biziň etmişimizi we günämizi bagyşla we bizi Öz mirasdaryň edip al» diýdi. ¹⁰ Reb Musa şeýle diýdi:

«Indi Men siziň bilen äht baglaşjak. Seniň tutuş halkyňyň öňünde Men gudratlar görkezjek. Şeýle gudratlar tutuş ýer yüzünde ýa-da hiç bir halkda görölüp-eşidilen däldir. Aralarynda ýaşayan bu tutuş halkyň Men-Rebbiň edýän işini görerler, çünki Men siziň üçin gorkunç zatlar ederin».

¹¹ «Meniň bu günki buýurýan buýruklarymy ýerine ýetir. Seret, Men siziň öňüňizden amurlary, kenganlary, hetleri, perizleri, hiwileri we ýabuslary kowup çykararyn. ¹² Barýan ýeriňiziň ýaşajyklary bilen äht baglaşmaktan ägä boluň, ýogsam ol äht sizi duzaga düşürer. ¹³ Siz olaryň gurbanlyk sypalaryny ýumrup taşlaň, dikme daşlaryny döwüp, keramatly aşera agajyny çapyň. ¹⁴ (Başga hudaýa sežde etmäň, sebäbi Gabanjaň atly Reb gabanjaň Hudaýdyr.) ¹⁵ Baran ýeriňiziň ýaşajyklary bilen äht baglaşmaň, sebäbi olar öz hudaýlarynyň öňünde jyns gatnaşygyny ederler, olar öz hudaýlaryna sadaka beren wagty, olaryň arasyndan biri sizi çagyrsa, siz hem sadakada berlen nahardan iýersiňiz. ¹⁶ Siz ogullaryňyza olaryň gyzlaryndan aýal alyp berersiňiz. Öz hudaýlarynyň öňünde jyns gatnaşygyny edip ýören bu gyzlar siziň ogullaryňyza hem şeýle etdirerler».

¹⁷ «Oýma butlar ýasamaň.

¹⁸ Petir baýramyny saklaň. Meniň size buýruşym ýaly, Abyp aýynyň bellenen günlerinde ýedi günläp petir iýiň, sebäbi siz Müsürden Abyp aýynda çykdyňyz.

¹⁹ Ähli ilkinji doglan erkekler Meniňkidir. Siziň sygyrlaryňyzyň we dowarlaryňyzyň hem ilkinji erkek guzlanlary Meniňkidir.

²⁰ Eşegiň ilkinji kürrelän erkek küresini goýnuň ilkinji toklusy bilen çalşyp, yzyna satyn alyň. Eger çalyşmasaňyz, onda onuň boýnuny omuruň. Ähli ilkinji doglan ogullaryňyzy hem çalşyp, yzyna satyn alyň.

Meniň öňümde hiç kim eli boş görünmesin.

²¹ Alty günläp siz işlärsiňiz, emma ýedinji gün dynç alyň. Hatda sü-rüm döwri bolsa-da, hasyl döwri bolsa-da dynç alyň. ²² Bugdaýyň ilkinji hasylyndan Gyzyň kerwen baýramyny belläň. Ýylyň ahyrynda hasyl toý beriň. ²³ Ýylda üç gezek ähli erkekleriňiz Ysraýylyň Hudaýy bolan Reb Hudaýyň huzuryna gelsin. ²⁴ Çünki Men siziň öňüňizden başga milletleri kowup aýryp, serhetleriňizi giňelderin. Ýylda üç gezek Hudaýyňiz Rebbiň huzuryna gelseňiz, hiç kim siziň ýeriňize göz dikip bilmez.

²⁵ Maňa gurbanlyk üçin soýýan malyňyzyň ganyny hamyrmaýaly çörek bilen bermäň. Meniň baýramymyň şanyna gurban eden malyňyzyň ýagy ertire galmasyn.

²⁶ Topragyňyzda ilkinji önen saýlama miweleri Hudaýyňyz Rebbiň öýüne getiriň.

Owlagy enesiniň süýdünde bişirmäň».

²⁷ Reb Musa ýene-de: «Şu sözleri ýaz, çünki Men seniň bilen we Ysraýyl bilen şu sözleriň esasynda äht baglaşdym» diýdi. ²⁸ Musa ol ýerde Reb bilen kyrk gije-gündizläp boldy. Ol ne çörek iýdi, ne-de suw içdi. Ol Äht sözleri bolan bu on tabşyrygy ýasy daşlaryň ýüzüne ýazdy.

Musanyň ýüzi nur saçýar

²⁹ Musa eline Äht yazylan iki sany ýasy daş bölegini alyp, Sinaý dagyndan aşak düşdi. Ol dagdan aşak inip gelýärkä, Hudaý bilen gepleşendigi üçin, onuň ýüzi nur saçýardy. Mundan onuň özi hem bihabardy. ³⁰ Harun we ähli ysraýyllar Musanyň ýüzüniň nur saçýandygyny görünlerinde, olar onuň ýakynyna gelmäge gorkdular. ³¹ Emma Musa olary öz ýanyna çagyrdy. Harun we halkyň ähli ýolbaşçylary onuň ýanyna geldiler. Musa olar bilen gepleşdi. ³² Mundan soň ähli ysraýyllar onuň töweregine üýşdüler. Musa Sinaý dagynda Rebbiň özüne beren ähli tabşyryklaryny olara tabşyrdy. ³³ Musa olar bilen gepleşip bolandan soňra ýapynja bilen öz ýüzünü örttdi. ³⁴ Emma Musa Reb bilen gepleşmek üçin, Onuň huzuryňa çatma giren wagty, tä daşary çykýança, ýapynjasyny aýrardy. Ol daşary çykyp, Rebbiň näme buýrandygyny ysraýyllara aýdan wagty, ³⁵ olar Musanyň ýüzünü görüp bilýärdiler. Onuň ýüzi nur saçýardy. Soňra Musa Reb bilen gepleşmäge girýän wagtyna çenli, ýene-de ýapynja bilen ýüzünü örterdi.

35-nji bap

Sabat günü üçin düzgünler

¹ Musa ähli ysraýyl halkyny ýygnap, olara Rebbiň ýerine ýetirmegi buýran zatlaryny aýtdy: ² «Alty günün dowamynda ähli işiňizi ediň, emma yedinji gün Reb üçin mukaddes bolan Sabat günü dync alyň. Kimde-kim şol gün ýekeje iş etse hem ölüme höküm ediler. ³ Sabat günü ýaşayan ýeriňiziň hiç bir ýerinde ot ýakmaň».

Mukaddes çadyr üçin sadaka

⁴ Musa tutuş ysraýyl halkyna şeýle diýdi: «Ine, size Rebbiň buýrugy: ⁵ Öz aranyňyzdan Rebbe sadaka ýygnaň. Her kim göwnünden çykaran bolsa, şu zatlary Rebbe sadaka bersin: altyn, kümüş we bürünç; ⁶ gök,

badam, gyrmyzy ýüplük, nepis zygyr mata, geçi ýüni; ⁷ goçuň eýlenen derisi, saýlama deri, akasiya agajy; ⁸ çyra üçin zeytun ýagy, mesh ýagy üçin we ýakymly ysly tütetgi üçin hoşboý ysly zatlar; ⁹ efota we gursakça dakmak üçin hakyk we başga gymmatbaha gaşlar.

¹⁰ Araňyzdaky hemme ukyply senetçiler gelip, Rebbiň buýran ähli şu zatlaryny ýasasynlar: mukaddes çadyr, ¹¹ onuň daşky örtügi we ýapynjasy, ildirgiçleri, çarçuwalary, taýaklary, sütünleri we aýaklary; ¹² sandyk we onuň syryklary, gapagy, tutusy; ¹³ hantagta we onuň syryklary, ähli enjamlary we Rebbe hödür çöregi; ¹⁴ ýşyk üçin şemdan, onuň enjamlary we çyralary, çyra üçin ýag; ¹⁵ tütetgi sypasy, onuň syryklary, mesh ýagy we hoşboý ysly zatlar, mukaddes çadyryň girelgesi üçin ýapynja; ¹⁶ ýakma gurbanlyk sypasy we onuň бүрүнçден gözenegi, syryklary, ähli enjamlary, legeni we onuň sütüni; ¹⁷ haýatyň perdeleri, onuň sütünleri, aýaklary, haýatyň derwezesi üçin ýapynja; ¹⁸ Mukaddes çadyryň we haýatyň gazyklary, olaryň zynjyrlary; ¹⁹ Mukaddes otagda hyzmat etmek üçin, owadan tikilen mukaddes lybaslary; ruhany Harunyň we onuň ogullarynyň ruhany bolup hyzmat etmekleri üçin olaryň ýörite geýimleri».

²⁰ Soňra ähli ysraýyl halky Musanyň huzuryndan dagaşdylar. ²¹ Her kim ýüreginden besläp, göwnünden çykarany Rebbe yüz tutulýan çadyr üçin, onuň hyzmaty üçin we mukaddes lybaslar üçin Rebbe sadaka getirdiler. ²² Şeýlelikde, erkekler hem, aýallar hem birlikde geldiler. Olaryň hemmesi öz göwnünden çykaran bileziklerini, gulakhalkalaryny we möhür basylan ýüzükler, gülyakalar getirdiler. Olaryň hemmesi altyn-dan ýasalandy. Hemmeler altyn-dan ýasalan zatlaryny Rebbe sadaka bermek üçin getirdiler. ²³ Her kim özünde bar bolan gök, badam, gyrmyzy ýüplügin, nepis zygyr matasyny, geçi ýününi, goçuň eýlenen derisini we saýlama deri getirdi. ²⁴ Her kim kümüşden ýa-da бүрүнçден edilen zadyny Rebbe sadaka getirdi. Şeýle hem, her kim her bir işde ulanyp boljak akasiya agajyny getirdi. ²⁵ Ähli ukyply çeper elli aýallar gök, badam, gyrmyzy ýüplükden we nepis zygyr matadan öz elleri bilen ören zatlaryny getirdiler. ²⁶ Ýüreklerine salnan ähli başarjaň aýallar geçiniň ýününden hem ýüplük ördüler. ²⁷ Ýolbaşçylar efotyň we gursakçanyň gaşlaryny öýjüklerine oturtmak üçin hakyk we başga-da gymmatbaha gaşlar getirdiler. ²⁸ Çyra üçin we mesh üçin, ýakymly ysly tütetgi üçin ýag we ýakymly ysly zatlar getirdiler. ²⁹ Ähli ysraýyl erkekleri we aýallary Rebbiň Musa buýran işi üçin göwnünden çykaran zatlaryny getirdiler. Olar muny Rebbe meýletin sadaka hökmünde getirdiler.

³⁰ Soňra Musa ysraýyllara şeýle diýdi: «Ynha, Reb ýahuda tiresinden Huruň agtygy, Urynyň ogly Besaleli saýlady. ³¹ Ol ony Öz ruhy bilen dolduryp, oňa dürli hili senetçilik işlerinde ukyp, akyl-paýhas we başarjaňlyk berdi. ³² Ol ökde nakgaş bolup, altyna, kümşe we bürünje dürli nagyşlar saldy. ³³ Daşlary oýmakda, agaç ýonmakda, her hili ussaçylyk işinde oňa ukyp berdi. ³⁴ Şeýle hem Reb Besalele we dan tiresinden Ahysamagyň ogly Ohalyýaba başga adamlara öwretmek ylhamyny hem berdi. ³⁵ Reb olara dürli hili senetçilik işlerinde ukyp berdi: ussaçylyk ýa-da nakgaşçylyk, ýa-da gök, badam, gyrgyzy ýüplük bilen we nepis zygyr sapak bilen keşde çekmeklik, ýa-da dokmaçylyk berildi. Olaryň hemmesi ökde ussalar we nakgaşlardyr».

36-njy bap

¹ Mukaddes öýüň gurluşynyň her bir işini nähili ýerine ýetirmelisini biler ýaly, Reb Besalele, Ohalyýaba we başga-da her bir ökde ussalara ukyp hem akyl-paýhas berdi. Olar ähli işi Rebbiň buýrugy boýunça ýerine ýetirmelidiler ² Soňra Musa Besaleli, Ohalyýaby we başga-da Rebbiň ukyp beren ähli ökde ussalaryny ýygnady. Reb bu işi ýerine ýetirmegi olaryň ýüreklerine saldy. ³ Olar mukaddes öýi gurmak üçin, ysraýyllaryň getiren ähli meýletin sadakalaryny Musadan aldylar. Ysraýyllar entek hem her gün irden Musa meýletin sadakalaryny getirýärdiler. ⁴ Şeýlelikde, mukaddes öýüň her dürli işini ýerine ýetirýän hemme ökde senetçiler geldiler. Her kimiň etmeli işi belenildi. ⁵ Olar Musa: «Rebbiň bize buýran işini etmekde, halk zatlary gereginden artyk getirýär» diýdiler. ⁶ Şonuň üçin hem Musa düşelgäniň içine şeýle buýruk bilen: «Mundan beýläk bir erkek ýa-da aýal mukaddes öý üçin sadaka edip, hiç hili zat getirmesin» diýip jar çekdirdi. Şeýdip, halk sadaka getirmesini kesdi. ⁷ Çünki olaryň getiren zatlary eýýäm ähli işi ýerine ýetirmek üçin gereginden hem artykdy.

Mukaddes çadyryň ýasalysy

⁸ Ukyply ökde ussalar on perdeden ybarat mukaddes çadyr ýasadylar. Olar perdeleri nepis zygyr matadan, gök, badam, gyrgyzy ýüplükden edip, olaryň ýüzüne kerubyň şekilini owadanlap çekdiler. ⁹ Her perdäniň uzynlygy ýigrimi sekiz tirsek, ini dört tirsek bolup, ähli perdeleriň ölçegi bir meňzeşdi.

¹⁰ Olar baş perdäni bir aýry, beýleki baş perdäni hem bir aýry edip çatdylar. ¹¹ Birinji baş perdäniň iň soňkusynyň ujuna gök halka ýasadylar,

ikinci baş perdäniň iň soňkusyna-da şeýle etdiler. ¹² Birinji toplумыň perdeleriniň iň soňkusynyň ujuna elli sany halka ýasadylar. Ikinji toplумыň soňkusyna-da elli halka ýasadylar. Halkalar biri-biriniň garşysynda ýerleşdi. ¹³ Altyndan elli sany ildirgiç ýasap, perdeleri ildirgiç bilen biri-birine berkitdiler. Şeýdip, çadyr tutuş bir bitewi boldy.

¹⁴ Şeýle hem, geçiniň yününden edilen on bir perdeden ybarat mukaddes çadyryň daşky örtüginini ýasadylar. ¹⁵ Her perdäniň uzynlygy otuz tirsek, ini dört tirsek bolup, on bir perdäniň-de ölçegini bir meňzeş etdiler. ¹⁶ Perdeleriň başisini bir aýry çatyp, galan altysyny hem bir aýry çatdylar. ¹⁷ Birinji toplумыň ortasyndan iň soňkusynyň ujuna elli sany halka ýasadylar, ikinji toplумыňka hem şeýle etdiler. ¹⁸ Soňra bürünçden elli sany ildirgiç ýasap, olary halkadan geçirip, çadyry birleşdirdiler. Şonda çadyr tutuş bir bitewi boldy. ¹⁹ Çadyr üçin goçuň eýlenen derisinden ýapynja ýasaldy we onuň üstüni örtmäge saýlama deriden ýene bir ýapynja ýasadylar.

²⁰ Mukaddes çadyr üçin akasiýa agajyndan dikligine çarçuwalar ýasadylar. ²¹ Her çarçuwanyň uzynlygy on tirsek, ini bir ýarym tirsek boldy. ²² Çarçuwalary biri-biri bilen sepleşdirip durar ýaly, her çarçuwada iki sany gazyk dikdiler. Çadyryň ähli çarçuwalary üçin şeýle edildi. ²³ Mukaddes çadyryň çarçuwalaryny şeýle ýasadylar: onuň günorta tarapy üçin ýigrimi sany çarçuwa ýasaldy. ²⁴ Ýigrimi çarçuwanyň aşagyndan kyrk sany kümüşden aýak ýasadylar. Her çarçuwanyň aşagyndan onuň gazygy üçin iki sany aýak ýasaldy. ²⁵ Çadyryň ikinji tarapy bolan demirgazyk tarapy üçin hem ýigrimi çarçuwa ýasaldy. ²⁶ Olara hem her çarçuwa ikiden, jemi kyrk sany kümüşden aýak ýasadylar. Her çarçuwanyň aşagyndan iki aýak ýasadylar. ²⁷ Çadyryň arka tarapy bolan günbatar tarapy üçin, alty çarçuwa ýasaldy. ²⁸ Çadyryň arka tarapyndaky burçlar üçin iki çarçuwa ýasaldy. ²⁹ Olar aşakdan we ýokardan şol bir halka birleşdirlendi. Olaryň ikisi-de şeýle edilip, olar iki burçy emele getirdiler. ³⁰ Şeýdip, sekiz sany çarçuwa bolup, her çarçuwanyň aşagyndan iki aýak ýasalyp, jemi on alty sany kümüşden aýak ýasadylar.

³¹ Mukaddes çadyryň bir tarapyndaky çarçuwalar üçin akasiýa agajyndan baş sany taýak ýasadylar. ³² Çadyryň beýleki tarapyndaky çarçuwalar üçin başisini we arka tarapy bolan günbataryndaky çarçuwalar üçin başisini ýasadylar. ³³ Çarçuwalaryň ortasyndan geçýän taýagyny çadyryň bir ujundan beýleki ujuna çenli geçirdiler. ³⁴ Çarçuwalary altyna gaplap, taýaklary saklar ýaly, altynan halkalar ýasadylar. Taýaklar hem altyna gaplandy.

³⁵ Gök, badam, gyrgyzy ýüplükden we nepis zygyr matadan edilen tuty ýasadylar. Onuň ýüzüne owadan edip, kerubyň şekilini nagyşlap çekdiler. ³⁶ Perdäni asmak üçin, akasiýa agajyndan dört sany sütün ýasaldy. Olary altyn bilen gaplap, olara altyndan ildirgiçler we kümüşden dört sany aýak ýasadylar. ³⁷ Şeýle hem, olar çadyryň girelgesi üçin gök, badam, gyrgyzy ýüplükden we nepis zygyr matadan perde ýasadylar. Ony keşde bilen nagyşladylar. ³⁸ Bu perde üçin akasiýa agajyndan baş sany sütün dikip, onuň ýokarky örtüklerini we sütünlerini altyna gapladylar. Olaryň ildirgiçlerini hem altyndan edip, olara bürünçden baş sany aýak ýasadylar.

37-nji bap

Äht sandygy

¹ Besalel akasiýa agajyndan sandyk ýasady. Onuň uzynlygy iki ýarym tirsek, ini we beýikligi bir ýarym tirsek boldy. ² Onuň içini-de, daşyny-da sap altyna gaplady we onuň daş-töweregine altyndan jähek saldy. ³ Sandyk üçin dört sany altyn halka ýasady we olary dört aýagyna: ikisini bir tarapyndaky aýaklaryna, beýleki ikisini beýleki tarapyndaky aýaklaryna dakdy.

⁴ Ol akasiýa agajyndan syryklar ýasap, olary altyna gaplady. ⁵ Sandygy göterip äkider ýaly, syryklary onuň gapdallaryndaky halkalardan geçirdi. ⁶ Soňra ol sap altyndan gapak ýasady. Onuň uzynlygyny iki ýarym tirsek, inini bolsa bir ýarym tirsek etdi. ⁷ Gapagyň her iki ýan çetinde döwme sap altyndan iki sany kerup ýasady. ⁸ Keruplaryň birini gapagyň bir çetinde, beýlekisini beýleki çetinde ýerleşdirdi. Olary gapagyň her ýan çetinde goýup, olary gapak bilen bir bitewi edip berkitdi. ⁹ Keruplar ganatlaryny gapagyň depesinde ýaýyp, onuň üstüne saýa salyp durdular. Olaryň ýüzleri biri-birine bakyp, göni gapaga tarap seredip durdular.

Hantagta

¹⁰ Şeýle hem ol akasiýa agajyndan hantagta ýasady. Onuň uzynlygy iki tirsek, ini bir tirsek we beýikligi bir ýarym tirsek boldy. ¹¹ Ony sap altyna gaplap, daş-töweregine altyndan jähek saldy. ¹² Hantagtanyň gyalaryna dört barmak giňlikde gurşaw etdi we gurşawyň daş-töweregine altyndan jähek saldy. ¹³ Hantagta üçin altyndan dört sany halka ýasady. Halkalary onuň dört künjündäki dört aýagyna berkitdi. ¹⁴ Hantagtany göterip äkider ýaly, halkalardan geçen syryklary gurşawa ýakyn

ýerleşdirdi. ¹⁵ Besalel akasiýa agajyndan syryklar ýasap, olary altyna gaplady. ¹⁶ Hantagtada goýar ýaly sap altýndan şu gap-gaçlary ýasady: ýakymly ysly tütetgi üçin tabaklar we jamlar, içgi sadakasy üçin şakäseler we küyzeler ýasady.

Şemdan

¹⁷ Besalel sap altýndan şemdan ýasady. Şemdanyň esasyňy we şahasyňy hünärmentçilik ýoly bilen döwme sap altýndan ýasap, onuň gülkäsesini, gülgünçasyny we gülýapragyny özi bilen bir bitewi etdi. ¹⁸ Şemdanyň her gapdalyndan üç şaha çykyp, jemi onuň alty şahasy boldy. ¹⁹ Her şahanyň ujunda badamyň güli şekilinde gülkäse ýasap, onuň gülgünçasyny bilen gülýapragyny hem ýasady. Beýleki şahalarda hem hut şeýdip, alty şahanyň altyşyny-da birmeňzeş edip ýasady. ²⁰ Şemdanyň ortasyndaky şahada badam gülüne meňzeş dört sany gülkäse bolup, olar hem gülgünçasyny bilen we gülýapragyny bilen ýasaldy. ²¹ Her jübütiň astynda bir gunça çykyp, hemmesi bilelikde jemi alty şahany emele getirýärdi. ²² Şemdanyň gunçalaryny we şahalaryny bir bitewi edip ýasap, onuň tutuş özüni döwme sap altýndan ýasady. ²³ Şemdana ýedi çyra dakdy. Onuň müçenegini we nowasyny sap altýndan ýasady. ²⁴ Şemdany we oňa degişli ähli enjamlary bir ýarym batman* bolan sap altýndan ýasady.

Ýakymly ysly tütetgi üçin sypa

²⁵ Ýakymly ysly tütetgi üçin akasiýa agajyndan sypa ýasady. Onuň uzynlygy bir tirsek, ini hem bir tirsek bolup, ol dörtburç boldy. Onuň beýikligi iki tirsek bolup, çykyp duran burçlaryny özi bilen bile bitewi edip ýasady. ²⁶ Onuň depesini, ähli taraplaryny we burçlaryny sap altyna gaplady. Onuň daş-töweregine altýndan jähek çekdi. ²⁷ Onuň üçin altýndan iki sany halka ýasady we olary jähegiň aşagyndan biri-birine garşy edip, iki tarapyna dakdy. Sypany göterip gider ýaly, ol halkalardan syryklar geçirdi. ²⁸ Syryklary akasiýa agajyndan ýasap, olary altyna gaplady.

²⁹ Ol atyr ýasaýjynyň garylmagy bilen mukaddes mesh ýagyny we ýakymly ysly tütetgi hem taýýarlady.

* ^{37:24} *Bir ýarym batman* – ýewreýçe «bir kikkar». Bir kikkar takm. 35 kg. deňdir.

38-nji bab

Ýakma gurbanlyk sypasy

¹ Besalel akasiya agajyndan yakma gurbanlyk sypasyny ýasady. Onuň uzynlygy-da, ini-de baş tirsek bolup, ol dörtburçdy we onuň beýikligi hem üç tirsek boldy. ² Gurbanlyk sypasynyň dört burçy-da ýokary çykyp durandy. Besalel olary gurbanlyk sypasy bilen bir bitewi edip, ony tutuşlygyna бүрүнje gaplady. ³ Ol gurbanlyk sypasynyň ähli enjamlaryny: kül gaplary, külatarlary, legenleri, çarşaklary we maňňallary ýasady. Olaryň hemmesini бүрүнçden ýasady. ⁴ Gurbanlyk sypasy üçin бүрүнçden torly gözenek ýasady. Ony gurbanlyk sypasynyň aşaky gurşawynda ýerleşdirdi. ⁵ Torly gözenegiň dört burçunyň hersine syryklary saklar ýaly halka ýasady. ⁶ Ol syryklary akasiya agajyndan ýasap, olary бүрүнç bilen gaplady. ⁷ Gurbanlyk sypasyny iki tarapyndan göterip äkider ýaly, syryklary halkalardan geçirdi. Onuň daşyny tagtalardan ýasap, gutusynyň içini boş goýdy.

⁸ Rebbe yüz tutulýan çadyryň girelgesinde hyzmat edýän aýallaryň yüz görülyän aýnasyndan Besalel бүрүнçden legen ýasady we onuň durýan aýagy hem бүрүнçden etdi.

Mukaddes çadyryň haýaty

⁹ Besalel mukaddes çadyryň haýatyny gurdy. Haýatyň günorta tarapynda yüz tirsek uzynlykda nepis zygyr matadan perdeler asdy. ¹⁰ Perdeler üçin ýigrimi sany sütün we ýigrimi sany aýak bejerd. Olary tutuş бүрүнçden ýasady, emma onuň ildirgiçlerini we jäheklerini kümüşden etdi. ¹¹ Demirgazyk tarapy üçin hem şeýle etdi. Onuň boýuna yüz tirsek uzynlykda perdeler tutdy. Perdeler üçin бүрүнçden ýigrimi sany sütün we ýigrimi sany aýak ýasady, emma onuň ildirgiçlerini we jäheklerini kümüşden ýasady. ¹² Haýatyň günbatar tarapy üçin elli tirsek uzynlykda perdeler tutdy we perdeler üçin on sany sütün we on sany aýak ýasady. Sütünleriň ildirgiçleri we jähekleri kümüşden edilendi. ¹³ Haýatyň öň tarapy bolan gündogar tarapyň giňligi elli tirsek boldy. ¹⁴ Onuň bir tarapyna uzynlygy on baş tirsek bolan perdeler tutdy. Olaryň hem üç sütüni we üç aýagy bardy. ¹⁵ Beýleki tarapyna hem on baş tirsek uzynlykda perdeler tutdy, onuň-da üç sütüni we üç aýagy bardy. ¹⁶ Haýatyň daş-töweregindäki ähli perdeler nepis zygyr matadan edilendi. ¹⁷ Sütünler üçin aýaklar бүрүнçden edilendi, emma onuň ildirgiçleri we jähekleri kümüşdendi, onuň ýokarsynyň örtükleri hem kümüşdendi. Haýatyň

ähli sütünleri kümüş bilen jäheklenendi. ¹⁸ Haýatyň girelgesi üçin gök, badam, gyrgyzy yüplükden we nepis zygyr matadan keşde bilen nagyşlanan ýapynja tikkiler. Onuň uzynlygy ýigrimi tirsek, beýikligi baş tirsek bolup, ini hem edil haýatyň tutulary ýalydy. ¹⁹ Ýapynjanyň bürünçden dört sany sütüni bilen dört sany aýagy bardy. Onuň ildirgiçleri, ýokarsynyň örtükleri we halkalary kümüşdendi. ²⁰ Mukaddes çadyryň we onuň haýatynyň ähli gazyklary bürünçdendi.

Mukaddes çadyryň metallary

²¹ Ynha, mukaddes çadyryň, ýagny mukaddes äht çadyrynyň gurluşynyň beýany: Bu Musanyň buýrugy esasynda işlenip, ruhany Harunyň ogly Ytaryň görkezmesi boýunça lewileriň ýerine ýetiren işidi. ²² Rebbiň Musa buýran ähli zatlaryny ýahuda tiresinden Huruň ogly, Urynyň agtygy Besalel ýasady. ²³ Onuň ýanynda dan tiresinden Ahysamagyň ogly Ohalyýap hem bardy. Ol zergärdi we ussady, gök, badam, gyrgyzy yüplükden edilen mata we nepis zygyr mata keşde çekýänçidi.

²⁴ Mukaddes öýüň ähli gurluşyk işine ulanmak üçin, sadaka edip getirilen altynyň jemi kyrk dokuz batman we ýarym put* boldy. Ol mukaddes öýüň resmi ölçegi bilen ölçeldi. ²⁵ Ilat sanawynda hasaba alnan halkdan ýygnalan kümüşüň möçberi yüz yetmiş batman we ýarym çuwal** boldy. Ol hem mukaddes öýüň resmi ölçegi bilen ölçeldi. ²⁶ Ilat sanawyna alnan her bir adama, ýigrimi we ondan ýokary ýaşly adamlardan başyna mukaddes öýüň resmi ölçegi bilen bir mysaldan*** düşýärdi. Ol ýerde jemi alty yüz müň baş yüz elli erkek adam bardy. ²⁷ Mukaddes öýüň sütüni üçin we tutynyň sütüni üçin yüz yetmiş batman**** kümüş ulanyldy. Ýüz sütün üçin yüz yetmiş batman kümüş, bir sütün üçin bir ýarym batman***** kümüş ulanyldy. ²⁸ Besalel sütünleriň

* **38:24** *Kyrk dokuz batman we ýarym put* – ýewreýçe «ýigrimi dokuz kikkar we yedi yüz otuz şekel». Bu takm. 1 tonna deňdir.

** **38:25** *Ýüz yetmiş batman we ýarym çuwal* – ýewreýçe «ýüz kikkar we bir müň yedi yüz yetmiş baş şekel». Bu takm. 3,5 tonna deňdir.

*** **38:26** *Bir mysal* – ýewreýçe «bir beka ýagny ýarym şekel». Bir beka takm. 6 gr. deňdir.

**** **38:27** *Ýüz yetmiş batman* – ýewreýçe «ýüz kikkar». Ýüz kikkar takm. 3,5 tonna deňdir.

***** **38:27** *Bir ýarym batman* – ýewreýçe «bir kikkar». Bir kikkar takm. 35 kg. deňdir.

ildirgiçleri üçin, onuň ýokarky örtükleri we jähekleri üçin bir batman* ulandy. ²⁹ Sadaka üçin getirilen bürünjiň möçberi jemi yüz ýigrimi batman** boldy. ³⁰ Mundan ol Rebbe yüz tutulýan çadyryň girelgesi üçin ayaklar ýasady, bürünç gurbanlyk sypasyny we onuň üçin bürünçden gözenek, gurbanlyk sypasynyň ähli enjamlaryny, ³¹ şeýle hem, haýatyň ähli sütünlerini, onuň derwezesiniň sütünlerini, mukaddes çadyryň we haýatyň ähli gazyklaryny ýasady.

39-njy bap

Ruhany geýimleri

¹ Mukaddes otagda hyzmat etmek üçin gök, badam, gyrmyzy yüplükden owadan nagyşlanan geýimler tikdiler. Rebbiň Musa buýruşy ýaly, olar Harun üçin mukaddes lybaslary tikdiler.

² Besalel efoty altyn sapakdan, gök, badam, gyrmyzy yüplükden we nepis zygyrdan dokalan matadan tikdi. ³ Altyn böleklerini owardyp, sapak ýaly inçe kesip, ony gök, badam, gyrmyzy yüplügiň we nepis zygyr sapagyň arasynda ussatlyk bilen goşdular. ⁴ Her iki ujuny biri-birine baglaýan iki sany egin bagyny ýasap, ony hem berkitdiler. ⁵ Rebbiň Musa buýruşy ýaly, onuň yüzündäki nagyşly kemeri hem edil efotyň tikilişi ýaly altyndan, gök, badam, gyrmyzy yüplükden we nepis zygyr matadan tikdiler.

⁶ Hakyk daşlar taýýarlanyp, oňa nakgaşlaryň oýup möhür basyşy ýaly, Ysraýylyň ogullarynyň atларыny oýup ýazyp, olary hem altyn gaş öýjüklere oturdylar. ⁷ Rebbiň Musa buýruşy ýaly, Ysraýylyň ogullaryna ýatlama daşlary bolmagy üçin bulary efotyň egin bagyna dakdy.

⁸ Inçe nagyşlar bilen gursakça tikdi. Ony efotyň tikilişi ýaly edip, altyndan, gök, badam, gyrmyzy yüplükden we nepis zygyr matadan tikdi. ⁹ Gursakçany iki gat edip, inini boýnuny bir garyş edip, ony dörtburç şekilinde etdi. ¹⁰ Gursakçanyň yüzüne dört hatar gaş: birinji hatara goýy gyzyl, sary, zümerret gaşlary; ¹¹ ikinji hatara pöwrize, gök ýakut, almaz; ¹² üçünji hatara mämişi, ak we goňur ýakut, goýy gyrmyzy ýakut; ¹³ dördünji hatara altyn-sary, hakyk we ýaşyl gaşlary dakdy. Olar altyn

* 38:28 *Bir batman* – ýewreýçe «bir mün ýedi yüz yetmiş baş şekel». Bu takm. 20 kg. deňdir.

** 38:29 *Ýüz ýigrimi batman* – ýewreýçe «yetmiş kikkar bilen iki mün dört yüz şekel». Bu takm. 2,4 tonna deňdir.

gaş öýjüklere oturdylandy. ¹⁴ Ysraýylyň ogullarynyň atlaryna laýyklykda gaşlar on iki sany bolup, on iki tiräniň hersiniň ady edil möhür basylan ýaly edilip, her gaşyň ýüzüne oýulyp ýazylandy.

Gursakça

¹⁵ Gursakça üçin sap altyn dan örme zynjyrlar ýasaldy. ¹⁶ Gursakça dakmak üçin, altyn dan iki sany gaş öýjügi we iki sany altyn halka ýasap, olary gursakçanyň ýokarky iki ujuna ildirdi. ¹⁷ Örme iki altyn zynjyry gursakçanyň ujundaky iki halkadan geçirdi. ¹⁸ Zynjyrlaryň beýleki iki ujuny altyn gaş öýjüklere, efotyň ön tarapyndaky egin baglaryna berkitdi. ¹⁹ Altyn dan ýene iki sany halka ýasap, olary gursakçanyň iç ýüzündäki iki ujuna, efotyň iç gatyna dakdy. ²⁰ Altyn dan ýene-de iki sany halka ýasap, olary efotyň ön tarapyndaky egin bagynyň aşaky bölegine berkitdi. Olar efotyň nagyşly kemeriniň ýokarsyn da ýerleşendi. ²¹ Rebbiň Musa buýruşy ýaly, gursakçanyň efotdan sallanyp gaçmazlygy üçin, onuň halkalary gök ýüp bilen efotyň halkalaryna daňlandy. Şonda gursakça efotyň nagyşly kemeriniň ýüzünde durdy.

Beýleki ruhany geýimleri

²² Besalel efotyň aşagyndan geýilýän dony gök matadan tikdi. ²³ Onuň ortasyndan kelle girip-çykar ýaly açyk ýer goýdy. Bu açyk ýer ýyrtylmaz ýaly, oňa gyýa aýlady. ²⁴ Gök, badam, gyrmyzy ýüplükden nar şekillerini ýasap, olary donuň aşaky etegine dakdy. ²⁵ Sap altyn dan jaňjagazlar ýasap, olary narlaryň arasyndan donuň tutuş aşaky etegine dakdy. ²⁶ Rebbiň Musa buýruşy ýaly, bir nar bilen altyn jaňjagaz, olar hyzmat edende geýmek üçin tikilen donuň tutuş aşaky etegine dakylady.

²⁷ Olar Harun we onuň ogullary üçin nepis zygyr matadan uzyn köýnekler hem tikdiler. ²⁸ Şeýle hem, nepis zygyr matadan selle, başdaňy we ýüplükden içki geýimler tikdiler. ²⁹ Bilguşagy gök, badam, gyrmyzy ýüplükden we nepis zygyr matadan edilip, nagyşlar bilen keşdelendi. Bu Rebbiň Musa buýruşy ýaly edildi.

³⁰ Sap altyn dan bezeg şaýyny ýasady. Oýup möhür basylan dek, onuň ýüzüne Rebbe bagyş edilen diýen sözleri oýup ýazdy. ³¹ Rebbiň Musa buýruşy ýaly, muny gök sapak bilen selläniň ön tarapyna çatdy.

Ähli işleriň tamamlanmagy

³² Şeýlelik bilen, Rebbe ýüz tutulýan mukaddes çadyryň ähli işi tamamlandy. Ysraýyllar ähli zatlary edil Rebbiň Musa buýruşy ýaly ýasadylar. ³³ Soňra olar mukaddes çadyry Musanyň ýanyna getirdiler, şeýle hem: çadyr we onuň ähli esbaplary, onuň ildirgiçleri, çarçuwalary, taýaklary sütünleri we aýaklary; ³⁴ goçuň eýlenen derisinden we saýlama deriden ýapynja, tuty; ³⁵ Äht sandygy we onuň syryklary, gapagy, ³⁶ hantagta, onuň ähli enjamlary, Rebbe hödür çöregi; ³⁷ yşyk üçin sap şemdan, onuň ähli enjamlary we çyralary, çyra üçin ýag; ³⁸ altýndan tütetgi sypasy, mesh ýagy we hoşboý ysly zatlar, mukaddes çadyryň girelgesi üçin ýapynja; ³⁹ бүрүнç gurbanlyk sypasy, onuň бүрүнçден gözenegi, onuň syryklary we ähli enjamlary, legeni we onuň sütüni; ⁴⁰ haýatyň perdeleri, sütünleri we aýaklary, onuň derwezesi üçin ýapynja, onuň halkalary we gazyklary. Rebbe ýüz tutulýan mukaddes çadyryň hyzmaty üçin ähli esbaplar. ⁴¹ Mukaddes otagda hyzmat etmek üçin, owadan tikilen mukaddes lybaslary. Ruhany Harunyň we onuň ogullarynyň ruhany bolup hyzmat etmekleri üçin ýörite geýimleri getirildi. ⁴² Ysraýyllar ähli işi edil Rebbiň Musa buýruşy ýaly ýerine ýetirdiler. ⁴³ Musa ähli işiň edil Rebbiň buýruşy ýaly ýerine ýetirlendigini göreňde, ysraýyllara alkys aýtdy.

40-njy bap

Mukaddes çadyryň gurlup bagyş edilmegi

¹ Reb Musa şeýle diýdi: ² «Birinji aýyň birinji güni Rebbe ýüz tutulýan mukaddes çadyry gur. ³ Äht sandygyny getirip, onuň içinde goý we onuň öňünden tuty tut. ⁴ Hantagtany getirip, onuň enjamlaryny oturt. Şemdany getirip, onuň çyralaryny ýak. ⁵ Tütetgi üçin altýndan edilen sypany Äht sandygynyň öňünde goý. Mukaddes çadyryň girelgesine ýapynja tut. ⁶ Rebbe ýüz tutulýan mukaddes çadyryň girelgesiniň öňünde ýakma gurbanlyk sypasyny gur. ⁷ Çadyr bilen gurbanlyk sypasynyň arasynda legen goýup, oňa suw guý. ⁸ Tutuş daş-töwerege haýat gur we haýatyň derwezesine ýapynja tut. ⁹ Soňra mesh ýagyny alyp, mukaddes çadyry we onuň ähli zatlaryny mesh et. Ony we onuň ähli esbaplaryny mukaddes et, şonda ol mukaddes bolar. ¹⁰ Ýakma gurbanlygynyň sypasyny we onuň ähli enjamlaryny hem mesh et. Gurbanlyk sypasyny mukaddes et, şonda ol iň mukaddes

bolar. ¹¹ Legeni we onuň durýan aýagyny mesh edip mukaddes et. ¹² Soňra Haruny we onuň ogullaryny Rebbe ýüz tutulýan çadyryň girelgesine getirip, olary suw bilen ýuw. ¹³ Haruna ruhany geýimlerini geýdir we ony mesh edip, Maňa bagyş et, şonda ol Maňa ruhany bolup hyzmat edip biler. ¹⁴ Onuň ogullaryny hem getirip, olara uzyn köýnekleri geýdir. ¹⁵ Atasyny mesh edişiň ýaly, ogullaryny hem mesh et, şonda olar Maňa ruhany bolup hyzmat edip bilerler: bu ruhanyçylyk olar üçin nesilme-nesil ebedilik bolar».

¹⁶ Musa ähli zady edil Rebbiň özüne buýruşy ýaly etdi. ¹⁷ Ikinji ýylyň birinji aýynyň birinji güni mukaddes çadyr guruldy. ¹⁸ Musa mukaddes çadyry şeýle gurdy: onuň aýaklaryny, çarçuwalaryny oturtdy, syryklaryny dakdy we sütünlerini dikdi. ¹⁹ Musa Rebbiň özüne buýruşy ýaly edip, mukaddes çadyryň daşky örtügini we ýapynjasyny tutdy. ²⁰ Ol Äht ýazgysyny alyp, sandygyň içinde goýdy we sandygyň syryklaryny dakyp, onuň üstüniň gapagyny ýapdy. ²¹ Musa Rebbiň buýruşy ýaly, Äht sandygyny mukaddes çadyra getirip goýdy. Onuň öňünden tuty asyp, ony aýratyn goýdy. ²² Ol hantagtany tutynyň daşynda, Rebbe ýüz tutulýan mukaddes çadyryň demirgazygynda goýdy. ²³ Musa Rebbiň buýruşy ýaly edip, ol hödür çöregini hantagtanyň üstünde goýup, Rebbiň huzuryňa getirdi. ²⁴ Şemdany Rebbe ýüz tutulýan mukaddes çadyryň günorta tarapyna getirip, hantagtanyň garşysynda goýdy. ²⁵ Rebbiň özüne buýruşy ýaly, Musa Rebbiň huzurynda çyralary ýakdy. ²⁶ Altynan edilen sypany getirip, Rebbe ýüz tutulýan çadyrda, tutynyň öňünde goýdy. ²⁷ Musa Rebbiň buýruşy ýaly, onuň üstünde ýakymly ysly tütetgi ýakdy. ²⁸ Ol mukaddes çadyryň girelgesi üçin ýapynja hem tutdy. ²⁹ Ol Rebbe ýüz tutulýan mukaddes çadyryň girelgesinde ýakma gurbanlyk sypasyny goýdy. Rebbiň buýruşy ýaly, onuň üstünde ýakma gurbanlygyny we galla sadakasyny berdi. ³⁰ Rebbe ýüz tutulýan çadyr bilen gurbanlyk sypasynyň arasynda legeni goýdy we ýuwunmak üçin onuň içine suw guýdy. ³¹ Musa, Harun we onuň ogullary şol suw bilen ellerini we aýaklaryny ýuwdular. ³² Olar Rebbe ýüz tutulýan çadyra girenlerinde we gurbanlyk sypasynyň ýanyna gelenlerinde, Rebbiň Musa buýruşy ýaly ýuwundylar. ³³ Mukaddes çadyryň we gurbanlyk sypasynyň daş-töweregine haýat gurdy we haýatyň derwezesine ýapynja tutdy. Şeýdip, Musa ähli işi tamamlady.

Rebbiň bulutdaky şöhraty

³⁴ Soňra Rebbe ýüz tutulýan mukaddes çadyry bulut örtüdi. Rebbiň şöhraty mukaddes çadyry doldurdy. ³⁵ Musa Rebbe ýüz tutulýan çadyra girip bilmedi, sebäbi ony bulut örtüp, mukaddes çadyry Rebbiň şöhraty doldurypdy. ³⁶ Her gezek bulut mukaddes çadyrdan aýrylyp süýşende, ysraýyllar hem öz ýollaryny dowam etdirerdiler. ³⁷ Emma bulut ol ýerden aýrylmasa, tä bulut süýşýänçä, olar hem göçmän oturdylar. ³⁸ Her gezek tutuş ysraýyl halky ýöriş edende, Reb olar üçin gündizine bulut, gijesine ot sütüni bolup, mukaddes çadyryň depesinde durýardy.